

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER BESLUITVORMING

Aan de Minister voor Klimaat en Energie
Cc de Minister van Economische Zaken en Klimaat

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Directie Elektriciteit

Auteur

5.1.2.e

T 070 5.1.2.e

5.1.2.e @minezk.nl

Datum

7 februari 2022

Kenmerk

DGKE-E / 22049063

nota

Maatregelen ihkv het bescherm- en herstelplan gas

Kopie aan

Bijlage(n)

Parafenroute

5.1.2.e	5.1.2.e
5.1.2.e	
	5.1.2.e

Aanleiding

- Zoals in het BWO besproken en verzocht vanuit 5.1.1.b bereiden wij ons voor op het treffen van maatregelen voor een situatie waarin er sprake is van een gastekort en levering aan beschermde gebruikers zoveel mogelijk gegarandeerd moet zijn. Eén van de maatregelen waarvoor wij ons voorbereiden is het uitvoeren van het Bescherm- en Herstelplan Gas (BH-G), dat is vastgesteld ter uitvoering van de verordening gasleveringszekerheid¹.
- Met deze nota leggen wij u de keuzes voor de maatregelen die voor een eventuele crisis deze winter voorbereid worden. Een weloverwogen keuze is daarbij cruciaal om te zorgen dat het handelen van de overheid bij een eventueel crisis proportioneel is.
- Bij deze voorstellen hebben we ons gebaseerd op de stresstest van ENTSO-G. Hierin is berekend wat de consequenties zijn van een volledige stopzetting van gaslevering uit Rusland aan de EU. De consequenties voor de Nederlandse markt zijn daarbij te overzien. Bij normaal winterweer kan het wegvallen van dit aanbod volledig met andere "bronnen" (opslagen, lng, etc) worden opgevangen en wordt er geen tekort voorzien. Hogere prijzen zullen voor voldoende vrijwillige afschakeling zorgen. Slechts in een situatie van wegvallen Russisch aanbod in combinatie met twee weken koud winterweer (waarbij de dagelijkse behoefte stijgt van 230 miljoen naar 400 miljoen m3 aan gas) zal op een zeer koude dag circa 35 miljoen m3 aan tekort ontstaan.

Advies

U wordt gevraagd om in te stemmen met:

Ontvangen BBR

¹ Verordening (EU) 2017/1938 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2017 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid en houdende intrekking van Verordening (EU) nr. 994/2010.

- de voorbereiding van de toepassing van de onderstaande maatregelen uit het BH-G ter bestrijding van een eventuele gascrisis én het laten afvallen van een aantal andere maatregelen conform onderstaande tabel.
- het voorbereiden van het inzetten van staatsnoodrecht voor de maatregelen waarvoor op dit moment de wettelijke basis ontbreekt (maatregel 6,7 en 8 uit onderstaande tabel).

Maatregel	Voorbereiden t.b.v. winter '21-'22	Status	Te verwachten effect
1. Reactie in de markt (fase 1 en 2 van BH-G)	JA	Klaar	Onzeker maar naar verwachting significant met name vanuit aantal sectoren zoals glastuinbouw
2. Oproep verminderd gasverbruik	JA	Klaar	Onzeker maar waarschijnlijk significant vanuit kantoren en huishoudens
3. Oproep verminderde gasafname buurlanden	JA	Klaar	Onzeker
4. Verzoek aan CIE tot uitroepen regionale noodsituatie	JA	Klaar	N.v.t., gaat om coördinatie-mechanisme wat op zichzelf geen effect heeft.
5. Besparingstender	NEE		
6. Extra heffing gasafname	NEE		
7. Brandstofomschakeling industrie	JA	Verwacht 25/2	Beperkt, omschakelen is slechts bij beperkt aantal van de top 60 aansluitingen mogelijk
8. Brandstofomschakeling Elektriciteitsproductie	JA	Verwacht 25/2	Beperkt, in huidige prijssituatie wordt kolen reeds stevig ingezet t.b.v. elektriciteitsproductie
9. Terug of afschakelen industriële grootverbruikers (top60 aansluitingen)	JA	Verwacht 25/2	Significant (tussen 20-30 miljoen m3)

Kernpunten

- Dit betreft een voorbereiding voor het zwarte scenario waarbij op korte termijn een maximale vraagreductie van 35 miljoen m3 per dag moet worden gerealiseerd om de leveringszekerheid van beschermde afnemers (o.a. huishoudens en ziekenhuizen) te kunnen blijven waarborgen.
- De verordening kent drie (oplopende) niveaus van crisis. In eerste instantie zal er vooral een marktontwikkeling plaatsvinden eventueel ondersteund door de maatregelen die GTS ter beschikking heeft t.b.v. de eerste 2 fases van een gascrisis ("vroegtijdige waarschuwing" en "alarmsituatie"). Ook op deze situaties vindt er voorbereiding plaats.
- EZK monitort in deze fase de ontwikkelingen, onderhoudt contacten met de Europese Commissie en andere betrokken lidstaten en bereid zich voor op het treffen van maatregelen voor de fase van een noodsituatie.
- Voor het treffen van maatregelen voor het derde niveau, "noodsituatie", kent het BH-G een maatregelenladder. Zoals eerder aangegeven zijn niet

alle maatregelen uit die ladder al in deze winter uitvoerbaar en/of wenselijk.

- De inzet van overheidsmaatregelen in geval van een noodsituatie moet gerechtvaardigd en goed onderbouwd worden: Is de maatregel geschikt en noodzakelijk om het beoogde doel te bereiken?
 - Geschikt betekent effectief en (snel genoeg) uitvoerbaar.
 - Noodzakelijk bestaat enerzijds uit *proportionaliteit*: staat effect en kosten van de maatregel in verhouding tot doel, en anderzijds uit *subsidiariteit*: minst ingrijpende geschikte maatregel (dit wordt deels al meegewogen in de verplichte volgorde maatregelenladder).
- De voldoende robuuste onderbouwing van de keuze voor in te zetten maatregelen is cruciaal. Als dat niet het geval is, bestaat er een reële kans dat het parlement en Europese Commissie maatregelen terug draaien en de rechter besluiten vernietigt.
- De kans is groot dat de meer ingrijpende (verplichte) maatregelen worden aangevochten bij de rechter.
- Hoewel in sommige gevallen de impact van een bepaalde maatregel mogelijk beperkt zou kunnen zijn kan het toch wenselijk zijn om deze te nemen omdat deze minder vergaand is. Zonder het nemen van die maatregel kan je dan niet zonder meer zwaardere maatregelen inzetten.
- Dit betreft een eerste algemene inschatting ten behoeve van deze winter. Mochten maatregelen daadwerkelijk noodzakelijk zijn dan dient op dat moment nogmaals de geschiktheid en noodzakelijkheid van de verschillende maatregelen te worden gezien in het licht van de concrete situatie ten behoeve waarvan zij moeten worden ingezet.
- Hoewel de impact van deze maatregelen niet altijd goed is in te schatten verwachten wij deze in elk geval afdoende zullen zijn om eventueel tekort in gasaanbod van 35 miljoen m3 per dag kan worden opgevangen. Hierdoor achten wij het niet noodzakelijk ook nog verdergaande maatregelen voor te bereiden.

Toelichting

Advies maatregelen

- In een noodsituatie is overheidsinterventie (niet-marktgebaseerde maatregelen) noodzakelijk. Hiervoor zijn in het BH-G maatregelen opgenomen ter bestrijding van een gascrisis. Tevens zijn andere mogelijke maatregelen geïdentificeerd die een bijdrage zouden kunnen leveren in geval van een gastekort (zie nadere toelichting in bijlage 1).
- Op basis van de maatregelen in het BH-G en de bredere analyse komen wij tot de volgende maatregelen die deze winter inzetbaar zouden zijn te maken:
 - Oproep tot verminderd gasgebruik van overheid, bedrijfsleven en burger(vrijwillig); voorbereiden van een communicatiecampagne met zo concreet mogelijk handelingsperspectief.
 - Oproep tot vermindering gasgebruik buurlanden(vrijwillig); voorbereiden van afstemming met buurlanden en Europese

Commissie over de te nemen stappen. Deze afstemming zou al ingezet moeten worden voordat de oproep wordt gedaan. Dit ter voorkoming van weglek effecten

- Uitroepen regionale noodsituatie; dit versterkt de regionale afstemming, maar betekent wel dat de coördinatie bij de Europese Commissie komt te liggen; voorbereiden van of en wanneer dit wenselijk is.
N.B. Deze maatregel kan ook op een later moment (of niet) worden ingezet.
- Brandstofomschakeling industriële gasafname (verplicht); indien er mogelijkheden naar voren komen om op gas gebaseerde productieprocessen om te schakelen naar andere brandstof dan zou dat de voorkeur moeten krijgen boven afschakelen.
- Brandstofomschakeling elektriciteitsproductie; voorbereiden van het verplichten tot maximale productie van kolencentrales. Nadere verkenning is noodzakelijk hoe dit zich verhoudt tot algehele inzet t.a.v. kolencentrales en de juridische mogelijkheden hiertoe.
- Terug- of afschakelen top-60 aansluitingen grootverbruikers (verplicht); voorbereiden van het terug- of afschakelen van 60 grootste industriële afnamepunten (5.1.1.c), op basis van staatsnoodrecht).

- Bij het komen van deze lijst zijn aantal minder vergaande maatregelen om verschillende redenen afgefallen, namelijk:
 - Besparingstender; hiervoor was meer tijd nodig om deze gereed te maken dan t.b.v. deze winter beschikbaar was. Ook is hierbij de vraag welk effect een besparingstender sorteert, afnemers die hebben geboden op tender zullen mogelijk wachten met terugbrengen van vraag naar gas om hiervoor compensatie te kunnen krijgen waar ze dit anders reeds op basis van de toegenomen prijzen zouden hebben gedaan .
 - Heffing; hierbij is sterk de vraag of het opleggen van een heffing wel effect sorteert in een markt waarin de prijzen zeer hoog zijn. Daarnaast creëer je hiermee een stevig concurrentienadeel voor NL-se gasafnemers ten opzichte van buitenlandse concurrenten waardoor er waarschijnlijk minder gas voor de Nederlandse markt beschikbaar komt. Tevens geldt hier ook dat deze maatregelen meer tijd nodig heeft dan beschikbaar was deze winter.

Bevoegdheden treffen maatregelen en inzet bevoegdheden met staatsnoodrecht

- Het afroepen van één van de niveaus van crisis, dus ook het afroepen van een noodsituatie dient per omgaande te worden gemeld aan de buurlanden en de Commissie. In het geval van het afroepen van een noodsituatie onderzoekt de Commissie binnen vijf dagen of dat gerechtvaardigd is en of de getroffen maatregelen geen onevenredige lasten opleggen aan aardgasbedrijven of:

- de gasstroom binnen de interne markt onnodig beperken;
 - de gasleveringssituatie in een andere lidstaat ernstig in gevaar brengen;
 - de grensoverschrijdende toegang tot infrastructuur beperken.
- De Commissie kan op verzoek van een andere lidstaat, van aardgasbedrijven dan wel op eigen initiatief verzoeken de maatregelen te wijzigen wanneer die hiermee in strijd zijn.
- Voor verschillende maatregelen die kunnen worden getroffen in een noodsituatie is geen wettelijke bevoegdheidsgrondslag vereist. Voor de overige resterende maatregelen die in het BH-H voor noodsituaties zijn opgenomen is wel een wettelijke bevoegdheidsgrondslag vereist. Waar de gewone wetgeving niet voorziet in een voldoende wettelijke grondslag kan gebruik gemaakt worden van het de bevoegdheden die het staatsnoodrecht biedt (o.a. Distributiewet, Prijzennoodwet).
- Ook voor maatregelen die ter bestrijding van een noodsituatie in aanvulling op het BH-G worden overwogen kunnen bevoegdheden op grond van het staatsnoodrecht worden gebruikt als de gewone wetgeving geen toereikende bevoegdheidsgrondslag biedt. Wanneer de gewone wetgeving wel een voldoende bevoegdheidsgrondslag biedt mag het staatsnoodrecht niet worden gebruikt.
- Om op grond van het staatsnoodrecht maatregelen te kunnen treffen moeten drie stappen gezet worden:
 1. Het tijdelijk 'activeren' (in werking stellen of in werking laten treden) van de bevoegdheden uit het staatsnoodrecht met behulp van een klein Koninklijk Besluit op voordracht van de minister-president.
 2. Het indienen van een wetsvoorstel door de minister-president strekkend tot het verlengen van de werking van de tijdelijk geactiveerde bevoegdheden uit het staatsnoodrecht.
 3. Het uitwerken van de concrete maatregelen die met behulp van de geactiveerde staatsnoodrechtbevoegdheden moeten worden toegepast om een gascrisis te bestrijden in een ministeriële regeling door de minister van EZK.
- Hieruit vloeien verschillende acties voort (o.a. voorbereiden regelgeving, uitvoering en communicatie), die thans door de betrokken directies in samenwerking met de betrokken partijen (waaronder andere departementen en uitvoeringsorganisaties) worden voorbereid.

Bijlage 1; afweging maatregelen BH-G

Oproep verminderd gasverbruik

De oproep verminderd gasverbruik betreft drie doelgroepen: overheden, bedrijven en burgers. Bij de oproep staat het beïnvloeden van kennis, houding en gedrag centraal. Daarnaast worden er specifieke handelingsperspectieven voor de verschillende doelgroepen uitgewerkt. Ieder handelingsperspectief zal oproepen tot (ten minste) drie concrete acties. DC adviseert daarbij een stapsgewijze aanpak:

1. Eerst acties bij de rijksoverheid en in gesprek met medeoverheden;
2. Oproep aan grote bedrijven en clusters;
3. Oproep aan burgers en mkb.

Conclusie

- Deze stappen zullen elkaar afhankelijk van de situatie wellicht zeer snel opvolgen, om zo snel mogelijk zo groot mogelijke impact op de gasvraag te creëren. De handelingsperspectieven worden zo vormgegeven dat deze direct uitvoerbaar zijn en dus direct, dan wel binnen 24u, effect hebben op de gasvraag.

Doel en effect van de maatregel t.a.v. reductie

- De totale gasbehoefte van Nederland is op een normale winterdag 230 mln. m³ per dag. Daarvan is 17% voor de gasbehoefte in de industrie. Voor de overige bedrijven is het onderscheid lastiger te maken. 39% is bestemd voor huishoudens en de meeste bedrijven en gaat via de regionale gasnetten.
- Op een koude winterdag neemt de vraag sterk toe naar 400 mln. m³ per dag. Deze toegenomen vraag komt met name door extra afname vanuit de huishoudens.
- Het effect van deze maatregel is onzeker en hangt sterk af van de bereidheid tot het nemen van maatregelen. Voor bedrijven is het onwaarschijnlijk dat ze in deze fase productiebeperkende maatregelen gaan nemen.

Economische en maatschappelijke effecten

- De oproep tot verminderd gasverbruik is een vrijwillige oproep aan overheden, bedrijven en burgers. Dit zal voor veel vragen en onrust zorgen onder de maatschappij. Om deze deels op te vangen is inmiddels een Vraag en Antwoord Team (VAT) samengesteld welke – bij instellen van maatregelen – actief DC kan ondersteunen met inhoudelijke beantwoording van vragen.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten

- De oproep tot verminderd gasverbruik is verder vorm gegeven in een communicatieplan, opgesteld door DC. Daarbij geldt voor de oproep voor burgers dat communicatie met pers, een persconferentie met speech van de MP op nationale televisie, online- en radiocampagne, inzet corporate sociale mediakanalen EZK en andere departementen de daarbij ingezette communicatiemiddelen zijn. Daarnaast zal er een pagina op RO.nl

ingericht worden met aparte subpagina met FAQ's, extra uitleg over de maatregelen en tips om gasverbruik te verminderen.

- Het gaat hierbij om een vrijwillige oproep dus geen sprake van handhaving.
- Parallel aan de oproep aan overheden, bedrijven en burgers in NL zullen buurlanden opgeroepen moeten worden tot het minderen van gasverbruik om het draagvlak te vergroten én weglek te beperken.

Oproep tot verminderde gasafname door buurlanden

- Een oproep om in Nederland het gas gebruik te minderen zou gepaard moeten gaan met een vergelijkbare oproep in buurlanden op minder gas uit Nederland betrekken, zeker wat betreft laagcalorisch gas (het gas dat België, Duitsland en Frankrijk exclusief uit Nederland betrekken).
- Indien de oproep zowel L-als H-gas betreft zal ook het VK moeten worden betrokken. Het VK neemt geen L-gas af (wordt niet gebruikt in het VK), maar wel H-gas. Dat het VK geen lid meer is van de EU kan complicerend werken.
- Landen hebben ieder hun eigen noodplan opgesteld, deze is niet altijd openbaar. Onduidelijk is welke maatregelen de lidstaten in deze plannen hebben opgenomen.

Conclusie

- De effectiviteit van de maatregel wordt in belangrijke mate bepaald door de snelheid waarmee in het buitenland wordt gereageerd op een verzoek van Nederland en de urgentie die daarbij wordt uitgestraald. Om dit te bewerkstelligen is rechtstreeks contact op ministerieel niveau essentieel.
- Daarbij dient er ook rekening mee te worden gehouden dat Nederland voor een belangrijk deel van zijn gasvoorziening afhankelijk van buitenlandse leveringen. (Als wordt geabstraheerd van export kan de Nederlands gaswinning voorzien in 60% van de binnenlandse vraag, de rest komt van import.)

Doel en effect van de maatregel t.a.v. reductie

- Van de totale gasbehoefte van Nederland van 230 mln. m³ op een normale winterdag wordt 100 mln. m³ geëxporteerd, Dit betreft voornamelijk L-gas (gemiddeld bestaat de Nederlandse gas export voor 2/3 uit L-gas). Dit L-gas wordt niet alleen geleverd aan bedrijven in België, Duitsland en Frankrijk, maar ook aan (door solidariteit) beschermde afnemers aldaar.
- Effect van de afname zal vooral worden bepaald door de urgentie die in de buurlanden wordt gevoeld en de oproep die daaruit volgt aan bedrijven en burgers aldaar.

Economische en maatschappelijke effecten

- De oproep tot verminderd gasverbruik is een vrijwillige oproep aan buitenlandse overheden waarbij de wijze waarop zij dit invullen aan hen is. Dit zal waarschijnlijk voor veel vragen en onrust zorgen in die landen.
- Er zijn geen economische en maatschappelijke effecten in Nederland.

Uitvoerings- en handavingsaspecten

- Rechtstreeks contact op ministerieel niveau is essentieel om uitvoering te geven aan deze maatregel. Parallel daaraan (of eventueel) iets later dient contact op DG-niveau plaats te vinden.
- Eventueel contact met het VK vraagt mogelijk speciaal aandacht nu het VK geen lid van de EU meer is. (Het VK neemt geen L-gas af, maar wel H-gas.)
- Afhankelijk van de wijze waarop de maatregel concreet wordt uitgevoerd kan contact tussen GTS en de buitenlandse netbeheerders noodzakelijk zijn om de gasstromen te reguleren.

De Commissie vragen een regionale noodsituatie uit te roepen

- De EU-verordening biedt de Europese Commissie de mogelijkheid om op verzoek van minimaal 2 lidstaten een regionale of EU noodsituatie uit te roepen. De Commissie roept dan de betrokken lidstaten bijeen en verzorgt de coördinatie van de maatregel.
- Tijdens een noodsituatie kan op elk willekeurig moment een beroep worden gedaan op deze maatregel.
- Nederland kan er ook mee te maken krijgen dat andere lidstaten een verzoek bij de Commissie indienen, waarbij Nederland vervolgens wordt betrokken.

Conclusie

- Deze maatregel zorgt er voor dat de Commissie de maatregelen van alle betrokken lidstaten coördineert waardoor regionale samenwerking minder vrijblijvend wordt.
- De maatregel kan er ook voor zorgen dat het Nederlands handelingsperspectief wordt ingeperkt.

Doel en effect van de maatregel t.a.v. reductie

- Doordat regionale samenwerking minder vrijblijvend wordt kan er regionale coördinatie ontstaan t.a.v. het dirigeren van de nog aanwezige gasstromen. Dat kan een meer gerichte reductie mogelijk maken.

Economische en maatschappelijke effecten

- De maatregel kan tot gevolg hebben dat 'de pijn' min of meer eerlijk wordt verdeeld over de betrokken lidstaten. Vraag is echter of dat ook zo zal worden gevoeld (export blijft doorgaan, terwijl binnenlands moet worden geminderd).

Uitvoerings- en handhavingsaspecten

- Voor de uitvoering van deze maatregel zal door de minister, al dan niet tezamen met de ministers van andere betrokken lidstaten, een verzoek moeten worden ingediend bij de Commissie.
- Uitvoering vindt vervolgens plaats via de EU Gas Coördinatie Groep en een door de Commissie bijeen te roepen crisismanagementgroep (crisismanagers van de betrokken lidstaten).

Besparingstender

Het benutten van een tender waarbij bedrijven vooraf (in de zomer) hebben aangegeven tegen welke prijs zij af zouden willen zien van deel van hun normale afname.

Conclusie

- Deze maatregel was nog niet uitgewerkt en ingevoerd en dus ook niet beschikbaar voor deze winter.
- Ook het mogelijke alternatief, een subsidieregeling voor afschakelen vergt/vergt meer tijd dan er t.b.v. deze winter beschikbaar was. Mede gelet op benodigde goedkeuring vanuit EC (staatssteun).

Doel en effect van de maatregel t.a.v. reductie

- Een tenderregeling zou mogelijk een goede manier zijn om tegen vooraf bekende kosten te zorgen voor productiebeperking. Hiermee wordt een markt gecreëerd voor productiebeperking/beperking van gasafname.
- Voor subsidieregeling geldt dat waarschijnlijk erg lastig is te bepalen tegen welke subsidie bedrijven daadwerkelijk willen overgaan tot productiebeperking.
- Wel is bij een dergelijke regeling de vraag welk effect een besparingstender sorteert. Afnemers die hebben geboden op de tender zullen mogelijk wachten met terugbrengen van vraag naar gas om hiervoor compensatie te kunnen krijgen, waar ze dit anders reeds op basis van de toegenomen prijzen zouden hebben gedaan

Economische en maatschappelijke effecten

- aanzienlijk vanwege noodzaak tot significante beperking van gasafname die waarschijnlijk gepaard moet gaan met productiebeperkingen bij het betreffende bedrijf. Tendermechanisme zorgt er als het goed is wel voor dat dit tegen de laagst mogelijke effecten gaat.

Uitvoerings- en handavingsaspecten

- Betreft een maatregel die door EZK moet worden opgelegd.
- Beoogd uitvoerder is RVO.
- Beoogde partij voor toezicht en handhaving is de ACM die op basis van "near real time" data van GTS zicht houden of bedrijven ook uitvoering geven aan de maatregel.

Heffing

Het opleggen van extra heffing op gasverbruik waardoor kosten voor bedrijven omhoog gaan en verbruik (waarschijnlijk) wordt verminderd.

Conclusie

- Naar verwachting is deze maatregel niet effectief bij schaarste aangezien de prijzen dan al hoog zijn en bedrijven daar al op hebben geanticipeerd.

Doel en effect van de maatregel t.a.v. reductie

- Het verwachte effect is gering aangezien de prijzen in een situatie dat het BH-G moet worden ingezet al hoog zijn. Bedrijven hebben daar al op

gereageerd, verdere verhoging zal waarschijnlijk dan ook beperkt effect hebben.

Economische en maatschappelijke effecten

- Bij het uitvoeren van een heffing worden de kosten voor gasafname verhoogd. Het is daarbij de vraag of het mogelijk om gas dat wordt geleverd aan beschermde gebruikers uit te zonderen van deze maatregel.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten

- Betreft een maatregel die door EZK moet worden opgelegd met behulp van staatsnoodrecht (prijzennoodwet).
- Beoogde partij voor toezicht en handhaving is de ACM die op basis van "near real time" data van GTS zicht houden of bedrijven ook uitvoering geven aan de maatregel.

Gedwongen brandstofomschakeling industriële grootverbruikers (top 60-aansluitingen)

- Een of meerdere van de grootste industriële gasverbruikers (60 aansluitingen, 5.1.1.c) te verplichten om te schakelen naar een andere energiedrager met als gewenst resultaat: minder gasverbruik. Bij deze lijst van afnemers zijn de cruciale gasgestookte energieproducten (elektriciteit en warmte t.b.v. huishoudens) conform mogelijkheden in de verordening uitgezonderd.

Conclusie

- Omschakelen van op gas gebaseerde processen naar andere processen zal naar waarschijnlijkheid maar beperkt mogelijk zijn. Daar waar het wel kan is het maatschappelijke en economische effect zeer waarschijnlijk beperkter dan voor het volledig afschakelen van bedrijven.
- Bij effectiviteit moet ook worden gezien wat het actuele verbruik is van de partijen die kunnen omschakelen. Wellicht is effectiviteit beperkt omdat sommige bedrijven al afgeschaald zijn door de hoge gasprijzen.
- Moet nader onderzocht worden en zal per sector/bedrijf verschillen.

Doel en effect van de maatregel t.a.v. reductie

- Effect is lager gasverbruik door elk bedrijf dat verplicht wordt om te schakelen.
- Hierbij moet wel worden gezien wat het actuele verbruik is van de partijen die kunnen omschakelen. Wellicht is effectiviteit beperkt omdat sommige bedrijven al afgeschaald zijn door de hoge gasprijzen.

Economische en maatschappelijke effecten

- Economische gevolgen van omschakelen zijn waarschijnlijk vooral voor het bedrijf zelf maar kunnen ook in de keten doorwerken. Maatschappelijke gevolgen kunnen betrekking hebben op voorraadtekorten, hogere prijzen, langere levertijden etc.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten

- Betreft een maatregel die door EZK moet worden opgelegd met behulp van staatsnoodrecht.

- Beoogd uitvoerder is RVO.
- Beoogde partij voor toezicht en handhaving is de ACM die op basis van "near real time" data van GTS zicht houden of bedrijven ook uitvoering geven aan de maatregel.

Gedwongen brandstofomschakeling elektriciteitsproductie

Kolencentrales draaien onder normale marktomstandigheden niet standaard op maximaal vermogen. Hierdoor zou een verplichting van omschakeling van elektriciteitsproductie van gas naar kolen mogelijk zijn. Indien de centrales hun productieplafond hebben bereikt zou deze beperking ingetrokken moeten worden en voor de rest van het kalenderjaar niet meer gelden.

Conclusie

- Onderzocht moet worden of aan deze maatregel geen onoverkomelijke bezwaren kleven vanuit het algemene beleid ten aanzien van kolencentrales inclusief de besluitvorming t.a.v. de Onyx centrale.
- De effectiviteit is op voorhand niet goed in te schatten en hangt af van de mate waarin kolencentrales wellicht al maximaal draaien gelet op hoge gasprijzen.

Doel en effect van de maatregel t.a.v. reductie

- Effect is sterk afhankelijk van het weer en de prijzen ten tijden van overweging de maatregel te treffen of niet. Mogelijk worden de kolencentrales al (bijna) maximaal ingezet en is er geen winst meer te behalen met deze maatregel.
- Ter vergelijking schommelde het dagelijks gasverbruik voor de elektriciteitssector in week 4 tussen de 10 en 30 mln. m³ gas op een totaal gasverbruik van 230 mln. m³ gas op een normale winterdag.
- De maatregel is mogelijk verminderd effectief doordat de Onyx centrale in aanmerking komt voor een subsidie om uit bedrijf te gaan. Indien dit gebeurt zal circa 1/5 van het opgesteld kolenvermogen niet meer beschikbaar zijn om een terugval in gasproductie op te vangen.
- Centrales worden 24/7 bemand en het is technisch mogelijk binnen enkele minuten op en af te schakelen. Navraag is nodig, maar vermoedelijk zou deze maatregel nagenoeg direct een impact kunnen hebben op de gasvraag.

Economische en maatschappelijke effecten

- Economische gevolgen voor producenten van elektriciteit die met deze maatregel gedwongen worden hun eenheden anders in te zetten dan gepland en naar verwachting in de knel komen met de productiebeperking op grond van de Wet verbod op kolen. Daarnaast lopen er reeds meerdere zaken tegen de staat in het kader van kolencentrales en heeft deze maatregel mogelijk een negatief effect op de procespositie van de staat. Samenhang met bredere besluitvorming over de productiebeperking op grond van de Wet verbod op kolen dient te worden gezien.

- Geen maatschappelijke effecten te verwachten. Wel weerstand vanuit klimaatbewegingen aangezien zou worden gebroken met beleid ten aanzien van kolencentrales.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten

- Dient nader onderzocht te worden. Vermoedelijk zal de onbalansmarkt als platform hiervoor dienen. Producenten zullen dan hier hun vermogen moeten aanbieden (negatief vermogen voor gaseenheden en positief vermogen voor koleneenheden). Er zal op toe moeten worden gezien dat andere gaseenheden niet in het gat springen dat ontstaat.

Gedwongen terug of afschakelen industriële grootverbruikers (top 60-aansluitingen)

- Een of meerdere van de grootste industriële gasverbruikers (60 aansluitingen, 5.1.1.c) af te schalen in het gebruik van gas met als gewenst resultaat: minder gasverbruik.

Conclusie

- Maatregel voorbereiden zodat deze snel is in te zetten indien het noodzakelijk is.
- Uitvoerbaarheid neemt toe naarmate het aantal bedrijven dat het betreft minder is en zolang afschaling tot baseload aan de orde is in plaats van volledige afschakeling.
- Moet nader onderzocht worden en zal per sector/bedrijf verschillen

Doel en effect van de maatregel t.a.v. reductie

- Gasafname van deze groep bedrijven is ergens tussen 20-30 miljoen m³ per dag in afgelopen periode. Daarmee nemen deze bedrijven 60% van de totale afname van de grootverbruiksaan sluitingen op het gehele net voor hun rekening.
- Effectiviteit is mogelijk beperkt omdat sommige bedrijven al afgeschaald zijn door de hoge gasprijzen

Economische en maatschappelijke effecten

- Maatschappelijke en economische effect is sterk afhankelijk van de duur van de maatregel. Deze is niet op voorhand te bepalen.
- Maatschappelijke gevolgen zijn aanzienlijk gelet op de vaak cruciale rol die deze bedrijven spelen in de gehele waardeketen. Ook zijn deze bedrijven in sommige gevallen onderdeel van vitale processen². Maatschappelijke gevolgen kunnen betrekking hebben op voorraadtekorten, hogere prijzen, langere levertijden etc.
- Lokaal kan er onrust ontstaan binnen de groep werknemers van de bedrijven en in de omgeving van de installaties.
- Economische gevolgen zijn met name voor het bedrijf zelf maar kunnen ook in de keten zwaar doorwerken. Gelet op vaak hoge omzet van betreffende bedrijven zal de verplichte nadeelcompensatie stevig zijn.

² [Overzicht vitale processen | Vitale infrastructuur | Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid \(nctv.nl\)](#)

- Voor bedrijven speelt ook dat eventuele productiestop sterk ingrijpt in de betrouwbaarheid naar hun afnemers waardoor zij mogelijk ook klanten verliezen.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten

- Betreft een maatregel die door EZK moet worden opgelegd met behulp van staatsnoodrecht. In overeenstemming met een besluit van de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing³. Dit is vergelijkbaar met de ministerraad maar dan in de interdepartementale crisisstructuur.
- Beoogd uitvoerder is RVO.
- Beoogd handhaver is de ACM die op basis van “near real time” data van GTS zicht houdt of bedrijven ook uitvoering geven aan de maatregel.
- Afstemming met veiligheidsregio’s over lokale en regionale maatschappelijke gevolgen.

³ [Nationale Crisisstructuur | Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid \(nctv.nl\)](https://nctv.nl)

Overzicht maatregelen leveringszekerheid aardgas - aanbodkant

Categorie	Maatregel	Impact bcm '22-'23	Impact bcm vanaf '23-'24	Kosten / opbrengsten	Impact CO2	Opmerkingen wenselijkheid	Opmerkingen uitvoerbaarheid (incl. partners)	SvZ / eerstvolgende actie	Portfolio-besluit #
Aanbod – 1	Gasunie: <i>LNG/huur FSRU</i>	4	4	5.1.1.c	Ntb		- Concurrentie met Duitsland - Geen garantie dat LNG wordt aangevoerd - EU coördinatie LNG?	FSRU contracteren	1
Aanbod – 2	Gasunie: <i>LNG/uitbreiding GATE k.t.</i>	5 – 8	5 – 8	Kosten: ?	Ntb	Vraagtekens bij verplaatsen Peakshave	- Geen garantie dat LNG wordt aangevoerd - EU coördinatie LNG?	Nagaan welke aanpassingen (vergunningen) nodig zijn	1
Aanbod – 3	Gasunie: <i>LNG/uitbreiding GATE structureel (extra tank 4 bcm/jr)</i>	?	4			- Past binnen huidige vergunning GATE - doorlooptijd 3-4 jaar	- Geen garantie dat LNG wordt aangevoerd - EU coördinatie LNG?		2
Aanbod – 4	Groningenveld productie verhogen	0-?	0-?			"Remedium ultimum"			0
Aanbod – 5	Kleine velden: <i>Beperking afname gaswinning kleine velden d.m.v. versnelling geplande projecten</i>	0	0-1,8 per jaar voor 15 jaar (21,7-27,7 bcm totaal)	?			Medewerking van operators nodig, mogelijk limiet in resources bij operators		2
Aanbod - 6	Kleine velden: <i>Beperking afname gaswinning kleine velden d.m.v. optimalisatie operationele processen bestaande velden</i>	0 – 0,5 bcm per jaar	0– 0,5 bcm per jaar	?			Medewerking van operators nodig, mogelijk limiet in resources bij operators		2
Aanbod – 7	Kleine velden: <i>Beperking afname gaswinning kleine</i>	0	0-0,4 per jaar voor 15 jaar (5,5	?			Medewerking van operators nodig,		2

	<i>velden d.m.v. versnelling exploratieactiviteiten</i>		bcm in totaal)				mogelijk limiet in resources bij operators		
Aanbod – 8	Kleine velden: <i>Beperking afname gaswinning kleine velden d.m.v. exploratie op land</i>	0	0-0,5 per jaar voor 15 jaar (8 bcm in totaal)	?		Gaat tegen afspraak in coalitieakkoord in	Medewerking van operators nodig, mogelijk limiet in resources bij operators. Daarnaast belangrijk dat er politiek en maatschappelijk draagvlak is (ook op langere termijn).		2
Aanbod – 9	Grijpskerk: <i>op H-gas houden</i>	0,3 bcm, met daarmee behoud van flexibiliteit				Ja, bij L-gas is er alleen volume en geen enkele vorm van flex	Er moet wel zeker gesteld dat vulling gaat plaats vinden komende zomer	In samenhang bezien met de tijdelijke maatregel	1/0
Aanbod – 10	Grijpskerk: <i>opslagplan aanpassen (H-gas)</i>	0,4 bcm					Vereist aanpassing opslagplan Er moet vulling geregeld worden. Injectie zal waarschijnlijk tot 1 november moeten doorgaan		1/0
Aanbod – 11	Norg meer vullen	2 bcm				Mits binnen vaststellingsbesluit	Afstemming binnen GasTerra nodig, want het gaat de vereisten op basis van het Norg Akkoord te boven		1
Aanbod – 12	Bergermeer max vullen	3 – 5	?	Kosten: meerdere miljarden Opbrengsten: meerdere miljarden (lager dan kosten)		Vullen B' meer voor komende winter wenselijk, zeker als Grijpskerk naar L-gas gaat	- Momenteel negatieve zomer-winter spread - Gevolgen ontnemen gebruiksrechten Gazprom? - Samenloop met wetsvoorstel Cie?	Uitwerking "vulplicht": wie, hoeveel, hoe met financiële risico's, etc.	1

							- Weglek effect buurlanden?		
Aanbod – 13	Kolenbeperking: Alle drie totaal (Amer kan genoeg biomassa bijstoken en valt daarom niet onder productiebeperking) productiebeperking opheffen	0-2,99	2,99*	Zie hieronder	Zie hieronder.	Zie hieronder.	Zie hieronder.		0
Aanbod – 13a	Eemshaven (RWE) productiebeperking opheffen	Afhankelijk van moment waarop maatregel ingaat, maar lager dan impact '23-'24	1,40*	Directe vermeden kosten vergoeding nadeelcompensatie voor Uniper + RWE: geschat op €1,2 mld.	Aanzienlijk en negatief, Uniper + RWE netto 3 – 4,5 Mton. Urgendavonnis mogelijk niet gehaald als beperking eraf gaat, maar op te lossen op een andere manier, bijv. via maatwerk of afspraken met de industrie.	Afweging tussen halen klimaatdoelen, borgen leveringszekerheid	Producenten zullen tevreden zijn. Maatschappelijke partners waaronder Urgenda niet, althoewel geen gegeven. Urgenda en andere NGO's hebben zich ook gevoegd in de arbitrageprocedure en willen ook dat we deze zaak winnen.	Deadline voor aanvragen nadeelcompensatie is op 31 maart 2022.	
Aanbod – 13b	Maasvlakte (Uniper) productiebeperking opheffen	Zie hierboven.	0,96*	Zie hierboven.	Zie hierboven. Met Uniper zijn verkennende gesprekken gevoerd over maatwerk en is er potentie om tot een oplossing te komen, waarmee ook bedrijven in het cluster kunnen profiteren van CO2 besparing.	Zie hierboven.	Zie hierboven.		
Aanbod – 13c	Onyx (Riverstone) productiebeperking opheffen	Zie hierboven.	0,63*	Directe vermeden kosten vergoeding nadeelcompensatie: geschat op €0,3 mld. Merk op dat centrale ook gebruik kan	Netto 1,5 – 2,25 Mton.	Zie hierboven.	Zie hierboven.		

				maken van subsidie om te sluiten à €0,2 mld. waardoor deze optie zou komen te vervallen.					
Aanbod - 14	Opschaling groen gas	0	0,1/0,2 (beperkt) in 2024; 2 BCM in 2030	n.t.b.	0,2/0,4mton in 2024; 3,6 in 2030	Korte termijn versnelling niet realistisch met oog op personele capaciteit en haalbaarheid LT-doel (2 BCM in 2030)	n/a	n/a	2
Aanbod – 15	Inkoopidee Gasunie	?	?	Kosten en opbrengsten: mogelijk meerdere miljarden		Mogelijk nodig voor korte termijn vullen B'meer	- Inkopen door Gasunie/GTS staat op gespannen voet met Gaswet - Relatie met toekomst GasTerra?	Samenloop met uitwerken "vulplicht"	3
Aanbod - 16	Strategische opslag	-	-	Kosten: meerdere miljarden Opbrengsten: zeer onzeker		- Op k.t. alleen te realiseren door opslagcapaciteit uit de markt te halen. - Doorlooptijd anders 4-5 jaar			3

#: legenda portfoliobesluit:

0. Controversieel / politiek besluit hangende

1. Topprioriteit 2022; voortgang monitoren in nader te bepalen gremium (DBT / MTKE?)
2. Geen prioriteit; kan worden opgepakt maar wordt niet gemonitord
3. Afvoeren / niet doen

* Eigen berekeningen o.b.v. vermogen kolencentrale, aanname efficiëntie gascentrale (65%), energiedichtheid aardgas (35,17 MJ/m³) en 65% vollast.

** Op basis van 80% vollast. Met netto is rekening gehouden met substitutie (kolen meer uitstoot, gas minder uitstoot). Verder wordt rekening gehouden met import uit DE bij bovenkant bandbreedte.

- Geen nieuw sanctiepakket, maar geruchten over eventuele sancties op kolen en olie.
- Veel medeoverheden met vragen over Gazpromcontracten, behoefte aan richtlijnen vanuit EZK. Wordt morgen besproken in DAT Sancties, daar zit 5.1.2.e namens KenE. De voorgestelde lijn namens EZK wordt daarna donderdag in DBT besproken.

Gas

- Complimenten voor de presentatie gasleveringszekerheid vanuit DG en M. Is met veel dank gebruikt in zowel 5.1.1.b waarbij ook de nieuwe werkstromen vanuit dit DAT zijn besproken.

5.1.1.b

- Presentatie gasleveringszekerheid (E)
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

GTS:

- Gasmarkt is iets gekalmeerd, levering vanuit Rusland is iets lager dan vorige week en Gazprom belevt de markt vanuit bergingen. Onduidelijk waarom (mogelijk bang voor sancties, mogelijk is het normaal, mogelijk tactisch). Verder is het stabiel.
- VZ vraagt nog naar de daling van volumegebruik. GTS: dag volumes zakken inderdaad terug, in lijn met het weer. Van 230 naar 200 (schatting).

DC:

- StaVaZa Campagne gas verbruik:
 - o Stap 1 is Rijksoverheid als voorbeeldfunctie duidelijk krijgen: BZK creëert handelingsperspectieven, terugkoppeling wordt einde dag of morgen verwacht.
 - o Campagne naar ondernemers en burgers start 30 maart. Er zijn twee concepten uitgewerkt, worden nu getest, morgen gekozen.
 - o EZK en BZK werken hierop samen, RVO betrokken en in de campagne wordt samenwerking met IPO/VNG benadrukt.

3. OORDEELSVORMING EN 4. BESLUITVORMING

- VZ gaat over tot oordeelsvorming

Oordeel	Besluit
Werkplan gasleveringszekerheid volgende winter VZ: - Twee templates, 1 voor aanbod 1 voor vraag. Plan om deze donderdag aan DBT voor te leggen en besluitvorming om te vragen. <u>Aanbod</u> VZ: - Aanbod kant zelf aan gewerkt, portfolio besluit toegevoegd in de kolommen (afvoeren, politiek besluit etc.) - Er volgen nog wijzigingen / aanpassingen op Norg en Grijskerk: beide 0. Betreft maatregel #9,10,11). - Kunnen jullie je in het document vinden? GTS: - Mooi overzicht - Suggestie bij # 4 Groningen - Productie verhogen; voeg sub mogelijkheid toe. Het is een optie om de productie in stand te houden zonder het direct te verhogen. Op deze manier kan er voorraad achter de hand gehouden worden. VZ: - Ook al staat deze optie op rood (portfolio besluit 0), willen we inderdaad meer informatie opnemen over de opties (dat er mogelijk twee standen zijn zoals je suggereert) en de impact. Code 0 geeft aan dat er geen paniek nodig is, dat we snappen dat de tijd niet rijp is om het toe te passen maar het voor de volledigheid wel een optie is. PDG: Geeft aan dat er relatie is tussen Groningen en Grijskerk. GTS: Relatie Groningen en discussie over hoeveel clusters er open gehouden moeten worden (7 of 11). WJZ: Is er een tik fout aanbod 9 en 11, staat allebei op Hgas houden . Moet niet 1 van de 2 L gas zijn? PDG:	Actie PDG: PDG kijkt vanmiddag/vanavond naar de regel Groningen in het aanbod document. Verdieping van de mogelijke opties en impact. Mogelijk doet E doet hier ook nog een toevoeging voor.

- Geen tikfout, klopt - Volgens het opslagplan kun je er qua formule 2,4 in stoppen en anders 2,8. - Als je L gas opslaat sla je stikstof op. - Als je 2,4 miljard kub er in stopt en overschakelt naar L gas, dan verlies je 15%. Dat is voor komende winter het verschil (0,3 bcm). <u>Vraag</u> W&O is afwezig. <u>Stukken naar bewindspersoon</u> VZ: - Deze documenten zijn het vertrekpunt voor een nota of presentatie. - DCC: DBT wil dit mogelijk a.s. vrijdag in de tas. - VZ: Onwenselijk omdat we mensen kwijt zijn aan implementatie en zij nu niet hier aan kunnen werken. - 5.1.1.b	Actie VZ: Vraag kant vanuit W&O wordt buiten dit overleg besproken zodat het meegenomen kan worden in het DBT. Terugkoppeling volgt volgend DAT en schriftelijk. Actie VZ: Stemt deadline templates in de tas af met VZ DBT.
---	--

5. AFSLUITING

- Rondvraag
 - WJZ: Hoe gaan we consistentie bewaken, zicht houden op de voortgang op de verschillende sporen en waarborgen dat de kamer geïnformeerd wordt over het hele pakket?
Antwoord VZ: Er lopen al lijntjes naar de bewindspersonen, goed om te bespreken in DBT.
 - DCC zal dit een expliciet agendapunt maken voor in het DBT.
Actie DCC.
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK
Aan de Leden van de RVI

Directoraat-generaal Klimaat
en Energie

Auteur

5.1.2.e

T 070 5.1.2.e

5.1.2.e @minezk.nl

Datum

14 maart 2022

Kenmerk

DGKE / 22102473

nota

Opschalings criteria gascrisis

Kopie aan

Bijlage(n)

Aanleiding

In de RVI is gevraagd om aan te geven wanneer er besloten kan worden tot de opschaling voor een gascrisis. Hierbij wil specifiek de NCTV weten wat de "triggers" zijn voor een gascrisis.

Daarnaast is het van belang om aan te geven wie de crisisorganisatie in het leven roept alsmede hoe de activering op rijksniveau en voor de EU gedaan kan worden.

Belangrijkste document hiervoor is het Nationaal Crisis Plan Gas (NCP-G). Dit document is samen met de NCTV J&V opgesteld in 2021. Daarnaast hebben alle betrokken departementen hun bijdrage hieraan geleverd.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

- Het NCP-G geven op hoofdlijnen snel inzicht in en overzicht van afspraken voor en tijdens een crisissituatie op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau inclusief aansluiting en samenwerking met betrokken publieke en private partners.
- Het gaat in dit NCP over de beheersing van (dreigende) crises als gevolg van een tekort aan aardgas, met aanzienlijke maatschappelijke gevolgen.
- Het NCP-G is met alle betrokken departementen (onder andere J&V, BZK en I&W) en vitale partners (privaat en publiek, onder andere de veiligheidsregio's, TenneT en Gasunie) afgestemd.
- Het NCP-G is in december 2021 vastgesteld door de toenmalige staatssecretaris van EZK, mede namens de toenmalige minister van EZK en de toenmalige minister van JenV als coördinerend minister voor crisisbeheersing. Het document zal deze maand aan de Kamer worden aangeboden.
- Een (dreigende) gascrisis kan leiden tot grote maatschappelijke gevolgen of maatschappelijke onrust zoals we recent hebben gezien rondom de hoge gasprijzen.
- Op dit moment is geen indicatie om te spreken over een crisis- dan wel noodsituatie. Weliswaar zijn de prijzen op de gasmarkt zeer hoog, maar er

Ontvangen BBR

is nog steeds geen sprake van onvoldoende aanbod. De gasmarkt staat door de huidige geo-politieke bewegingen onder spanning, maar functioneert nog steeds.

- Mocht er sprake zijn van het activeren van de crisisstructuur voor een gascrisis, is de MKE hiervoor verantwoordelijk en zullen alle betrokken departementen worden betrokken via de rijks-crisisstructuur.
- Nu het voorjaar eraan komt, zal de vraag naar gas weer dalen. Echter is het van belang is dat EZK en betrokken partners de vinger op de pols houden voor de komende winter wanneer de vraag naar gas zal stijgen.
- Hierbij is het van belang dat we zo snel mogelijk maatregelen nemen die noodzakelijk zijn een crisis te voorkomen.
- EZK werkt daartoe nationaal en in EU-verband preventief aan een maatregelenpakket.

Toelichting

1. wanneer is in het algemeen sprake van een gascrisis?

Uitgangspunt in de is het Nationaal Crisis Plan Gas (NCP-G). Dit document is samen met de NCTV J&V opgesteld. Daarnaast hebben alle betrokken departementen hun bijdrage hieraan geleverd.

Uitgaande van het NCP-G kan gesteld worden dat crises in het aardgasdomein verschillen in een aantal opzichten van andere crisistypes. Een aantal kenmerkende aspecten zijn:

1. aardgasschaarste kan een grote impact hebben op de maatschappij, vitale processen en andere crisisdomeinen aangezien aardgas een belangrijke rol vervult in de Nederlandse energievoorziening. Beslissingen die ingrijpen in de gaslevering, kunnen vergaande keteneffecten met zich mee brengen en zijn daarmee per definitie complex

2. het Nederlandse gasnet heeft een buffervoorraad. In het geval van een acuut optredende verstoring in de winning en/of import van aardgas, zijn soms geen tot slechts enkele uren beschikbaar voor het nemen van beslissingen en acties met als doel de gevolgen zoveel mogelijk te beperken en de gaslevering aan beschermde afnemers zo lang mogelijk in stand te houden – zoals beschreven in het Bescherm- en Herstelplan Gas

3. indien (een deel van) het gasnet beschadigd raakt en de druk in de leiding sterk afneemt, zal het effect van deze beschadiging direct voor eindgebruikers merkbaar zijn (verminderd functioneren of uitval van apparatuur). De in punt 2 genoemde reactietijd is er dan niet

4. in geval van een voorziene verstoring (bijvoorbeeld als gevolg van (geo)politieke invloeden) is er meer tijd voor het nemen van een beslissing, maar geldt onverkort dat deze ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor de verschillende groepen afnemers, aangrenzende netwerken, producenten, en voor de andere energiesectoren (elektriciteitslevering en dieseldistributie)

5. inschatting van de hersteltijd door de netbeheerder is lastig, waardoor het moeilijk is om de omvang van de keteneffecten in te schatten en te voorspellen; de impact is mede afhankelijk van de duur van de verstoring

6. niet uit te sluiten valt dat de effecten van gasschaarste lang na-ijlen. Dit doet zich met name voor als het internationale, nationale of regionale gasnet als gevolg van de gasschaarste beschadigd is geraakt en hersteld of gecontroleerd moet worden, voordat de gaslevering hervat kan worden

7. in geval van een langdurige gasschaarste kunnen de crisisorganisaties zelf ook geraakt worden in hun functioneren. Op korte termijn kan verwarming van gebouwen een probleem zijn. Een beperkte beschikbaarheid van aardgas kan hierbij onder andere ook de elektriciteitsvoorziening en dieseldistributie raken, en daarmee de responscapaciteit beperken, zoals interne en externe communicatie (waaronder telefonie en bereikbaarheid van hulpdiensten)

8. bij een crisis in de aardgasvoorziening zullen vroeg of laat keteneffecten ontstaan, waardoor in steeds meer domeinen crisis ontstaat, wat uiteindelijk kan leiden tot maatschappelijke ontwrichting (cascade-effect)

9. bij het uitvallen van de aardgaslevering kunnen huishoudelijke en bedrijfsinstallaties aan blijven staan. Om gasexplosies en gasbranden te voorkomen dienen deze installaties huis-aan-huis en bedrijf-aan-bedrijf door inspecteurs te worden gecontroleerd en worden afgeschakeld, voordat de aardgaslevering in een bepaald gebied veilig kan worden hervat

10. de gevolgen van gasschaarste kunnen doordringen in alle lagen van de samenleving.

Omdat een crisis in het aardgasdomein gemakkelijk leidt tot een cascade-effect in andere sectoren (zoals woonveiligheid, zorg, industriële productie en tuinbouw) is crisisbestrijding in het aardgasdomein alleen onvoldoende. Om deze cascade-effecten zoveel mogelijk te voorkomen dan wel te beperken dienen parallel aan de interventies in de aardgassector ook in andere domeinen crisisbeheersingsmaatregelen genomen te worden. Tussen deze activiteiten zal coördinatie en informatiemanagement plaats moeten vinden, conform de in Nederland ingerichte crisisbeheersingsstructuren

De minister van KE is politiek en beleidsmatig verantwoordelijk voor de leveringszekerheid van gas. De minister van KE stelt kaders, waarbinnen de netbeheerders hun wettelijke taken uitvoeren. De minister van KE is aangewezen als de bevoegde instantie, zoals bedoeld in de EU-verordening 2017/1938. Daarmee is de minister van KE verantwoordelijk voor de afkondiging van de crisisniveaus. Dit gebeurt via de Crisismanager Gas en Elektriciteit (CGE) van EZK (in casu de DG K&E).

Bij (dreigende) problemen in de gaslevering brengt de minister van KE (via het DCC-EZK) het Nationaal Crisiscentrum (NCC) op de hoogte. Hierbij kan de rijkscrisisstructuur worden ingesteld met eventueel ook een ICCB en MCCB. Ook meldt EZK dit onverwijld aan de Europese Commissie en de overige lidstaten. In het Bescherm- en Herstelplan Gas staat beschreven wanneer de Minister van EZK een melding aan het Directoraat-Generaal Energie van de Europese Commissie

doet van vroegtijdige waarschuwing, alarmering of noodsituatie in de zin van deze EU-verordening.

Kenmerk
DGKE / 22102473

De minister van KE zal met wettelijke bevoegdheden sturing geven aan de landelijk netbeheerder (GTS), bijvoorbeeld door te besluiten tot het nemen van niet-marktgebaseerde maatregelen. Deze maatregelen zijn beschreven in het Bescherm- en Herstelplan Gas. Ook kan de minister van EZK sturing geven op grond van zijn noodbevoegdheden.

In geval van buitengewone omstandigheden heeft de minister van EZK op grond van de Distributiewet de bevoegdheid om verdelingsmaatregelen treffen. Een strak omschreven kader dat bepaalt wanneer sprake is van buitengewone omstandigheden bestaat niet; er zal naar de omstandigheden van het moment gehandeld moeten worden. Om deze bevoegdheid te activeren is een Koninklijk Besluit op voordracht van de minister-president nodig.

Brief aan NAM, GasTerra, GTS:

- Een onderbreking van de aanvoer van Russisch gas valt niet onder het potje.
- Als GTS een aanwijzing moet geven voor de balans van het systeem, dienen NAM en GasTerra als volgt te handelen, waarbij de volgende stap pas wordt genomen als de voorafgaande niet toereikend blijkt:
 1. GasTerra/NAM voeren de aanwijzing uit binnen de graaddagenformule;
 2. Stoppen met injecteren van de seizoensbergingen;
 3. Groningen opregelen tot het niveau dat nodig is het systeem te balanceren.
- Als stap 3 nodig is, zal de staatssecretaris Mijnbouw onmiddellijk een wijzigingsbesluit aankondigen. Deze *aankondiging* is de grondslag om Groningen direct te kunnen inzetten. Het *wijzigingsbesluit* formaliseert vervolgens deze extra productie (achteraf).
- Evt. aankondigen dat we in volgend Vaststellingsbesluit gaan vastleggen dat een situatie als deze in de toekomst wel onder het potje valt.

Kamerbrief:

Ik heb GasTerra, NAM en GTS per brief geïnstrueerd hoe te handelen in de eerste uren/dagen van een onderbreking van de aanvoer van Russisch gas, om de balans in het systeem te kunnen handhaven. Zie bijlage.

Het blijkt dat extra Groningenproductie nodig is.

Ik kondig hierbij aan dat ik hiertoe een tijdelijke maatregel/wijz.besluit zal nemen.

Over hoe Nederland het tekort aan gas structureel gaat opvangen, informeert het kabinet u separaat.

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis Centrum

Behandeld door

5.1.2.e

T 070 5.1.2.e

5.1.2.e @minlnv.nl

Datum

10 mei 2022

Kenmerk

BPZ-DCC / 22200958

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Departementaal Advies Team Gas

Voorzitter	5.1.2.e
Secretaris	5.1.2.e
Crisisadviseur (DCC)	5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd	10 mei 2022, 16.00 uur - 16.30 uur
Locatie	
Aanwezig	5.1.2.e (DEIZ), 5.1.2.e (TOP), 5.1.2.e (GTS), 5.1.2.e (GTS), 5.1.2.e (BBR),
Afwezig	5.1.2.e (E), 5.1.2.e (E) 5.1.2.e (SGG)

1. PROCESAFSPRAKEN / ACTUALITEIT

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda
- Mededelingen

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DCC)
 - Rusland heeft de levering van gas voor binnenlands gebruik aan Polen (27/4), Bulgarije (27/4) en Litouwen (7/5) stopgezet. De markt lijkt dit voor als nog op te lossen. Daarnaast is de flow naar Letland 7/5 geïnterrupt naar 0. Opgegeven reden is een betalingsprobleem.
 - Op 7/5 is tevens door Finland een early warning afgegeven vanwege de onzekerheden rondom het Roebel Issue (Italië, Letland, Duitsland, Oostenrijk en Kroatië).
 - Vandaag verder geen bijzonderheden meer te melden behalve dat bergingen her en der gevuld worden. Grijskerk nu met G-gas. De spread tussen zomer-winterprijzen is nog steeds ongunstig wat shippers niet stimuleert om bergingen te vullen.
 - Aanvoer via EU-stream en Nordstream stabiel hoog. Gasprijzen atm rond de €92 per MWh month ahead.
 - ENTSOG/ReCo Tabletop van 3 mei laat een voorlopig resultaat zien dat alle landen in Europa op dit moment gebalanceerd kunnen worden wanneer het Russisch gas wegvalt. Het betreft een delicaat evenwicht en

lukt maar net als alle balansoverschotten verdeeld worden richting landen met een balanstekort.

- Tav het Roebeldecreet: de verwachte betalingstermijn voor veel EU landen, waaronder NL, is op 20 mei. In lijn met de CIE zal dit in euro's en niet in roebels betaald worden. Het zal daarna afwachten zijn of RF maatregelen treft in de gaslevering.
- 5.1.1.b
- GTS: verzoek om analyse ook te delen met GTS. Zal gaan via de stukken van het DBT.

- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg

3. OORDEELSVORMING EN 4. BESLUITVORMING

Oordeel	Besluit
Nota eerste 14 dagen na leveringsstop Russisch gas We moeten nog steeds voorbereid zijn op een onderbreking. De nota is op basis van de wrap up Summer Outlook inclusief Tabeletop ENTSG en sessie met GTS en Gasterra. Inhoudelijk is conclusie op Europees niveau lijkt alles te passen maar dit gaat voorbij aan marktwerking. En je kan niet iedereen tevreden houden in de zomer en in de winter Spanning leidt tot aantal vragen, kolenbeperking, export, beperking, industrie afschakelen, vullen van bergingen etc. GTS: onder wat de NAM mag winnen en Gasterra mag verkopen zit heel weinig ruimte is. Kan op een aantal manieren. Groningen kan max 100 kuub per dag produceren. Hoeveel tijd is er nodig voor goede besluitvorming in den haag, ook afstemming met bredere stakeholders nodig om de vraag te beperken. In de tussentijd is inzet Groningen nodig om het net gebalanceerd te houden. GTS: voelt de druk m.n. richting 20 mei. Vz: Druk wordt ook hier gevoeld, moet vrijdag naar de tas met een advies vanuit DBT. DEIZ: eerste lezing van het nieuwe roebeldecreet is dat het ook niet compatibel is , betalingen via clearance house, zijn ook gelinkt aan Russische centrale bank. Grote kans	Actie VZ + DCC: Navragen stavaza nota wat te doen bij leveringsstop Russisch gas bij SGG; Actie SGG, BenI, E: Nota wat te doen bij leveringsstop Russisch gas wordt uitgebreid en in DBT besproken, vrijdag in tas.

dat dit niet veranderd. Het probleem zit in de conversie naar roebels. WJZ komt met een analyse.	
Update BH-G 2.0 Aankomende DBT mondelinge update en update naar de CVIN over het BHG. BHG 2.0 is op gericht dat we zonder kleerscheuren komende winter in gaan. Nota voor de CVIN is ter informatie om kennis te delen over het BHG en de maatregelen. GTS: vanuit de industrie commentaar dat onvoldoende in kaart is gebracht wat de effecten zijn van afsluiten. De vorige keer is geconstateerd dat een aantal elementen die in het BHG staan niet zijn uitgewerkt. Daar hebben we nu tijd om het verder uit te werken. Vz: bezig met het vullen van een team voor BHG 2.0 zoektocht naar nieuwe projectleider. Keuzes maken Groningen. Industrie etc Vervolg vraag hoe gaan we het verder doen met de industrie qua volgorde. Daar zitten pijnlijke keuzes in BBR: MEZK heeft ook aangegeven de keuzes te willen bespreken, Groningen, kolen en industrie. Bewindspersonen hebben behoefte om hier in de voorbespreking van de RVI langer bij stil te staan. Wat hebben we nodig om tijd te winnen bij een directe stop van levering van gas: extra inzet Groningen (binnen huidige winningsbesluit) en daarna grote dilemma's: Dit weekend in de tas mee. 5.1.1.b GTS: als we nu moeten afschakelen dan hebben we het over effecten die jaren kunnen doorwerken. Moeten politieke keuzes maken. GTS: Is het een optie vanuit de sector naar EZK te detacheren? Kijken of er iemand vanuit de netbeheerders bij EZK zou kunnen aansluiten. Vz; als je kijkt naar de kamerbrief Gasleveringszekerheid zou je verwachten dat we eind van het jaar geen probleem meer zouden hebben. GTS: afgelopen winter was het scenario dat er een korte onderbreking zou zijn. Als de russen nu het gas afsluiten	Actie DCC +VZ: Informatieve nota voor CVIN/RVI over BH-G wordt bilateraal afgestemd; Actie VZ + GTS: Detacheringsmogelijkheden uit de sector wordt bilateraal besproken;

zou de onderbreking langer kunnen duren omdat de gasopslagen niet voldoende gevuld zijn.	
--	--

5.1.1.C

Capaciteit rondom 20 mei	
---------------------------------	--

De week daarna is het hemelvaart, aandachtspunt met eventuele vakanties. In geval van crisis kan iedereen opgeroepen worden, indien onbereikbaar zorg voor achtervang. GTS: vanuit Polen en Bulgarije weten we dat de bedrijven van te voren signalen ontvingen van Gazprom. Dus de verwachting is dat ook in NL we dit een paar dagen van te voren zullen weten.	
---	--

	Actie allen: Zorg voor achtervang rond 20 mei.
--	---

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering

Volgende week 1 uur overleg.

Actie DCC: inplannen DAT Gas

- Sluiting

DEP. VERTROUWELIJK

Aan
Minister van Economische Zaken en Klimaat
Minister voor Klimaat en Energie
Staatssecretaris Mijnbouw

Directoraat-generaal Klimaat
en Energie
Projectdirectie Groningen

Behandeld door

5.12 e

Datum

11 mei 2022

Kenmerk

DGKE-PDG / 22198452

Kopie aan

Bijlage(n)

memo

Scenario onderbreking aanvoer Russisch gas

Aanleiding

Als gevolg van het roebeldecreet en het EU-sanctieregime bestaat de kans dat Gazprom de levering van gas aan Europa zal staken. Rond 20 mei vinden de aanstaande betalingen plaats. Als deze betaling niet in roebels worden voldaan, reageert Gazprom mogelijk door de gaslevering te stoppen. Na een dergelijke onderbreking moet GTS direct maatregelen treffen om de balans op het gassysteem te bewaren. Vervolgens zal moeten worden bepaald welke maatregelen worden genomen om het structurele tekort dat dan aan gas ontstaat wordt opgevangen. Deze memo gaat in op:

1. de mogelijke maatregelen voor in de eerste uren/dagen na een onderbreking;
2. de opties die er zijn om de aankomende zomerperiode door te komen.

Advies

Akkoord gaan met:

1. Groningenproductie toestaan als dat nodig is om in de korte eerste fase de balans in het systeem te handhaven, en het geven van een dienovereenkomstige instructie aan GTS, NAM en GasTerra.
2. Het intern-EZK verkennen van alle mogelijkheden om een langdurig volumetekort van 7 bcm op te vangen: maatregelen BH-G voor noodsituaties (waaronder afschakelen), opslagen minder vullen, export beperken, afschakelen, kolencentrales inzetten, Groningen opregelen.

Kernpunten

Ad 1.) GTS geeft aan dat door het wegvallen van de Russische aanvoer (die via Duitsland Nederland bereikt) een onmiddellijk tekort in NL ontstaat van tussen de 0 en 100 miljoen m³/dag. Het is dus mogelijk dat een situatie ontstaat waarin GTS alleen via een aanwijzing aan een shipper de balans in het gassysteem kan handhaven. GTS, GasTerra en NAM hebben om duidelijkheid gevraagd of in een dergelijke situatie de bestaande back-up functie van het Groningenveld van toepassing is.

Ad 2.) ENTSG heeft een Summer Outlook gemaakt. GTS heeft dat uitgewerkt voor de Nederlandse situatie. Voor de huidige zomer geeft GTS aan dat er bij het volledig wegvallen van de Russische aanvoer een volumetekort van 7 miljard m³ aan H-gas kan ontstaan, gezien de marktvraag over de gehele zomer en met inbegrip van het vullen van de opslagen tot 80% voorafgaand aan komende winter. Dit tekort kan, naar mening van GTS, worden opgevangen door (a) minder vullen van de opslagen, (b) export naar Duitsland verminderen, (c) afschakelen grote niet-beschermde afnemers, (d) extra winning uit Groningen (waardoor er

minder H-gas nodig is voor de stikstofinstallaties), of (e) een combinatie van deze maatregelen. Naast de door GTS geïdentificeerde maatregelen zijn er andere maatregelen mogelijk, waaronder de in het BHG opgenomen gedwongen brandstofomschakeling van elektriciteitsproductie. Ook het door GTS genoemde onderdeel c (afschakelen grote niet-beschermde afnemers) is als maatregel 7 opgenomen in het BH-G opgenomen ter bestrijding van een noodsituatie. De consequenties van deze maatregel hebben een grote ontwrichtende impact op economie en maatschappij.

Toelichting

Ad 1. Opvangen onmiddellijk tekort/handhaven balans in het gassysteem

- GTS schat in dat er in de eerste dagen een tekort van 0 tot 100 miljoen m³/dag gas zal zijn. Het is van belang om dit tekort op te vangen om zo problemen in het gassysteem te voorkomen (en daarmee te voorkomen dat de leveringszekerheid voor alle gebruikers in gevaar komt) voordat verdere maatregelen (zie ad 2.), die besluitvorming van de bewindspersonen vereisen, effect hebben kunnen sorteren.
- Op grond van de Transportcode Gas LNB kan GTS aan GasTerra een verzoek doen of aanwijzing geven meer laagcalorisch gas op het net in te voeden om de balans in het gassysteem te handhaven.
- GasTerra kan hieraan voldoen door tijdelijk te stoppen met de injectie in de gasopslagen Norg en/of Grijpskerk en/of door de Groningenproductie tijdelijk te (laten) verhogen, mits dit kan binnen de grenzen van het vaststellingsbesluit.
- Hoewel het Groningenveld een in het vaststellingsbesluit vastgelegde backup-functie heeft om leveringszekerheid te kunnen garanderen bedoeld voor acute situaties, is het wegvallen van toevoer van hoogcalorisch gas niet één van de drie limitatieve omstandigheden waarbij deze functie kan worden aangeroepen.
- Geadviseerd wordt aan GTS, GasTerra en NAM duidelijk te maken dat een eventuele aanwijzing van GTS aan GasTerra in eerste instantie dient te worden ingevuld door het tijdelijk stoppen met injectie in de gasbergingen.
- Voorts wordt geadviseerd dat, indien voor het acuut in stand houden van het gassysteem productie uit het Groningenveld noodzakelijk is, dit toe te staan. SMB dient hierop zo snel mogelijk de Tweede Kamer te informeren dat het vaststellingsbesluit zal worden aangepast om ten minste het winningsniveau te verhogen met de gerealiseerde extra productie. De aankondiging van de aanpassing van het vaststellingsbesluit geldt als grondslag op direct Groningen in te kunnen zetten en het wijzigingsbesluit formaliseert dit achteraf.
- Voorgaande zal ook aan GTS, GasTerra en NAM worden gecommuniceerd.

Ad. 2. Opvangen volumetekort zomer

- In het scenario dat GTS heeft doorgerekend heeft het wegvallen van de volledige Russische aanvoer naar Europa geen incidenteel karakter, maar zal dat voor een langere periode (minimaal één jaar) duren.
- Alle manieren die GTS voorstelt om hier mee om te gaan kennen grote nadelen:
 - opslagen minder vullen;
 - export beperken;
 - afschakelen grote-niet-beschermde afnemers;
 - Groningen opregelen.
- Naast de opties die GTS schetst zijn er ook andere maatregelen mogelijk. Dit zijn in de eerste plaats de maatregelen zoals opgenomen in het BH-G, waaronder ook gedwongen brandstofomschakeling bij elektriciteitsproductie. Daarnaast dienen ook andere opties te worden gezien (vb. brandstofomschakeling warmteproductie).
- Geadviseerd wordt om intern-EZK een technische exercitie uit te voeren waarbij het tekort van 7 bcm over de verschillende beschikbare opties wordt verdeeld, waarbij de onwenselijkheid van elke optie buiten beschouwing wordt gelaten.
- Hieronder volgt een samenvatting van de GTS-analyse en hoe dit doorwerkt op het BHG, waarbij alle bovenstaande opties kort de revue passeren.

Analyse GTS

- GTS rekent met een gereduceerde afname van de vraag van 20% door prijseffecten. GTS gaat uit van het tot 80% vullen van de gasopslagen en doet de aanname dat er gas naar Nederland blijft komen in de vorm van LNG en vanuit Noorwegen, België en het VK.
- In dit scenario zal in Nederland in de zomer van 2022 een tekort ontstaan van circa 7 miljard m3 aan H-gas. Dit getal kent een grote onzekerheid. Bovendien gaat het scenario van GTS uit van een tekort in de periode vanaf april 2022. Het geschatte volumetekort van 7 miljard Nm3 zal lager zijn naarmate de onderbreking later plaatsvindt, omdat vooralsnog de aanvoer voldoende is en de gasopslagen worden gevuld.
- Als inderdaad een situatie ontstaat waarin niet langer aan de vraag dreigt te kunnen worden voldaan of kan worden voldaan, dan zal allereerst het Bescherm- en Herstelplan Gas in werking moeten treden.
- Het Bescherm- en Herstelplan Gas voorziet, in lijn met de verordening gasleveringszekerheid, in drie crisisniveaus: vroegtijdige waarschuwing, alarm en noodsituatie. Gedurende de eerste twee crisisniveaus is het aan de markt (o.a. GTS) om de crisis met marktgebaseerde maatregelen te bestrijden.
- Wanneer dit niet toereikend is, dan wordt het hoogste niveau van gascrisis – noodsituatie – afgekondigd en kan de overheid maatregelen treffen zoals voorzien in de in het BHG voor noodsituaties opgenomen maatregelenladder.
- In de huidige maatregelenladder is extra Groningenproductie (in de vorm van een tijdelijke maatregel of een wijziging van de operationele strategie bij het vaststellingsbesluit op grond van de Mijnbouwwet) een laatste optie (vóór afschakelen beschermde gebruikers). Het inzetten van het

Groningenveld kan pas aan de orde zijn indien minimaal is voldaan aan de voorwaarde dat het maatschappelijk belang van leveringszekerheid voor laagcalorisch gas in het geding is, waarbij er ook sprake is van veiligheidsrisico's in Nederland die in de afweging moeten worden betrokken.

- De door GTS geïdentificeerde opties om het verwachte volumetekort op te vangen dienen te worden gezien in relatie tot de in het BH-G opgenomen maatregelen, met name ook voor wat betreft volgorde.
- Het is, in het belang van goede besluitvorming die overeind blijft bij zowel de Kamer, de rechter als bij de Europese Commissie, van belang om te kijken naar alle mogelijke maatregelen die kunnen worden getroffen ter bestrijding van een eventuele gascrisis.
- Daarbij moeten de mogelijke maatregelen, op basis van een analyse van de haalbaarheid, kosten (effecten) en baten (bijdrage aan doel), tegen elkaar worden afgewogen en dient te worden gekozen voor maatregelen die niet alleen effectief zijn, maar ook voldoende proportioneel en subsidiair (minder ingrijpende maatregelen moeten eerst overwogen worden).
- Ook bij de concrete vormgeving van gekozen maatregelen kunnen nog keuzes worden gemaakt. Ook de effecten van deze keuzes moeten in kaart gebracht worden en worden betrokken bij de keuze. Uitgangspunt is dat we de veiligheid willen garanderen en de maatschappelijke, inclusief economische, gevolgen zo beperkt mogelijk willen houden.
- Op dit moment ontbreekt het echter aan actuele cijfers en informatie om dit te beoordelen.

Afschakelen grootste niet-beschermde afnemers

- GTS geeft aan dat het afschakelen van de grootste niet-beschermde afnemers de meest drastische maatregel is omdat deze maatregel de grootste negatieve economische effecten heeft. Deze maatregel is een subvariant van maatregel 7 (afschakelen niet-beschermde afnemers) in de maatregelenladder van het Bescherm- en Herstelplan Gas. Maatregel 7 kan op dit moment niet in werking worden gesteld zonder het activeren van het staatsnoodrecht, het activeren daarvan kost ca. 2 dagen.
- In het eerste kwartaal van dit jaar heeft Berenschot bij de 60 grootste gasverbruikende aansluitingen (5.1.1.c) de consequenties van de afschakeling uitgevraagd, waaronder de keteneffecten. De keteneffecten zullen economisch en maatschappelijk zeer ontwrichtend zijn. Te denken valt aan medicijntekorten (door tekort aan verpakkingen), lege schappen in de supermarkt en een plat liggende transport- en luchtvaartsector (door een tekort aan benzine, diesel en kerosine), afvalbergen en hamstergedrag.
- Nog niet alle keteneffecten zijn nog goed in beeld, bovendien is het beeld dat bestaat gebaseerd op de situatie in de winter 2021/2022 die naar verwachting anders is voor de zomer 2022. Dit betreft zowel de afnemers die onder de maatregel zouden vallen als de (keten)effecten van de maatregel.
- Ook de duur van de maatregel is van grote mate van belang op de impact. Dat de directe impact van het afschakelen van deze top 60 grootste

afnemers op economie en maatschappij groot zal zijn is met zekerheid te stellen, de impact is op basis van de beschikbare informatie echter niet te kwantificeren.

- Voor het toepassen van maatregel 7 op een andere en langere periode is een nieuwe en nadere analyse nodig van de keteneffecten van de voorgenomen maatregel, daarbij dient met name ook aandacht te worden besteed aan de onderlinge verwevenheden van keteneffecten van sectoren is nodig. In de bijlage vindt u een eerste ambtelijke uitwerking die nog verder uitgewerkt dient te worden, vanuit B&I wordt aan een vervolgoopdracht hiervoor gewerkt.
- Het is voorts niet evident dat een toepassing van maatregel 7 voor een andere en naar verwachting langere periode slechts betrekking zou moeten hebben op de top 60 grootste aansluitingen van niet beschermde afnemers.
- Mocht noodgedwongen toch moeten worden besloten tot afschakeling van de grootste niet beschermde afnemers, dan moet rekening worden gehouden met voorbereidingstijd voor die bedrijven en voor de veiligheid aan te houden minimale gasverbruik bij de bedrijven (waakvlam). De kosten ter compensatie zijn ook nog onduidelijk.
- Mocht toch tot afsluiten van de 60 grootverbruikers worden besloten, dan is er nog niet tot een afschakelvolgorde besloten. Meest logisch lijkt dit op sectorniveau te doen, maar een politieke keuze is nodig om de weging van de diverse criteria (veiligheid, keteneffecten, maatschappelijke impact etc.) te maken en daarmee een afschakelvolgorde te kunnen bepalen.
- De resultaten van de uitvraag van Berenschot hebben geleid tot een EZK-gebruikerstool om tot afschakeling van de grootste niet-beschermde afnemers te kunnen komen. Er kunnen verschillende afschakelvolgordes worden samengesteld, afhankelijk van de actuele situatie. Ook politieke overwegingen op dat moment zijn van belang. De diverse criteria in de tool kunnen bijvoorbeeld een andere weging meekrijgen. Dit bepaalt mede hoeveel besparing de maatregel op gaat leveren.
- Er is gekozen voor een sectorbenadering, omdat de sectoren redelijk overeenkomen in effecten. Binnen de sector kunnen er wel bedrijven aanwezig zijn die een minder relevante maatschappelijke impact hebben dan de anderen, wanneer je het bijvoorbeeld over de primaire levensbehoeften hebt.

Niet vullen opslagen

- Alternatief is het minder vullen (< 80%) van de opslagen. Dit zal er waarschijnlijk echter toe leiden dat er in de winter problemen zullen ontstaan en dat er dan alsnog aanvullende maatregelen moeten worden genomen. Daarnaast is dit in strijd met de aankomende EU-verordening gasopslag. Naar verwachting worstelen ook andere lidstaten met dit spanningsveld. Dit, in samenhang met de verwevenheid van de gasmarkten van de lidstaten, noopt tot een aanpak op Europees niveau.

Export beperken

- Verder kan volgens GTS worden overwogen de H-gas export naar Duitsland te beperken, hetgeen zeker politieke implicaties zal hebben en in strijd is met de verordening gasleveringszekerheid.

Inzet Groningenveld

- Verhogen van de gaswinning uit het Groningenveld ligt ook zeer gevoelig. Hierbij dient een afweging gemaakt tussen de veiligheid in Groningen en de veiligheidsgevolgen van afschakelen. Afgezien van voorgaande afweging geldt dat het Groningenveld een bijdrage kan leveren, maar niet het volledige tekort kan oplossen.

Inzet kolencentrales

- Intrekken van de productiebeperking voor kolencentrales leidt tot verminderde gasvraag. Deze maatregel kan worden gezien als een maatregel ter uitvoering van maatregel 6 van het BH-G (brandstofomschakeling bij productie elektriciteit).
- De productiebeperking zorgt in de periode waarvoor deze geldt (2022-2024) voor een verhoogde inzet van gascentrales, en het benodigde gas daarvoor kan niet worden opgeslagen in de reserves. Hoeveel gas er kan worden bespaard hangt af van hoeveel de kolencentrales zouden draaien zonder de maatregel.
- In theorie kan er op jaarbasis 3,3 bcm gas in Nederland worden bespaard door de maatregel in te trekken. Dat gaat uit van een volledig kalenderjaar en dat de kolencentrales 100% draaien. In werkelijkheid is dit percentage afhankelijk waar in de *merit order* de kolencentrales staan ten opzichte van andere productie-installaties.
- Bij de berekeningen van het CO₂-effect van de maatregel is rekening gehouden met 85% inzet van de kolencentrales op jaarbasis. Dit resulteert in 2,8 bcm gasbesparing.
- Daarnaast is er al een deel van het jaar verstreken. Tussen 15 mei tot en met einde jaar kan er wanneer een bezetting van 85% van de kolencentrales wordt aangenomen een besparing van 1,8 bcm worden gerealiseerd.

Intrekken van de productiebeperking maakt het behalen van het Urgenda-vonnis onzekerder

- Door een combinatie van factoren halen we waarschijnlijk in 2022 het Urgendoel van 25% reductie t.o.v. 1990.
 - De temperatuur in de eerste 3,5 maanden van dit jaar behoort tot de warmste jaren in de afgelopen 20 jaar. Daardoor wordt er minder gas gebruikt door huishoudens en in de glastuinbouw.
 - Door de hoge gasprijzen schakelen sommige bedrijven en tuinbouwers de productie terug waardoor ook minder gas gebruikt is.
 - Er is sprake van lager energieverbruik en de opwek hiervan is in toenemende mate duurzaam.
- Voor de jaren na 2022 blijkt ook uit de KEV dat de verwachte uitstoot structureel daalt en dat het dus steeds waarschijnlijker wordt dat het Urgendoel in een gemiddeld jaar gehaald wordt.
- Maar de komende jaren kunnen zich ontwikkelingen voordoen (zoals een jaar met twee koude winterperiodes) waardoor de uitstoot substantieel stijgt en waardoor mogelijk het Urgendoel niet gehaald wordt.

- Er blijft dus een risico dat we het Urgendadoel in een van de komende jaren niet halen. Het afschaffen van de productiebeperking vergroot de afhankelijkheid van externe factoren en maakt de kans groter dat we het doel niet halen de komende jaren. Om dit risico te verkleinen zal het intrekken van de maatregel gepaard moeten gaan met een alternatief dat direct een significant effect sorteert – het gaat daarbij om ingrijpende maatregelen (bijvoorbeeld het (tijdelijk) stilleggen van industriële installaties).

Intrekken van de productiebeperking kan snel

- Het afschaffen van de productiebeperking vergt een wetswijziging, dat zal tijd kosten.
- Om snelheid te winnen kan de intrekking daarom worden aangekondigd bij brief aan de Eerste en Tweede Kamer en aan de exploitanten van de door de maatregel getroffen kolencentrales.
- In het wetsvoorstel waarbij de maatregel wordt ingetrokken zal worden opgenomen dat de intrekking terugwerkt tot het moment waarop de intrekking is aangekondigd.

Bijlage

Een overzicht van de recent(st)e ontwikkelingen inzake het BHG en de afschakeling van de niet beschermde grootverbruikers:

Maslov

Op basis van de eerder door Berenschot, onder de Top 60 groot verbruikende aansluitend, aangeleverde informatie hebben we een analyse gemaakt met het oog op Maslov (zie bijlage, p3). We zijn er daarbij vanuit gegaan dat uitsluitend voedsel, energie, benzine en afvalverwerking nodig zijn voor de basisbehoeften. **5.1.1.c** grootverbruikers die dat betreft moeten daarom volledig blijven draaien. Daarmee kan 12,5 mln. van 32,0 mln. m3 op een winterse dag niet worden bespaard. De overige producten zijn minder noodzakelijk, vormen geen basisbehoefte. **5.1.1.c** grootverbruikers die dat betreft kunnen worden afgeschaald, maar niet verder dan tot het minimale verbruiksniveau dat nog nodig is om de veiligheid te garanderen. Dan zien we (zie bijlage) dat van de 32,0 mln. m3 die deze grootverbruikers op een winterse dag gebruiken we 16,2 mln. m3 redelijkerwijs kunnen besparen. Moeten **5.1.1.c** grootverbruikers met minder noodzakelijke producten noodgedwongen helemaal plat dan moeten we veiligheidsrisico's accepteren en kan in totaal 19,5 mln. m3 worden bespaard.

<i>In tabelvorm:</i>	<i>Verbruik aardgas op winterdag</i>
	mln. m3
	mln. m3
	mln. m3
	mln. m3
	mln. m3

- **5.1.1.c**

NIET noodzakelijk o.b.v. Maslov

Sector (aantal bedrijven)	Te besparen bij afschaling tot 0 m3 (in mln. m3/dag)	Te besparen bij afschalen <u>tot</u> min. voor veiligheid benodigd verbruik (in mln. m3/dag)

DEP. VERTROUWELIJK

Directoraat-generaal Klimaat en
Energie
Projectdirectie Groningen

Kenmerk

DGKE-PDG / 22198452

MAX. AF TE SCHALEN	19,5	16,2
---------------------------	------	-------------

WEL noodzakelijk o.b.v. Maslov

Sector (aantal bedrijven)	Te besparen bij afschaling tot 0 m3
	12,5

DEP. VERTROUWELIJK

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**
Departementaal Crisis Centrum

Behandeld door

5.12e

T 070 5.12 e

@minInv.nl

Datum

30 mei 2022

Kenmerk

BPZ-DCC / 22229304

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Departementaal Advies Team

Voorzitter

5.1.2.e

Secretaris

5.1.2.e (DCC)

Crisisadviseur (DCC)

5.1.2.e (DCC)

Vergaderdatum en -tijd

30 mei 2022, 16.00 uur - 17.00 uur

Locatie

Aanwezig

5.1.2.e (WJZ), 5.1.2.e (E), 5.1.2.e
(AEP), 5.1.2.e (GTS),
5.1.2.e (GTS), 5.1.2.e (DEIZ), 5.1.2.e
(MC), 5.1.2.e (DC), 5.1.2.e
p)

Afwezig

1. PROCESAFSPRAKEN / ACTUALITEIT

- Agenda wordt vastgesteld inclusief nagezonden agendapunten (stavaza gaslevering Gasterra en brief provincie Friesland over Gazpromcontracten).

2.BEELDVORMING

Toelichting situatie (DCC)

- 5.1.1.c

- Hoe dit met de Nederlandse leveranciers (zoals Eneco) zit is niet bekend. Mogelijk kunnen we daar nog wel (negatieve) effecten verwachten.

- 5.1.1.c [redacted]
[redacted] Dit heeft als gevolg dat er in NL twee sporen zijn tav het Roebeldecreet. EZK heeft hier woordvoeringslijnen voor klaarliggen mocht dit (publiekelijke) voor vragen zorgen. Strekking is dat het handhaven van sancties aan het Openbaar Ministerie is.
- Er waren binnen EZK signalen dat Denemarken op 26 mei zou worden afgesloten van Russisch gas. Inmiddels is bekend dat het gaat om Orsted. De verwachting is dat bij Orsted morgen de gaslevering vanuit Rusland wordt stopgezet.
- Het gastransport stabiel. Aanvoer van Russisch gas via EUstream (ietwat beperkt) en Nordstream stabiel hoog. Transit van Wit-Rusland via Polen naar Duitsland via de Yamalleiding is gestopt.
- Bergingen worden over het algemeen goed gevuld. Grijskerk wordt nu met G-gas gevuld. De spread tussen zomer- en winterprijzen is gunstig, hetgeen shippers stimuleert om bergingen te vullen.
- Gas prijzen dalen enigszins (fluctueren rondom de €87 per MWh month ahead).

Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg

- DEIZ: vele ontwikkelingen dit weekend wat betreft onderhandelingen 6e sanctiepakket, Buiten Reikwijdte [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

3. OORDEELSVORMING EN 4. BESLUITVORMING

Oordeel	Besluit
Plan van aanpak BH-G 2.0 + oplegger VZ licht toe: • Vorige week is het PvA besproken in DBT. PVA is work in progress. Veel werk, maar redelijk voorspelbaar. BH-G gaat over generieke regelingen en specifieke toepassingen. Het kan nog ingewikkeld worden wanneer we in de zomer in een situatie komen waarin het BH-G	• Actie: DCC 5.1.1.b [redacted] [redacted] [redacted] [redacted]

niet voorziet, bijv. geen acute noodsituatie maar een langdurig onderbreking waardoor bergingen niet kunnen worden gevuld. • Aanbodmaatregelen Groningen zitten niet in het BH-G maar verdienen wel de aandacht. • Voorbereidingen treffen om met BWP een goed afwegingskader te krijgen op basis van gemiddelde volumes per dag in zomer. • VZ schuift vanavond aan bij 5.1.1.b Kijken of afwegingskader BH-G nog kan worden aangescherpt. • DCC: 5.1.1.b VZ: ja, maar met stempel work in progress. Goed om dagvolumes in zomer mee te geven (om gevoel voor kwantiteit mee te geven). • WJZ vraagt of afwegingskader gedeeld kan worden en wijst erop dat het nogal uitmaakt hoe maatregelen worden vormgegeven: zijn meerdere knoppen waaraan kan worden gedraaid. • VZ: BH-G is nog niet gedeeld, zal worden nagezonden. Verder toch goed om bwp's gevoel te laten krijgen bij de volumes. Maar uitdaging is precies wat je zegt, we kunnen hooguit spreken over bandbreedte. Toch goed om iets van kwantiteit mee te geven. • DCC vraagt of afsluiting Gasterra van Russisch gas aanleiding is om een 'early warning' af te kondigen? • VZ: heeft geen gevolgen voor leveringszekerheid, dus geen reden nu om het dreigingsniveau aan te passen. • WJZ: ook geen dreiging van aanzienlijke verstoring van gaslevering?	• Voorlopig besluit geen early warning af te kondigen wordt voorgelegd in het aankomend DBT.
---	--

• VZ: mijn beeld is ook van niet. 5.1.1.c [redacted] [redacted] [redacted] • DC: 5.1.1.c [redacted] [redacted] • 5.1.1.b [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] • Beeld van afsluiting andere lidstaten? Ja, Denemarken waarschijnlijk. Lastig om achter volumes te komen.	
Afwegingskader ontheffingen MC licht toe: • Worstelen met vele vragen over gas. Behoefte aan ondersteuning vanuit andere directies om hier naar te kijken. • Beeld is dat gemeenten en provincies in wachtstand gaan zitten voordat duidelijkheid komt (zie ook brief provincie Friesland). • DEIZ geeft aan dat inderdaad veel vragen binnenkomen. Goed om alle vragen en beantwoording op te pakken in kleiner comité. • Voorstel: in kleine comité (MC, Gas, E en TOP)) strakkere lijn krijgen op antwoord en handelingsperspectief tav Gazprom contracten. • Er zit enig overlap tussen deze vragen en vragen t.a.v. TK-debat gasleveringszekerheid van 9 juni. Goed om afstemming te zoeken.	• Besluit: MC, E, Gas, TOP (in the lead) komen in klein comite bij elkaar voor strakkere lijn krijgen in antwoord en handelingsperspectief ten aanzien van Gazpromcontracten.

• 5.1.1.c [REDACTED] Vraag of ze zich aan sancties houden? • VZ: in DBT besproken, handhaving sancties gaat OM over. Niet onze rol. Daarbij kunnen wij ook niet in portfolio's kijken, dus geen zicht op. • MC doet check op mogelijke toezegging vanuit DG KenE voor bestuurlijk overleg met MEZK en decentrale overheden over Gazpromcontracten.	• Actie: MC doet check op mogelijke toezegging DG KenE van bestuurlijk overleg met decentrale overheden.
Voorstel dilemmasessie BWP'S onderbreking Russisch gas (DCC) • PP presentatie meegestuurd met voorstel voor simulatie onderbreking aanvoer Russisch gas voor BWP's, welke nog voor de zomer zal plaatsvinden (7 juli). • Gekozen is voor de optie met ambtelijke ondersteuning (DG BenI, DG KenE, DC, DCC, BBR en VZ Gas). • DCC komt separaat op de lijn voor input voorbereiding dilemmasessie. • Doel van de simulatie is het droog oefenen van een onderbreking aanvoer gas vanuit Rusland, gevoel krijgen bij de crisisstructuur en bezien tegen welke problemen en besluiten we mogelijk aanlopen. • GTS biedt aan te willen helpen bij de voorbereiding.	
Update communicatieproducten (DC) • Zojuist van Gasterra gehoord dat ze bevestiging van Gazprom hebben ontvangen per brief. • Vanuit communicatie vinden de volgende acties plaats: Gasterra doet elk moment persbericht uit; vanuit EZK wordt reactie van	

MKE gepubliceerd; later volgt videoboodschap van MKE; ook worden Q&A's voorbereid. • DC agendeert voor aankomend DBT een communicatievoorstel voor zomercampagne.	• Actie: DC agendeert in aankomend DBT communicatievoorstel voor zomercampagne
Brief van provincie Friesland over ontbinden Gazpromcontract • Zie agendapunt afwegingskader ontheffingen.	

5. AFSLUITING

- Onder voorbehoud van onvoorziene ontwikkelingen volgende week geen DAT Gas.

TER BESLUITVORMING

Aan de Minister voor Klimaat en Energie
Cc de Minister van Economische Zaken en Klimaat
Cc de Staatssecretaris Mijnbouw

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Directie Elektriciteit

Auteur

5.1.2.e

T 070

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

7 februari 2022

Kenmerk

DGKE-E / 22049063

nota

Vorbereiding inzet maatregelen BH-G

Kopie aan**Bijlage(n)**

3

Parafenroute

5.1.2.e	5.1.2.e	5.1.2.e
5.1.2.e		5.1.2.e
	5.1.2.e	)
5.1.2.e		
5.1.2.e		

Aanleiding

Zoals in het BWO besproken en verzocht vanuit de 5.1.1.b bereiden wij ons voor op het treffen van maatregelen voor een situatie waarin er sprake is van een gastekort en levering aan beschermde gebruikers zoveel mogelijk gegarandeerd moet zijn.

De verordening gasleveringszekerheid¹ (hierna: de verordening) kent drie (oplopende) niveaus van gascrisis (I. vroegtijdige waarschuwing, II. alarm en III. noodsituatie). Het Bescherm- en Herstelplan Gas (BH-G), dat is vastgesteld ter uitvoering van de verordening, voorziet voor iedere fase van gascrisis in maatregelen ter bestrijding daarvan. In lijn met de verordening wordt pas in de laatste fase van gascrisis (noodsituatie) voorzien in niet-marktgebaseerde maatregelen (overheidsinterventie). Gedurende de eerste twee fases is de markt aan zet.

Met deze nota:

- 1) Informeren wij u over de maatregelen die in de eerste twee fases van gascrisis getroffen worden;
- 2) Leggen wij u de keuzes voor met betrekking tot het voorbereiden van de inzet van de maatregelen ter bestrijding van een eventuele noodsituatie deze winter. Een weloverwogen keuze is daarbij cruciaal om te zorgen dat het handelen van de overheid bij een eventuele crisis proportioneel en goed gemotiveerd is zodat getroffen maatregelen standhouden, vb. bij toetsing door een rechter of de Europese Commissie, en
- 3) Informeren wij u over de plek die extra winning uit het Groningenveld inneemt ten opzichte van de maatregelen die zijn voorzien in het BH-G.

Ontvangen BBR

¹ Verordening (EU) 2017/1938 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2017 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid en houdende intrekking van Verordening (EU) nr. 994/2010.

Advies

U wordt gevraagd om in te stemmen met:

- de voorbereiding van de toepassing van de onderstaande maatregelen uit het BH-G ter bestrijding van een eventuele gascrisis én het laten afvallen van een aantal andere maatregelen, conform onderstaande tabel, en
- het voorbereiden van het inzetten van staatsnoodrecht voor de toepassing van maatregelen waarvoor op dit moment een toereikende (wettelijke) bevoegdheidsgrondslag ontbreekt (maatregel 6 en 7a uit onderstaande tabel).

Kernpunten

Referentiescenario voor beoordeling inzet concept-maatregelen

- Ten behoeve van de voorbereiding van concept-maatregelen is uitgegaan van het meest ernstige scenario waarbij met de concept-maatregelen binnen enkele dagen een maximale vraagreductie van 35 miljoen m³ per dag in Nederland moet worden gerealiseerd om de leveringszekerheid van beschermde afnemers (o.a. huishoudens en ziekenhuizen) te kunnen verzekeren².
- Indien er maatregelen nodig zijn is de verwachting dat de in deze nota uitgewerkte maatregelen afdoende zijn om eventueel tekort in het gasaanbod van 35 miljoen m³ per dag op te vangen op basis van normaal gebruik. Daarbij is niet zeker of voor het opvangen van een tekort de zwaarste maatregel die is uitgewerkt (afschakelen van top 60) (deels of geheel) noodzakelijk zal zijn.
- Op basis van:
 - de mate van vulling van de gasopslagen (d.d.02/03):
 - L-gas: voldoende (38,7 %),
 - H-gas: beperkt (18,7%), maar bij normale omstandigheden voor de rest van de winter voldoende), en
 - de verwachte temperaturen op basis van de voorspelling van het KNMI tot half maart: warm windrijk winterweer (leidt tot geringe benutting opslagen).is het evenwel niet aannemelijk dat, in het geval de levering van H-gas uit Rusland onderbroken wordt, er zich deze winter een noodsituatie zal voordoen waarin de inzet van niet-marktgebaseerde maatregelen (overheidsinterventie) noodzakelijk is.

Advies voorbereiden inzet maatregelen

² Ten behoeve van de voorbereiding van concept-maatregelen is uitgegaan van de scenario's van het European Network of Transmission System Operators for Gas (ENTSO-G). Hierin is berekend wat de consequenties zijn van een volledige stopzetting van gaslevering uit Rusland aan de EU. Uit deze scenario's volgt dat een situatie van wegvallen Russisch aanbod in combinatie met twee weken koud winterweer (waarbij de dagelijkse behoefte stijgt van 230 miljoen naar 400 miljoen m³ aan gas per dag) op een zeer koude dag leidt tot een tekort van circa 35 miljoen m³ per dag in Nederland.

- In de onderstaande tabel is een samenvatting opgenomen van voorlopige analyse die voor de inzet van maatregelen voor deze winter is gemaakt op basis van het (fictieve) referentiescenario. Een meer uitvoerige analyse is opgenomen in bijlage 1 bij deze nota.
- Indien er deze winter een noodsituatie ontstaat die de toepassing van niet-marktgebaseerde maatregelen noodzakelijk maakt, dan moet op dat moment de geschiktheid en noodzakelijkheid van de verschillende niet-marktgebaseerde maatregelen opnieuw worden beoordeeld in het licht van de concrete situatie.

Maatregel (nummering conform BH-G)	Voorbereiden tbv winter '21-'22	Samenvatting analyse	
I. fase "vroegtijdige waarschuwing" BH-G			
1. Reactie in de markt (geen maatregel). 2. Dagelijks aanleveren van informatie door gasbedrijven aan EZK.	JA	gereed	Effect gasvermindering onzeker maar naar verwachting significant m.n. vanuit aantal sectoren zoals glastuinbouw.
II. fase "alarmsituatie" BH-G			
Inzetten aanvullende marktgebaseerde maatregelen GTS	JA	gereed	Effect onzeker. Hiermee kan eerste tekort direct worden opgevangen waardoor er tijd is om, indien nodig, noodmaatregelen te nemen.
III. fase "noodsituatie" BH-G			
1. Oproep verminderd gasverbruik	JA	gereed	Omvang effect onzeker, significante bijdrage van kantoren en huishoudens verwacht. Noodzakelijke no regret stap om inzet zwaardere maatregelen te rechtvaardigen.
2a. Oproep verminderde gasafname buurlanden	JA	gereed	Effect onzeker, maar noodzakelijke no regret stap om inzet zwaardere maatregelen te rechtvaardigen.
2b. Verzoek aan CIE tot uitroepen regionale noodsituatie	JA	gereed	N.v.t., gaat om coördinatie-mechanisme dat op zichzelf geen effect heeft op de gasvraag.
3. Besparingstender	NEE	n.v.t.	Effectiviteit maatregel deze winter naar verwachting zeer gering: - Niet op zeer korte termijn vast te stellen(omvat o.a. staatssteun, vergt goedkeuring EC), in te regelen en uit te voeren. - Risico uitstel vrijwillige vraagreductie in afwachting inroepen tenderregeling.
4. Extra heffing gasafname	NEE	n.v.t.	Geen (of geen significante) bijdrage aan vraagreductie verwacht in licht van de reeds zeer hoge gasprijzen.

5. Gedwongen brandstofomschakeling industrie	JA	Concept gereed 4/3	Omschakelen zeer beperkt mogelijk en verwachte vraagreductie daardoor gering. Ondanks beperkte effectiviteit, wel inzetten: - Economische en maatschappelijke effecten van deze maatregel zijn beperkt. - Inzet maatregel draagt bij aan rechtvaardiging inzet zwaardere maatregelen.
6. Gedwongen brandstofomschakeling Elektriciteitsproductie	NEE		Reeds voldoende stimulering maximale substitutie als gevolg van prijsprikkel (verwachte substitutie van enkele miljoenen m ³ gas per dag). Evt. belemmeringen als gevolg van productiebeperking gebruik kolen voor elektriciteitsopwekking wegnemen om substitutie verder te stimuleren. Gedwongen omschakeling betreft slechts zeer beperkt aantal afnemers en heeft naar verwachting geen toegevoegde waarde.
7. Afschakelen niet-beschermde afnemers			
7a. Terug- of afschakelen Top 60 grootverbruikers aansluitingen	JA	Concept gereed 4/3	Significant effect verwacht (tussen 20-30 miljoen m ³ per dag), voldoende om beoogde vraagreductie snel te realiseren. Maatschappelijke en economische effecten in kaart gebracht, waardoor hiermee rekening kan worden gehouden bij de vormgeving van de maatregel.
7b. Terug of afschakelen overige grootverbruikers aansluitingen	NEE	n.v.t.	Niet noodzakelijk om beoogde vraagreductie te realiseren. Maatschappelijke en economische effecten kunnen voor groep >35.000 afnemers niet op korte termijn in kaart gebracht worden, waardoor hiermee geen rekening kan worden gehouden bij de vormgeving van de maatregel.

Extra inzet Groningen v.s. maatregelen BH-G

- Het inzetten van extra winning uit Groningen als maatregel om de leveringszekerheid langdurig(er) te borgen is mogelijk op grond van de Mijnbouwwet.
- Dit is geen onderdeel van de maatregelen waarin het BH-G voorziet ter bestrijding van een noodsituatie. Het BH-G voorziet ter bestrijding van een noodsituatie alleen in maatregelen aan de vraagzijde van de gasmarkt.

- Het inzetten van extra winning uit het Groningenveld betreft een ingrijpende maatregel die slechts kan worden ingezet na een zorgvuldige afweging van de betrokken belangen: hiervoor is het nodig dat het veiligheidsbelang van de omwonenden van het Groningenveld en het maatschappelijk belang dat wordt geraakt door extra winning worden afgewogen tegen het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang van leveringszekerheid.
- Op basis van een eerste analyse is duidelijk dat deze weging in ieder geval niet per definitie uitvalt in het voordeel van het belang van gasleveringszekerheid. Dit komt pas in beeld op het moment dat moet worden overgegaan tot verplichte afschakeling van niet-beschermde afnemers (maatregel 7).
- Het is een waarschijnlijke verwachting dat de in kaart gebrachte mogelijke economische en maatschappelijke effecten (maatschappelijke ontwrichting), als onderdeel van maatregel 7, niet zwaarder wegen dan het gevolg van toepassen van extra winning uit het Groningenveld.
- Voor de toepassing van maatregel afschakelen overige niet-beschermde afnemers en de daaropvolgende maatregelen uit het BH-G is onvoldoende duidelijk wat de economische en maatschappelijke effecten (maatschappelijke ontwrichting) van deze maatregel zijn om te kunnen beoordelen hoe de weging naar verwachting uitvalt.
- Het is aannemelijk dat er, in ieder geval vanaf het moment dat er door solidariteit beschermde afnemers (o.a. huishoudens en ziekenhuizen) (maatregel 10) moeten worden afgeschakeld, sprake is van een dusdanige mate van maatschappelijke ontwrichting en veiligheidsrisico's dat het belang van leveringszekerheid in de afweging zwaarder kan wegen dan het veiligheidsbelang en maatschappelijk belang dat in het geding komt bij extra winning uit het Groningenveld. Ook komt op dat moment het functioneren van het gasnet in gevaar, waardoor nog beschikbare hoeveelheden gas niet langer kunnen worden getransporteerd.
- Zoals verzocht wordt deze afweging beter in beeld gebracht. Hierover wordt u separaat geïnformeerd.

TOELICHTING

Fase I en II (vroegtijdige waarschuwing en alarm): Markt aan zet

In de eerste twee fases van gascrisis ("vroegtijdige waarschuwing" en "alarmsituatie") wordt het bestrijden van de crisis overgelaten aan de markt, wel wordt additioneel informatie ingezameld bij marktpartijen.

Marktpartijen, waaronder GTS, zijn hierbij aan dus zet. GTS beschikt hiertoe over bevoegdheden (o.a. op grond van de Gaswet) om in het geval van een alarmsituatie aanwijzingen te geven. Ook op deze situaties vindt er voorbereiding plaats.

EZK monitort in deze fase de ontwikkelingen, onderhoudt contacten met de Europese Commissie en andere betrokken lidstaten en bereidt zich voor op het treffen van maatregelen voor de fase van een noodsituatie.

<u>Bevoegdheden GTS in alarmsituatie</u>
--

- Op grond van de Transportcode Gas – LNB kan GTS een noodsituatie uitroepen (een alarmsituatie als bedoeld in de verordening) indien er een zodanige situatie van onbalans in het transportnetwerk is die niet via de within-day-market (WDM-transactie) kan worden opgelost.
- Bij het afkondigen van een dergelijke situatie kan GTS besluiten om één of meer van de volgende maatregelen te treffen:
 - inzet van gecontracteerde middelen voor noodsituaties;
 - instructies betreffende installaties voor de opslag van gas of LNG en op entrypuncten van het landelijk transportnet;
 - instructies op exitpunten van het landelijk transportnet;
 - Erkende programmaverantwoordelijken zijn verplicht de instructie(s) van GTS op te volgen.
- Een aanwijzing aan GasTerra om meer gas in te voeden uit het Groningenveld geldt als een aanwijzing op een entrypunct.
 - Dit kan leiden tot (tijdelijke) inzet van het Groningenveld voordat andere maatregelen getroffen zijn.
 - Een dergelijke inzet van het Groningenveld valt binnen het huidige winningsbesluit (back-up functie van het Groningenveld) en vindt plaats zonder tussenkomst van de Staatssecretaris Mijnbouw.
 - De aanwijzing geldt in principe tot de balans in het transportnetwerk is hersteld.

Bevoegdheden treffen maatregelen en inzet bevoegdheden met staatsnoodrecht

Voor verschillende maatregelen die kunnen worden getroffen in een noodsituatie is geen wettelijke bevoegdheidsgrondslag vereist (maatregelen 1, 2a, 2b, en 9). Voor de overige maatregelen die in het BH-G voor noodsituaties zijn opgenomen is wel een wettelijke bevoegdheidsgrondslag vereist. Waar de gewone wetgeving niet voorziet in een voldoende wettelijke grondslag kan gebruik worden gemaakt van de bevoegdheden die het staatsnoodrecht biedt (o.a. Distributiewet, Prijzennoodwet) (dit betreft de maatregelen 4 tot en met 8, 10 en 11).

Om op grond van het staatsnoodrecht maatregelen te kunnen treffen moeten drie stappen gezet worden:

1. Het tijdelijk 'activeren' (in werking stellen of in werking laten treden) van de bevoegdheden uit het staatsnoodrecht met behulp van een klein Koninklijk Besluit op voordracht van de minister-president.
2. Het indienen van een wetsvoorstel door de minister-president strekkend tot het verlengen van de werking van de tijdelijk geactiveerde bevoegdheden uit het staatsnoodrecht.
3. Het uitwerken van de concrete maatregelen die met behulp van de geactiveerde staatsnoodrechtbevoegdheden moeten worden toegepast om een gascrisis te bestrijden in een ministeriële regeling door de minister van EZK.

Hieruit vloeien verschillende acties voort (o.a. voorbereiden regelgeving, uitvoering en communicatie), die thans door de betrokken directies in

samenwerking met de betrokken partijen (waaronder andere departementen en uitvoeringsorganisaties) worden voorbereid.

Rol Europese Commissie bij afkondigen niveau van gascrisis

Het afroepen van één van de niveaus van crisis, dus ook het afroepen van een noodsituatie dient per omgaande te worden gemeld aan de buurlanden en de Commissie.

In het geval van het afroepen van een noodsituatie onderzoekt de Commissie binnen vijf dagen of:

- het afkondigen van de noodsituatie gerechtvaardigd is;
- de getroffen maatregelen geen onevenredige lasten opleggen aan aardgasbedrijven;
- de getroffen maatregelen de gasstroom binnen de interne markt onnodig beperken;
- de getroffen maatregelen de gasleveringssituatie in een andere lidstaat ernstig in gevaar brengen, en
- de getroffen maatregelen de grensoverschrijdende toegang tot infrastructuur beperken.

De Commissie kan op verzoek van een andere lidstaat, van aardgasbedrijven dan wel op eigen initiatief verzoeken de maatregelen te wijzigen wanneer die hiermee in strijd zijn.

Het afkondigen van een regionale noodsituatie kan tot gevolg hebben dat de lasten beter verdeelt worden indien Nederland problematiek zou hebben in het laagcalorisch systeem waarbij buurlanden geen maatregelen nemen om laagcalorisch verbruik te verminderen.

Oplegger “Afwegingskader langdurige onderbreking deze zomer”

- Bij een langdurige gasonderbreking (>2 maanden) kan het BHG worden ingezet als overbrugging, maar zijn andere structurele maatregelen nodig voor de langere termijn.
- NL is onderdeel van een geïntegreerde NW-Europese gasmarkt. Dit houdt in dat NL geen geïsoleerde gasbalans over vraag-aanbod-kwesties kan maken, maar in hoge mate afhankelijk is van impact onderbreking op import en export (voornamelijk Duitsland en België)
- In lijn met bovenstaande is de impact van een langdurige gasonderbreking in de zomer op de import-export (entry-exit)-balans (GTS) in hoge mate onvoorspelbaar. Een zomer case scenario gaat uit van het ontbreken van ca. 0-100 mln m³/dag. In de winter kan het gaan om een veelvoud hiervan.
- Dit kan tijdelijk worden opgevangen met het niet vullen van bergingen (50-100 mln m³/dag; hiermee wordt het probleem naar de winter verschoven) Verwachting is dat hiermee ca. 1 maand kan worden overbrugd. NB Er is een back-up faciliteit die echter enkel ingezet kan worden in de eerste uren/dagen om een acute onbalans te voorkomen (1,5 bcm van het Groningenveld (max. 50 mln m³/dag)); inzet gaat gelijk gepaard met activering van het BHG.
- Opheffen van de kolenbeperking helpt slecht in de marge (<10 mln m³/dag), maar cumulatief telt het wel op (2,5-3 bcm op jaarbasis). 5.1.1.b
- Het terug-/afschakelen van de niet beschermde afnemers/industrie helpt eveneens maar beperkt (totaal max. 30 mln m³/dag voor de grootverbruikers, met ingrijpende keteneffecten; deze worden momenteel voor eind juni m.b.v. Berenschot in kaart gebracht).
- Maximale opbrengst van last resort Groningen voor langere tijd opschalen kan tot 100 mln m³/dag opleveren. Impact zal hier eveneens zeer groot zijn (sociaal maatschappelijk/veiligheid; het SODM ontraadt verhoging van de gasproductie vanuit het oogpunt van de veiligheid).¹
- Proces: komende 2 weken zijn nodig om het afwegingskader te verfijnen en besluiten over must-do acties inclusief communicatie te nemen. Dit is tevens input voor de simulatie op 7 juli aanstaande.
- Op donderdag 9 juni is het debat gasleveringszekerheid; uit Kamervragen en mediareacties komt de noodzaak voor meer duidelijkheid steeds scherper naar voren.

¹ Ook bij afschakeling van de industrie en andere gebruikers bestaan veiligheidsissues die mee moeten worden gewogen en nog nader moeten worden beken.

Afwegingskader langdurige onderbreking deze zomer, versie 1 juni 2022

DISCLAIMER: Dit is een concept versie en heeft twee weken nodig om tot een acceptabel niveau te komen. Voor grondige afstemming en kennis uitwisseling binnen EZK is geen tijd geweest, ook heeft er maar een beperkte afstemming met GTS plaatsgevonden. Er worden in dit stuk ook maatregelen benoemd die niet direct uitvoerbaar zijn. Deze zijn in het rood aangegeven in de tekst en tabel. Maatregelen die deels direct uitvoerbaar zijn, zijn met geel aangegeven in de tekst en tabel.

In het DBT is afgesproken dat er een afwegingskader komt voor komende zomer. Er zijn hierbij geen politieke no-go's. Het doel is om de proportionaliteit van maatregelen te inventariseren.

Een zeer belangrijk punt is dat wanneer een deel van het aanbod op de gasmarkt structureel wegvalt er structurele maatregelen nodig zijn die ertoe leiden dat het wegvallende deel van het aanbod definitief wordt opgevangen. Hierbij moet worden gedacht aan het definitief overstappen op andere brand- en grondstoffen en structurele energiebesparing. Dit zijn naar hun aard andere maatregelen dan de niet-marktgebaseerde maatregelen die ter bestrijding van een noodsituatie zijn opgenomen in de maatregelenladder in het Bescherm- en Herstelplan Gas. De maatregelen uit de maatregelenladder hebben het karakter van tijdelijke maatregelen (m.n. besparingstender, gedwongen afschakelen) waarmee op de korte termijn de effecten van een verstoring van de gaslevering kunnen worden beperkt of weggenomen. De in het BH-G opgenomen maatregelen zijn echter niet geschikt om een definitieve of structurele oplossing te bieden voor een structureel tekort aan gas. Wanneer een besparingstender of gedwongen afschakeling stopt zal immers de vraag naar gas weer toenemen, als niet tevens gewerkt is aan meer structurele maatregelen.

De maatregelenladder in het BHG staat weliswaar vast, maar dit omvat niet alle maatregelen in een noodsituatie, waarvan Groningen uiteraard de bekendste is.

Een structureel tekort de praktijk:

- Tekort wordt geschat op circa 50 miljoen m³ per dag (+/- 100%); NB: het tekort hangt af van de situatie op dat moment; er kunnen grote verschillen optreden afhankelijk van de situatie.
- GTS roept de noodsituatie volgens de Transportcode gas uit en mag daardoor aanwijzingen geven.
- Als de situatie daarom vraagt dan aanwijzingen aan seizoensbergingen om tijdelijk te stoppen met het vullen van die berging.
 - Norg, Alkmaar, Bergermeer, Grijskerk: dit scheelt mogelijk 50-100 miljoen m³ per dag.
- Evt. aanwijzing aan GasTerra om tijdelijk meer uit Groningen te produceren
 - in eerste instantie ruimte onder graaddagen vergelijking benutten
 - back-up volume: 0-50 miljoen per dag nodig, met een maximum van 1.5 bcm.

- Bij het stoppen van de injectie van bergingen en het inzetten van de back-up faciliteit is de verwachting dat er 5.1.1.b
- Door bovenstaande aanwijzingen door GTS wordt tijd gekocht zodat:
 - Structurele of tijdelijke maatregelen getroffen kunnen worden.
 - EZK ook voldoende tijd krijgt om zich voor te bereiden op afschakelen (opschalen naar SoS noodsituatie)
 - Elke dag tot beslissing: circa 0-50 miljoen extra gas nodig door vraag beperkende maatregelen of aanbod verhogende maatregelen.

Voor het creëren van meer aanbod en/of minder marktvraag zijn er verschillende maatregelen denkbaar met een tijdelijk of structureel karakter.

Mogelijke oplossingen voor acute problemen:

1. Prijs en systeem effecten (naar verwachting structureel)

Bij een totale stop van Russische levering via gaspijpleidingen zijn de verwachte ontwikkelingen:

5.1.1.b, 5.1.1.c

2. Nederlandse seizoensbergingen minder vullen (tijdelijk)

Wanneer het vullen van de bergingen deze zomer wordt beperkt kan er tot 9 bcm worden bespaart.

Hierdoor is er naar verwachting geen extra gas uit Groningen nodig of andere vergaande maatregelen. De extra export naar Duitsland blijft intact. Resulterende vulgraden voldoen niet aan de security of supply regulation¹. Het overschot zal omslaan in een winterkort, dus zomerprobleem wordt verplaatst naar de winter. Hiermee is dit geen lange termijn oplossing en brengt dit grote risico's met zich mee voor de levering aan beschermde afnemers in de winter.

	Nog te vullen	Minder vullen	Totaal gevuld met	80% niveau
Norg	2,4	0,0	2,0	4,8
Grijskerk	2,4	0,0	0,0	1,9
Alkmaar	0,5	0,0	0,0	0,4
Bergermeer	3,4	0,0	0,0	3,9
	8,7	0,0	2,0	11,1

3. Export naar Duitsland/ buitenland verminderen (tijdelijk of structureel)

Export naar Duitsland beperken zou mogelijk eveneens 9 bcm kunnen besparen. Het resterende H-gas export zal 1 bcm bedragen. Dit is onvoldoende voor de vraag in Duitsland. Er is geen extra Groningen nodig, geen maatregelen uit de derde fase van het BH-G en de bergingen worden gevuld volgens de verordening security of supply². Eventuele maatregelen uit het Duitse Bescherm- en Herstelplan zal Nederland ook raken. Maatschappelijke gevolgen in Duitsland zullen hoog zijn. Je kunt hier afspraken over maken tussen de Duitse en Nederlandse overheid en tevens de Nederlandse en Duitse nationale netbeheerder. Dit wordt operationeel door de nominaties naar beneden te brengen.

De vraag is wat voor effect dit heeft op de Duits-Nederlands relatie, stabiliteit van het systeem en de werking van de markt, vragen die het oproept bij ander buurlanden etc.

4. Extra zomer volume uit het Groningenveld produceren. (Naast de back-up faciliteit) (tijdelijk of structureel)

Groningen kan theoretisch het gehele jaar 100 miljoen m3/dag produceren met huidige 11 clusters, dus 9 bcm in de zomer is geen probleem. Hiervoor is een nieuw winningsbesluit nodig mogelijk in de vorm van een tijdelijke maatregel nodig. De bergingen worden conform de security of supply regulation gevuld. Geen noodmaatregelen nodig uit het Bescherm- en Herstelplan. De export naar buurlanden blijft op peil.

Dergelijke verhoging van Groningen vereist een nieuw winningsbesluit, dat bij een rechter alleen stand zal houden als aantoonbaar sprake is van risico voor leveringszekerheid en waarbij bovendien een zwaarwegend belang is toegekend aan de (toename van) veiligheidsrisico's voor omwonenden. Wij hebben een beeld van die risico's voor een verhoging van ca 7 bcm in het lopende gasjaar. SodM geeft aan dat die niet acceptabel zijn.

GTS geeft aan dat gelet op de ernst van de situatie het wenselijk is om relevante veiligheidsaspecten alvast te laten onderzoeken om zo optimaal voorbereid te zijn op een potentiële onderbreking van Russische import flows. GTS adviseert het ministerie van EZK vanuit het perspectief van de gasmarkt en leveringszekerheid.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0135&from=EN>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0135&from=EN>

Wat er verder in NL wordt geproduceerd is op dit moment onbekend. Dit moet nog worden uitgewerkt door de collega's van Transitie Diepe Ondergrond.

5. Combinatie van Bergingen, Export en Groningen (tijdelijk of structureel)

Dit is een mogelijke verdeling waarbij andere verdelingen ook een optie zijn. Mogelijkheden hierbij zijn de bergingen met minder vullen, een verlaging van de export naar Duitsland en een extra volume uit het Groningenveld.

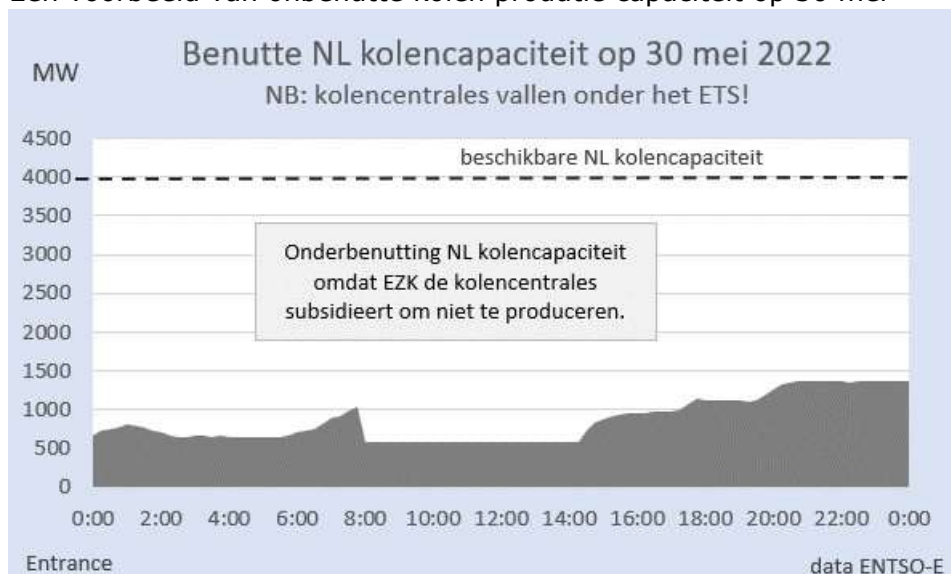
GTS adviseert het ministerie van EZK vanuit het perspectief van leveringszekerheid en de gasmarkt. De relevante veiligheidsaspecten worden o.a. door SODM onderzocht. Gelet op de ernst van de situatie is het in onze ogen wenselijk om relevante veiligheidsaspecten alvast te laten onderzoeken om zo optimaal voorbereid te zijn op een potentiële onderbreking van Russische import flows. Geen noodmaatregelen nodig uit het Bescherm- en Herstelplan Gas.

6. Opheffen Kolen productie beperking. (structureel)

In het kort is dit afhankelijk van de beschikbaarheid en inzetbaarheid van de kolencentrales en de merit-order is zeer van invloed of de kolencentrales elektriciteit kunnen produceren voor een prijs die afnemers willen betalen. Door de hoge prijs van gas is het aannemelijk dat kolencentrales een deel van de productie door gascentrales zullen opvangen en dus een bepaalde mate van gas zullen besparen.

Uit openbare bronnen is te herleiden dat de centrale van Onyx relatief veel heeft gedraaid de afgelopen maanden en er voor die centrale dus weinig extra productie van gasgestookte centrales heeft plaatsgevonden. De kolencentrales van RWE en Uniper hebben als gevolg van de maatregel wel minder gedraaid, met een hoger gasverbruik als gevolg. De exacte toename van gasverbruik hiervan is moeilijk te zeggen en ook voor de toekomst dit omdat het niet exact is te zeggen hoeveel deze centrales zouden hebben geproduceerd zonder de maatregel en in hoeverre de weggevalen productie is overgenomen door gascentrales of door import uit het buitenland. Er komt binnenkort een Kamerbrief over de impact van de productiebeperking op de gasmarkt.

Een voorbeeld van onbenutte kolen productie capaciteit op 30 mei

Bescherm- en Herstelplan maatregelen (tijdelijk)

GTS kan met haar markt gebaseerde maatregelen een onbalans niet oplossen een vraagt EZK een noodsituatie af te roepen conform het BH-G.

De vraag is op een volume reductie van 9 bcm realiseren onderdeel is van het BH-G. De consensus is dat dit geen onderdeel is van het BH-G en dat het BH-G is ingericht voor kortstondige onderbrekingen.

Of de inzet van een of meerdere van de maatregelen noodzakelijk is, is op voorhand onduidelijk. In eerste instantie zal er vooral een markt ontwikkeling plaatsvinden eventueel ondersteund door de maatregelen die GTS ter beschikking heeft tbv de eerste 2 fases van een gascrisis ("vroegtijdige waarschuwing" en "alarmsituatie"). Ook op deze situaties vindt er voorbereiding plaats.

De inzet van overheidsmaatregelen in geval van een noodsituatie moet gerechtvaardigd en goed onderbouwd worden: Is de maatregel geschikt en noodzakelijk om het beoogde doel te bereiken?

1. Oproep vermindering gasverbruik Nederland;
2. Oproep vermindering gasverbruik buurlanden (verzoek overheid-overheid)
3. Besparingstender 'minder afname gas'
4. Opleggen extra heffing voor gebruik aardgas
5. Gedwongen brandstofomschakeling industrie (),
6. Gedwongen omschakelen energieproductie
7. Niet beschermde afnemers afschakelen:
8. Overige niet door solidariteit beschermde afnemers afschakelen
9. Solidariteitsverzoek aan buurlanden (BEL, DUI en IER)
10. Door solidariteit beschermde afnemers administratief afschakelen

Conclusie:

De vervolgvraag is uiteraard wat te doen als het echt mis gaat en er veel minder H-gas naar NL komt dan in de cijfers staat aangegeven en/of de export (van met name H-gas) hoger uitvalt. Wat dat betreft delen wij de opvatting van GTS dat een combinatie van maatregelen nodig is waarbij afschakelen van niet-beschermde gebruikers uit de 3^e fase BH-G, anders dan een industriële reactie op basis van prijs, zoveel mogelijk wordt ontzien. De reden daarvoor is dat de economische en maatschappelijke uitermate groot en zeer waarschijnlijk ook langdurig zijn. Het gaat dan ook niet alleen om de bedrijven die direct zouden worden geraakt, maar om de gehele keten waar zij deel van uitmaken (toeleveranciers, onderaannemers, afnemers, etc.). Ook het beperken van de vulling van de bergingen vinden wij geen optie, althans niet voor de komende twee à drie jaar, daarmee wordt het probleem immers verschoven van de zomer naar de winter.

Opties die dan overblijven zijn, naast een (hernieuwde) algemene oproep tot minder gasverbruik, elektriciteitsproductie met kolen in plaats van met gas, het inperken van de export en het ophogen van de gaswinning uit Groningen. Ook deze opties kennen nadelen. Opvoeren van de elektriciteitsproductie met kolen kent grote milieunadelen en is strijdig met de energietransitie. Het inperken van de export vereist afstemming met de buurlanden, die mogelijk juist op meer rekenen en dat misschien ook wel hebben gecontracteerd (capaciteit bij de LNG-installaties en GTS en LNG-volume elders in de wereld). Het ophogen van de gaswinning uit Groningen zal lokaal op verzet stuiten, maar een verhoging met ca. 4 bcm/jaar zal het nodige soelaas kunnen bieden.

Afwegingskader (maatregelen, systeem- en markt ontwikkelingen):

Entry doorsnee zomerdag

Bron	Volume/dag (mln m3)	Opmerking / toelichting	Impact Russische onderbreking	Opmerking / toelichting
Productie NL	43	Inclusief Groningen (min. flow), Onduidelijk is wat de productie is van kleine velden.	Geen verwachte impact.	Verhogen winning Groningen alleen als aller-allerlaatste redmiddel. Groningen kan technisch ca. 100 mln m3/dag leveren. Op gemiddelde dag deze zomer is de productie uit Groningen veel lager (10-15 mln m3/dag schat ik). Wat er verder in NL wordt geproduceerd weten de collega's van Transitie Diepe Ondergrond. Dergelijke verhoging van Groningen vereist een nieuw winningsbesluit, dat bij een rechter alleen stand zal houden als aantoonbaar sprake is van risico voor leveringszekerheid en waarbij bovendien een zwaarwegend belang is toegekend aan de (toename van) veiligheidsrisico's voor omwonenden. Wij hebben een beeld van die risico's voor een verhoging van ca 7 bcm in het lopende gasjaar. SodM geeft aan dat die niet acceptabel zijn.

Import Noorwegen	30	geschat	Verhoging naar max Duitsland restant naar Nederland, mogelijk lagere import naar Nederland.	Het wegvallen van alle import uit Duitsland, behalve op Emden waar alleen Noors gas wordt geleverd.
Import Zelzate	37	max	Mogelijk lager	Import Zelzate is een combinatie van Noors gas en LNG dat wordt geïmporteerd via België dan wel het VK. Vraag is of dat gas naar NL blijft komen, het kan ook naar DUI gaan.
BBL (Interconnector tussen Engeland en Nederland)	16	max	Onbekend	Import BBL kan in wintermaanden lastig zijn vanwege transportbeperkingen in het VK.
Oude statenzijl	?	?	?	
Winterswijk/ Zevenaar	?	?	?	
Bocholtz	?	?	?	
Obbicht	?	?	?	
Hilvarenbeek	?	?	?	
Zandvliet	?	?	?	
LNG-GATE	40	Max	Geen	Zo'n 30% van het LNG dat nu bij GATE binnenkomt is afkomstig uit Rusland. Blijft dat komen of wordt er op de wereldmarkt een andere "oplossing" gevonden zoals het swappen van tankers. GTS geeft aan dat de verwachting is dat er voldoende vervangend LNG beschikbaar is.
LNG-EEMS	0	Nog niet in bedrijf	Geen	Beide LNG faciliteiten staan op max indien beschikbaar. Zeker wat betreft de extra

				capaciteit (zowel GATE als Eems) zou ik zeggen, eerst zien dan geloven.
Bergingen-NL	0		A. Mogelijke stop injectie B. Mogelijke levering uit bergingen	
Bergingen-BL	0		A. Mogelijke stop injectie B. Mogelijke levering uit bergingen	Alleen Duitse bergingen vormen een optie. Opslagen VK en België zijn verwaarloosbaar kleine (beide hebben een opslagcapaciteit van 1 bcm).
TOTAAL	166			

Exit doorsnee zomerdag

Bron	Volume/dag (mln m3)	Opmerking / toelichting	Potentiële maatregelen	Impact maatregel (mln m3)	Opmerking/toelichting	Maatschappelijke / economische impact
RNB's	23	Jun-sep gemiddelde. Temperatuurs afhankelijk, Indien kleinverbruikers vergelijkbaar reageren als industrie dan is de besparing van 20% niet onrealistisch.	1. Impact prijseffect 2. Campagne (stap 1) 3. Veiling, besparingstender 4. Opleggen extra heffing voor gebruik aardgas 5. Gedwongen brandstofomschake ling industrie (), 6. Gedwongen omschakelen energieproductie 7. Niet beschermde afnemers afschakelen: 8. Overige niet door solidariteit beschermde afnemers afschakelen 9. Solidariteitsverzoek aan buurlanden (BEL, DUI en IER) 10. Door solidariteit beschermde afnemers administratief afschakelen	1. 4,6 (20% verwacht effect prijsprikkels) 2. Onbekend 3. Onbekend 4. Onbekend 5. Onbekend 6. Onbekend(mogelijk e verlaging vraag door toevoeging extra productie uit kolen. 7. Mogelijke verlaging door niet beschermde afnemers uit de top 60 in RNB netten. 8. Onbekend 9. Onbekend 10. Onbekend		1. Prijs effect mogelijk maatschappelijk ontwrichtend. Hoog 2. Marktgebaseerd dus waarschijnlijk laag. 3. Hier onderscheid maken tussen beschermde afnemers (huishoudens, zorginstellingen) en andere afnemers (MKB, tuinders, overheidsinstellin gen, industrie)?

Industrie	30	- Hier gaat het alleen om bedrijven die direct op het GTS-net zijn aangesloten, zijn dus de echte grootverbruikers. - Volume: Welk moment is en wordt hier gebruikt? - Die 30 mln m3 lijkt toch steeds gelijk te blijven met eerdere communicatie. (1 maart 2022 was input in Berenschot tool 28 mln. m3).	- Impact prijseffect - Campagne - Besparingstender 'minder afname gas' - Opleggen extra heffing voor gebruik aardgas - Gedwongen brandstofomschakeling industrie (), - Gedwongen omschakelen energieproductie - Niet beschermde afnemers afschakelen: - Overige niet door solidariteit beschermde afnemers afschakelen - Solidariteitsverzoek aan buurlanden (BEL, DUI en IER) - Door solidariteit beschermde afnemers administratief afschakelen	6 mln. (20% verwacht effect prijsprikkels) - Onbekend - Onbekend - Onbekend 1-2 - 1-24 (=75% van 80 % van 30 mln m3*) - Onbekend - Onbekend - Onbekend	- - - Kunnen alle industriële aansluitingen bij GTS zich hiervoor inschrijven? Gaat deze maatregel verder dan die groep en dus meer dan 30 mln m3 mogelijk per dag? - - Partijen die kunnen omschakelen zijn zeer beperkt aanwezig. - - Wordt hier op het moment dat deze maatregel wordt ingezet uitgegaan van de TOP60? Dan is het 80%	- Marktgebaseerd dus waarschijnlijk laag - Zie keteneffectrapportage, zeer hoog
-----------	----	--	--	---	--	--

					van 30 mln m3 per dag toch? Voor de verplichte afschakeling is nog niet bepaald welke methode wordt gehanteerd. Ga je bij alle bedrijven gefaseerd terugschakelen of bedrijven in bepaalde sectoren eerst (bijvoorbeeld niet eerste levensbehoefte als eerste). In de bandbreedte is in ieder geval uit gegaan van een terugschakeling tot een veilig minimum (= ± 75%).	
--	--	--	--	--	---	--

					* Dit maximale gebruik in de industrie kan behoorlijk gaan variëren. 1) Er lijkt geen rekening te zijn gehouden met een al bestaand prijseffect. Industrie vraag is in de winter net zo hoog als in de zomer?!. Er is sprake van minder gasverbruik in de industrie.	
Centrales	12(Afhankelijk van merit-order. Centrales kunnen ook op nul staan)		1. Gedwongen omschakelen energieproductie	1. 0-12	1. Afhankelijk van inzetbaarheid kolencentrales. Afhankelijk van merit-order. Afhankelijk van voorraad kolen.	1. Mogelijke onrust door toestaan volledige productie kolencentrales. Laag

Export buitenland	60	incl. Vlieg/Zand/Obb/ Boch en L-gas	1. Prijseffect 2. Systeemeffect 3. Oproep vermindering gasverbruik Nederland; 4. Oproep vermindering gasverbruik buurlanden (verzoek overheid- overheid) 5. Besparingstend er 'minder afname gas' 6. Opleggen extra heffing voor gebruik aardgas 7. Gedwongen brandstofomsch akeling industrie (), 8. Gedwongen omschakelen energieproducti e 9. Niet beschermd afnemers afschakelen; 10. Overige niet door solidariteit beschermd	1. 2. Zonder maatregel mogelijk maximale export naar Duitsland. 3. Met campagne mogelijke impact export. 4. Mogelijk impact voor oproep vermindering gasverbruik buurlanden. 5. Mogelijke impact door besparingstend er 'minder afname gas' 6. Mogelijke impact door besparingstend er Opleggen extra heffing voor gebruik aardgas 7. Mogelijke impact door Gedwongen brandstofomsch akeling industrie (), 8. Mogelijke impact door	1. 2. Het verschil tussen buitenland zomer en buitenland winter is voor het overgrote deel te verklaren door temperatuur en betreft in belangrijke mate L-gas. Het wegvallen van Russisch gas kan leiden tot een extra vraag uit DUI naar H- gas. Het is niet duidelijk of daarmee is rekening gehouden. Deze extra vraag naar H-gas kan ook beperkt worden ingevuld	1. Marktgebase erd dus waarschijnlijk laag. 2. Maatschappelijke ontwrichting en impactvolle economische schade. Zeer hoog 3.
----------------------	----	---	--	---	---	--

			afnemers afschakelen 11. Solidariteitsverz oek aan buurlanden (BEL, DUI en IER) 12. Door solidariteit beschermde afnemers administratief afschakelen 13. Regio's inclusief export technisch afsluiten (stap 11)	Gedwongen omschakelen energieproducti e 9. Mogelijke impact door Niet beschermde afnemers afschakelen: 10. Onbekend 11. Mogelijke impact Solidariteitsverz oek aan buurlanden 12. Onbekend 13. Met maatregel 11 export theoretisch naar nul.	met L-gas, zolang maar binnen de (Duitse) bandbreedte van H-gas wordt gebleven. In het verlengde van het vorige: de extra capaciteit die met de FSRUs beschikbaar komt kan ook door Duitse partijen worden geboekt en kan daarmee leiden tot een aanvullend H-gas stroom naar DU. Datzelfde geldt voor de uitbreiding van GATE	
--	--	--	--	---	--	--

					5.1.1.c Export van L-gas voor groot deel afgedekt door lange termijn contracten van/met 5.1.1.c met daarin ook bepalingen omtrent minimale en maximale afname te leveren capaciteiten. Daarmee nog rekening houden?	
Berging en-NL	41	Hiermee +/- 80% vulgraad bereikt	1. Stop injectie bergingen door vraag/ aanbod 2. Stop injectie bergingen door aanwijzing GTS	1. 0-41.		1. Gevolgen voor leveringszekerheid in de winter. Mogelijk

						maatschappelijke onrust. Gemiddeld.
Berging en-BL			1. Mogelijke stop injectie 2. Mogelijke levering uit bergingen	Alleen Duitse bergingen vormen een optie. Opslagen VK en België zijn verwaarloosbaar kleine (beide hebben een opslagcapaciteit van 1 bcm).		
TOTAAL	166					

TLP-Red vertrouwelijk

Matrix afwegingskader

- Concept matrix met alle drie de dossiers (kolen, industrie en Groningen) afgezet tegen drie termijnen. deadline DBT van 14 juni + tas van 15 juni (E, SGG, TOP)
- Besluitvorming op o.a. kolen, gas of industrie neem je idealiter wanneer er al early warning is afgekondigd. Daarom over een maand opnieuw bezien (E).

Oplegger "Afwegingskader langdurige onderbreking deze zomer"

Bij een langdurige gasonderbreking kan het BHG worden ingezet als overbrugging, maar zijn andere structurele maatregelen nodig voor de langere termijn.

- NL is onderdeel van een geïntegreerde NW-Europese gasmarkt. Dit houdt in dat NL geen geïsoleerde gasbalans over vraag-aanbod-kwesties kan maken, maar in hoge mate afhankelijk is van impact onderbreking op import en export (voornamelijk Duitsland en België)
- In lijn met bovenstaande is de impact van een langdurige gasonderbreking in de zomer op de import-export (entry-exit)-balans (GTS) in hoge mate onvoorspelbaar. Een zomer case scenario gaat uit van het ontbreken van ca. 0-100 mln m3/dag. In de winter kan het om een groter tekort gaan.
- Het ontstaan van een dergelijk tekort gaat gepaard met het afkondigen van een noodsituatie in het BH-G als GTS het niet lukt om de systeem te balanceren na inzet van haar marktgebaseerde maatregelen.

- Dit kan tijdelijk worden opgevangen met het niet vullen van bergingen (50-100 mln m3/dag; hiermee wordt het probleem naar de winter verschoven) en het gebruik maken van de ruimte (1,5 bcm) van het Groningenveld (max. 50 mln m3/dag). Dit zijn maatregelen die gepaard gaan met het afkondigen van een noodsituatie in het BH-G, de vraag is hoever je gaat met het toepassen van maatregelen uit het BH-G om het inzetten van de back-up faciliteit te stoppen. 5.1.1.b

Wil je Groningen langer kunnen gebruiken, dan is een aanpassing van het winningsbesluit nodig (en een politiek besluit).

- Voor het geval dat maatregelen van het BH-G in de eerste paar dagen onvoldoende effect sorteren en de balans in het gassysteem in gevaar komt kan tijdelijk worden gestopt met het vullen van bergingen (50-100 mln m3/dag; hiermee wordt het probleem naar de winter verschoven) en indien nodig het Groningenveld worden ingezet. (max. 50 mln m3/dag).

- Opheffen van de kolenbeperking helpt slecht in de marge (<10 mln m3/dag). Maar cumulatief telt het wel op (2,5-3 bcm op jaarbasis). Er is voor €1,9mrd nadeelcompensatie aangevraagd. Bij intrekken per 1 juli 2022 is de schatting dat er 5.1.2.b nadeelcompensatie moet worden betaald. Bij intrekken per 1 oktober wordt dit 5.1.2.b. Bij intrekken kan worden ingezet om het restant van de reservering in te zetten op een brede tender voor gas- en CO2-besparing.
- Hetzelfde geldt voor het terug-/afschakelen van de niet beschermde afnemers (schatting van 30 mln m3/dag voor de grootverbruikers, met ingrijpende keteneffecten). EZK is bezig om de keteneffecten voor eind juni nader in kaart te brengen i.r.t. maatregel 7 uit het BH-G.

Met opmaak

Met opmerkingen 5.1.2(1): Over dit onderdeel is een verschil van inzicht tussen SGG tussen Energiemarkt.

Met opmerkingen 5.1.2(2): Versie SGG.

TLP-Red vertrouwelijk

- Maximale opbrengst van last resort Groningen voor langere tijd opschalen kan tot 100 mln m³/dag opleveren. Impact zal hier eveneens zeer groot zijn (sociaal maatschappelijk/veiligheid). De SODM ontraadt verhoging van de gasproductie vanuit het oogpunt van de veiligheid). Een dergelijke verhoging van Groningen vereist een nieuw winningsbesluit, dat bij een rechter alleen stand zal houden als aantoonbaar sprake is van risico voor leveringszekerheid en waarbij bovendien een zwaarwegend belang is toegekend aan de (toename van) veiligheidsrisico's voor omwonenden. Wij hebben een beeld van die risico's voor een verhoging van ca 7 bcm in het lopende gasjaar. SodM geeft aan dat die niet acceptabel zijn. SodM geeft aan dat ook bij het huidige winningsniveau de veiligheid onvoldoende is geborgd.

Een zeer belangrijk punt is dat wanneer een deel van het aanbod op de gasmarkt structureel wegvalt er structurele maatregelen nodig zijn die ertoe leiden dat het wegvallende deel van het aanbod definitief wordt opgevangen. Hierbij moet worden gedacht aan het definitief overstappen op andere brand- en grondstoffen en structurele energiebesparing en bijvoorbeeld het opheffen van het kolenproductieplafond. Dit zijn meestal andere maatregelen dan de niet-marktgebaseerde maatregelen die ter bestrijding van een noodsituatie zijn opgenomen in de maatregelenladder in het Bescherm- en Herstelplan Gas. Soms lijken de maatregelen op elkaar waardoor het effect of überhaupt de mogelijkheid tot toepassing van elkaar afhankelijk is. De maatregelen uit de maatregelenladder hebben het karakter van tijdelijke maatregelen (m.n. besparingstender, gedwongen afschalen) waarmee op de korte termijn de effecten van een verstoring van de gaslevering kunnen worden beperkt of weggenomen. De in het BH-G opgenomen maatregelen zijn echter niet geschikt om een definitieve of structurele oplossing te bieden voor een structureel tekort aan gas. Wanneer een besparingstender of gedwongen afschakeling stopt zal immers de vraag naar gas weer toenemen, als niet tevens gewerkt is aan meer structurele maatregelen.

Matrix

	Korte termijn (enkele dagen tot twee weken)	Middellange termijn (2-4 maanden)	Lange termijn (>4 maanden tot 3 jaar)
Kolen ¹	1. [preventief < 10 m3 per dag]	1. Opheffen productieplafond kolen met vertraging van +/- 6 weken	Aanschakelen kolen (jaarlijks 2,5 bcm besparing)
Maatregelen BH-G, in een noodsituatie.	A. Campagne (stap 1) B. Oproepen tot verminderde gasafname door buurlanden (stap 2a) C. De Commissie vragen een regionale/EU noodsituatie u t te roepen (stap 2b) D. Veiling, besparingstender (Stap 3) E. Opleggen extra heffing voor gebruik aardgas (Stap 4) F. Gedwongen brandstofomschakeling industrie (Stap 5), G. Gedwongen omschakelen energieproductie (stap 6) H. Niet beschermde afnemers afschakelen (stap 7) I. Niet door sol dar te t beschermde afnemers afschakelen (Stap 8) J. Sol dar te tsverzoek aan buurlanden (BEL, DUI en IER) (Stap 9) K. Door sol dar te t beschermde afnemers administratief afschakelen (stap 10) L. Regio's inclusief export afslu ten (Stap 11)		
Groningen	Groningen als last resort benutten voor de L-gasmarktRuimte benutten binnen graaddagen formule, Inzet Back-up faciliteit.	Structurele verhoging Groningenproductie	Afzien van definitieve sluiting Groningenveld

Met opmerkingen 5.1.2 (3): Wat is de huidige voorraad en inzetbaarheid van de centrales? Een vracht kolen kost 6 weken, is er een mogelijkheid van inzet binnen enkele dagen?

Met opmerkingen 5.1.2 (4R3): Inzet binnen enkele dagen zou mogelijk moeten zijn, maar alleen door in te teren op bestaande voorraad en dus op een later moment binnen die zes weken minder voorraad te hebben. Is dus geen oplossing voor een langdurige onderbreking.

Bedrijven geven aan dat 4-6 weken nodig is om op vollast te kunnen blijven draaien.

Met opmerkingen 5.1.2 (5): Zie discussiepunt eerste pagina.

¹ Wanneer het productieplafond wordt opgeheven dan verdwijnt deze maatregel uit het Bescherm- en Herstelplan Gas

TLP-Red vertrouwelijk

Overig	1. Tijdelijk stoppen vullen bergingen 2. Uit bergingen produceren. 3. Elektriciteit afschakelen (rolling Brown-out) 4. BBL limiteren	1. Gasbesparingstender² 2. Structureel stoppen met vullen bergingen 3. Structureel produceren uit bergingen³	1. Verdere versnelling energiebesparing 2. Gas ratsoenering 3. Structureel stoppen met vullen bergingen 4. Opvoeren productie kleine velden
---------------	--	--	---

² Wanneer een gasbesparingstender als lange-termijn maatregel wordt gezien dan kan deze optie wegvallen uit het Bescherm- en Herstelplan Gas of minder effectief zijn.

³ Dit kan totdat de bergingen leeg zijn.

TLP-Red vertrouwelijk

Reflectie:

1. Als we gaan afschakelen gaan we kijken naar niet-beschermd afnemers, waaronder doch zeker niet uitsluitend de industrie. Graag beperking tot industrie schrappen ten gunste van niet-beschermd afnemers.
 - ⇒ De ontstane vereenzelviging van het afschakelen van niet beschermd afnemers met industrie moet uit het taalgebruik.
 - ⇒ Beperking tot alleen industrie is een invulling waar we geen voldoende rechtvaardiging voor hebben. Gebrek aan voldoende rechtvaardiging leidt tot sneuvelen maatregel. Afgelopen winter ook niet voorbereid op industrie, maar op top 60 grootste afnemers (waar wel hoofdzakelijk industrie onder viel).
 - ⇒ Verstandiger om hier eerst de hele groep voor een beperkte hoeveelheid af te schakelen (af te schalen): vb. 20% en dan over te gaan naar zwaardere maatregel. Als toepassing morgen noodzakelijk is
2. Maatregel besparingstender komt in ladder ALTIJD voor afschakelen afnemers (want minder ingrijpend, dus meer proportioneel en subsidiair).
 - ⇒ Eerste zwaardere maatregel en dan pas lichtere maatregel treffen trekt je rechtvaardiging voor het inzetten van de zwaardere maatregel onderuit en leidt tot het sneuvelen van die maatregel (bij de rechter, in de kamer, bij de EC).

Conclusie:

De vervolgvraag is uiteraard wat te doen als het echt mis gaat en er veel minder H-gas naar NL komt dan in de cijfers staat aangegeven en/of de export (van met name H-gas) hoger uitvalt. Wat dat betreft denken wij dat een combinatie van maatregelen nodig is waarbij afschakelen van niet-beschermd gebruikers uit de 3^e fase BH-G, anders dan een industriële reactie op basis van prijs, zoveel mogelijk wordt ontzien. De reden daarvoor is dat de economische en maatschappelijke uitermate groot en zeer waarschijnlijk ook langdurig zijn. Het gaat dan ook niet alleen om de bedrijven die direct zouden worden geraakt, maar om de gehele keten waar zij deel van uitmaken (toeleveranciers, onderaannemers, afnemers, etc.). Ook het structureel beperken van de vulling van de bergingen vinden wij geen optie, althans niet voor de komende twee à drie jaar, daarmee wordt het probleem immers verschoven van de zomer naar de winter. Ook het preventief afschakelen van elektriciteit wordt zeer onwenselijk geacht en is mogelijk zonder effect.

Opties die dan overblijven zijn de maatregelen uit het Bescherm- en Herstelplan Gas, elektriciteitsproductie met kolen in plaats van met gas, en het ophogen van de gaswinning uit Groningen, export waar mogelijk limiteren. Ook deze opties kennen nadelen. Opvoeren van de elektriciteitsproductie met kolen kent grote milieunadelen en is strijdig met de energietransitie. Het inperken van de export vereist afstemming met de buurlanden, die mogelijk juist op meer rekenen en dat misschien ook wel hebben gecontracteerd (capaciteit bij de LNG-installaties en GTS en LNG-volume elders in de wereld). Het ophogen van de gaswinning uit Groningen zal lokaal op verzet stuiten, maar een verhoging met ca. 4 bcm/jaar zal het nodige soelaas kunnen bieden.

TLP-Red vertrouwelijk

Een structureel tekort de praktijk:

- Tekort wordt geschat op circa 50 miljoen m³ per dag (+/- 100%); NB: het tekort hangt af van de situatie op dat moment; er kunnen grote verschillen optreden afhankelijk van de situatie.
- GTS roept de noodsituatie volgens de Transportcode gas uit en mag daardoor aanwijzingen geven.
- Als de situatie daarom vraagt dan aanwijzingen aan seizoensbergingen om tijdelijk te stoppen met het vullen van die berging.
 - Norg, Alkmaar, Bergermeer, Grijskerk: dit scheelt mogelijk 50-100 miljoen m³ per dag.
- Evt. aanwijzing aan GasTerra om tijdelijk meer uit Groningen te produceren
 - in eerste instantie ruimte onder graaddagen vergelijking benutten
 - back-up volume: 0-50 miljoen per dag nodig, met een maximum van 1,5 bcm.
- Bij het stoppen van de injectie van bergingen en het inzetten van de back-up faciliteit is de verwachting dat er maximaal 30 dagen zijn om maatregelen te verlengen of andere maatregelen te nemen.
- Door bovenstaande aanwijzingen door GTS wordt tijd gekocht zodat:
 - Structurele of tijdelijke maatregelen getroffen kunnen worden.
 - Elke dag tot beslissing: circa 0-100 miljoen extra gas nodig door vraag beperkende maatregelen of aanbod verhogende maatregelen.

Bij een totale stop van Russische levering via gaspijpleidingen zijn de verwachte ontwikkelingen:

5.1.1.b, 5.1.1.c

Met opmerkingen 5.12(1): SGG heeft op dit onderdeel een ander standpunt.

Met opmerkingen 5.12(2): 5.1.2.e : Er is geen sprake van tijd kopen.

BH-G wordt afgekondigd. Er is een noodvoorziening voor het geval dat de maatregelen onvoldoende effect sorteren.

Met opmerkingen 5.12(3): Dit snap ik niet, Kan GTS of een collega dit onderdeel verduidelijken?

Met opmerkingen 5.12(4): Dus geen actie nodig? Kan GTS hier uitgebreider op ingaan? Is er wel een probleem?-

Voor het creëren van meer aanbod en/of minder marktvraag zijn er verschillende maatregelen denkbaar met een tijdelijk of structureel karakter:

Beoordelingskader inzet maatregelen

De inzet van maatregelen (overheidsinterventie) moet gerechtvaardigd en goed onderbouwd worden: Is de maatregel geschikt en noodzakelijk om het beoogde doel te bereiken?

1) Geschikt

- Is de maatregel voldoende effectief (bijdrage aan vraag reductie of aanbod verhogend)?
 - Is het effect structureel of tijdelijk?
- Kan dit effect op (zeer) korte termijn worden bereikt (snel uitvoerbaar en snel effectief)?
 - Kan de maatregelen structureel of tijdelijk worden ingezet?

2) Noodzaak

- proportionaliteit: staan het effect en kosten van de maatregel in verhouding tot doel?
- subsidiariteit: kan doel niet op een minder ingrijpende wijze worden bereikt?

Beoordeling

- Conclusie (--, -, +, ++)
- Doel en effect t.a.v. reductie. (--, -, +, ++)
- Economische en Maatschappelijke effecten (--, -, +, ++)
- Uitvoerings- en handhavingsaspecten (--, -, +, ++)
 - 2017/1938 artikel 11, lid 4: *In gerechtvaardigde uitzonderlijke omstandigheden kan de bevoegde instantie maatregelen nemen die afwijken van het noodplan*
 - 2017/1938 artikel 11, lid 6: De lidstaten en met name de bevoegde instanties zorgen ervoor dat:
 - a) geen maatregelen worden genomen die de gasstroom binnen de interne markt op enig moment onnodig beperken;
 - b) er geen maatregelen worden genomen die de gasleveringssituatie in een andere lidstaat ernstig in gevaar kunnen brengen, en
 - c) grensoverschrijdende toegang tot infrastructuur overeenkomstig Verordening (EG) nr. 715/2009 gehandhaafd blijft, voor zover dat technisch en uit het oogpunt van de veiligheid mogelijk is, overeenkomstig het noodplan.

1. Prijs en systeem effecten (naar verwachting structureel, zolang de crisis duurt.)

Bij een totale stop van Russische levering via gaspijpleidingen zijn de verwachte ontwikkelingen:

5.1.1.b, 5.1.1.c

5.1.1.b, 5.1.1.c

Conclusie -

PM

Het overschot zal omslaan in een winterkort, dus zomerprobleem wordt verplaatst naar de winter. Hiermee is dit geen lange termijn oplossing en brengt dit grote risico's met zich mee voor de levering aan beschermde afnemers in de winter.

Doel en effect vd maatregel tav reductie +

PM

Wanneer het vullen van de bergingen deze zomer wordt beperkt kan er tot 9 bcm worden bespaart. Hierdoor is er naar verwachting geen extra gas uit Groningen nodig of andere vergaande maatregelen. De extra export naar Duitsland blijft intact. Resulterende vulgraden voldoen niet aan de security of supply regulation¹.

	Nog te vullen	Minder vullen	Totaal gevuld met	80% niveau
Norg	2,4	0,0	2,0	4,8
Grijskerk	2,4	0,0	0,0	1,9
Alkmaar	0,5	0,0	0,0	0,4
Bergermeer	3,4	0,0	0,0	3,9
	8,7	0,0	2,0	11,1

Economische en maatschappelijke effecten --

PM

Uitvoerings- en handhavingsaspecten PM

PM

Met opmerkingen § 1.2 (5): Dit snap ik niet, Kan GTS of collega dit onderdeel verduidelijken?

Met opmerkingen § 1.2 (6): Dus geen actie nodig? We moeten duidelijk de vraag bij GTS en ENTSG neerleggen hoe het nou zit met toch wel vullen van bergingen met wegvallen Russisch aanbod. Is er wel een probleem?-

Met opmerkingen § 1.2 (8R7):

Met opmerkingen § 1.2 (7): Er zitten hier vraagtekens bij of het gaat om stoppen met vullen of het daadwerkelijk leegtrekken van de bergingen in de zomer.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0135&from=EN>

3. Export naar Duitsland/ buitenland verminderen (tijdelijk of structureel)

Conclusie –

Doel en effect vd maatregel tav reductie +

Export naar Duitsland beperken zou mogelijk eveneens 9 bcm kunnen besparen. Het resterende H-gas export zal 1 bcm bedragen. Dit is onvoldoende voor de vraag in Duitsland. Er is geen extra Groningen nodig, geen maatregelen uit de derde fase van het BH-G en de bergingen worden gevuld volgens de verordening security of supply².

Economische en maatschappelijke effecten –

Eventuele maatregelen uit het Duitse Bescherm- en Herstelplan Gas zal Nederland ook raken. Maatschappelijke gevolgen in Duitsland zullen hoog zijn.

De vraag is wat voor effect dit heeft op de Duits-Nederlands relatie, stabiliteit van het systeem en de werking van de markt, vragen die het oproept bij andere buurlanden etc.

Uitvoerings- en handavingsaspecten –

Je kunt hier afspraken over maken tussen de Duitse en Nederlandse overheid en tevens de Nederlandse en Duitse nationale netbeheerder. Dit wordt operationeel door de nominaties naar beneden te brengen.

Dit lijkt in tegenstrijdigheid met artikel 11, lid 6 (EU)2017/1938(Betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid)

4. Extra zomer volume uit het Groningenveld produceren. (Naast de back-up faciliteit en graaddagen formule) (tijdelijk of structureel)

Conclusie PM

GTS geeft aan dat gelet op de ernst van de situatie het wenselijk is om relevante veiligheidsaspecten alvast te laten onderzoeken om zo optimaal voorbereid te zijn op een potentiële onderbreking van Russische import flows. GTS adviseert het ministerie van EZK vanuit het perspectief van de gasmarkt en leveringszekerheid.

Doel en effect vd maatregel tav reductie ++

Groningen kan theoretisch het gehele jaar 100 miljoen m3/dag produceren met huidige 11 clusters, dus 9 bcm in de zomer is geen probleem. Hiervoor is een nieuw winningsbesluit nodig mogelijk in de vorm van een tijdelijke maatregel nodig. De bergingen worden conform de security of supply regulation gevuld. Geen noodmaatregelen nodig uit het Bescherm- en Herstelplan Gas. De export naar buurlanden blijft op peil. Dergelijke verhoging van Groningen vereist een nieuw winningsbesluit, dat bij een rechter alleen stand zal houden als aantoonbaar sprake is van risico voor leveringszekerheid en waarbij bovendien een zwaarwegend belang is toegekend aan de (toename van) veiligheidsrisico's voor omwonenden. Wij hebben een beeld van die risico's voor een verhoging van ca 7 bcm in het lopende gasjaar. SodM geeft aan dat die niet acceptabel zijn.

Economische en maatschappelijke effecten –

Wij hebben een beeld van die risico's voor een verhoging van ca 7 bcm in het lopende gasjaar. SodM geeft aan dat die niet acceptabel zijn.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0135&from=EN>

Met opmerkingen 5.12(9): Zonder maatregel mogelijk maximale export naar Duitsland. Het verschil tussen buitenland zomer en buitenland winter is voor het overgrote deel te verklaren door temperatuur en betreft in belangrijke mate L-gas. Het wegvallen van Russisch gas kan leiden tot een extra vraag uit DUJ naar H-gas. Het is niet duidelijk of daarmee is rekening gehouden. Deze extra vraag naar H-gas kan ook beperkt worden ingevuld met L-gas, zolang maar binnen de (Duitse) bandbreedte van H-gas wordt gebleven. In het verlengde van het vorige: de extra capaciteit die met de FSRUs beschikbaar komt kan ook door Duitse partijen worden geboekt en kan daarmee leiden tot een aanvullend H-gas stroom naar DU. Datzelfde geldt voor de uitbreiding van GATE 5.1.1.c

. Export van L-gas voor groot deel afgedekt door lange termijn contracten van/met 5.1.1.c met daarin ook bepalingen omtrent minimale en maximale afname te leveren capaciteiten. Daarmee nog rekening houden?

Met opmerkingen 5.12(10): Kan GTS aanvullen met de voor en nadelen en wanneer deze maatregel ingezet zou kunnen worden? De inzichten verschillen over het moment en bevoegdheden van het aanpassen van nominaties, en de effect, lesser rule etc.

Met opmerkingen 5.12(11): SGG ziet dit anders.

TLP-Red vertrouwelijk

Uitvoerings- en handhavingsaspecten ++

Er zijn namelijk ook veiligheidsgevolgen bij het afschakelen van beschermde gebruikers en wellicht ook bij afschakeling industrie, hoewel bij de laatste categorie die bij mijn weten niet tot in detail in kaart zijn gebracht.

5. Opvoeren productie kleine velden

Conclusie **PM**

Doel en effect vd maatregel tav reductie **PM**

Wat er verder in NL wordt geproduceerd is op dit moment onbekend. Dit moet nog worden uitgewerkt door de collega's van Transitie Diepe Ondergrond.

Economische en maatschappelijke effecten **PM**

Uitvoerings- en handhavingsaspecten **PM**

Met opmerkingen §12 (12): Graag aanvulling door collega's van het kleine velden beleid

6. Combinatie van Bergingen, Export en Groningen (tijdelijk of structureel)

Conclusie **PM**

Doel en effect vd maatregel tav reductie **PM**

Mogelijkheden hierbij zijn de bergingen met minder vullen, een verlaging van de export naar Duitsland en een extra volume uit het Groningenveld.

Economische en maatschappelijke effecten **PM**

Geen noodmaatregelen nodig uit het Bescherm- en Herstelplan Gas.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten **PM**

GTS adviseert het ministerie van EZK vanuit het perspectief van leveringszekerheid en de gasmarkt. De relevante veiligheidsaspecten worden o.a. door SODM onderzocht. Gelet op de ernst van de situatie is het in onze ogen wenselijk om relevante veiligheidsaspecten alvast te laten onderzoeken om zo optimaal voorbereid te zijn op een potentiële onderbreking van Russische import flows.

Dit lijkt in tegenstrijdigheid met artikel 11, lid 6 (EU)2017/1938(Betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid)

7. Opheffen Kolen productie beperking. (structureel)

Conclusie **PM**

Doel en effect vd maatregel tav reductie **PM**

In het kort is dit afhankelijk van de beschikbaarheid en inzetbaarheid van de kolencentrales en de merit-order is zeer van invloed of de kolencentrales elektriciteit kunnen produceren voor een prijs die afnemers willen betalen. Door de hoge prijs van gas is het aannemelijk dat kolencentrales een deel van de productie door gascentrales zullen opvangen en dus een bepaalde mate van gas zullen besparen.

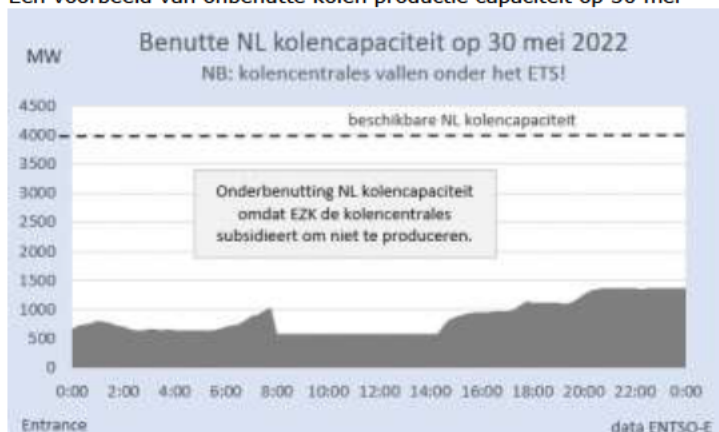
TLP-Red vertrouwelijk

Uit openbare bronnen is te herleiden dat de centrale van Onyx relatief veel heeft gedraaid de afgelopen maanden en er voor die centrale dus weinig extra productie van gasgestookte centrales heeft plaatsgevonden. De kolencentrales van RWE en Uniper hebben als gevolg van de maatregel wel minder gedraaid, met een hoger gasverbruik als gevolg. De exacte toename van gasverbruik hiervan is moeilijk te zeggen en ook voor de toekomst dit omdat het niet exact is te zeggen hoeveel deze centrales zouden hebben geproduceerd zonder de maatregel en in hoeverre de weggevallen productie is overgenomen door gascentrales of door import uit het buitenland. Schattingen van externe partijen (onderzoeksbureaus Aurora en TNO) komen op 2,6 bcm op jaarbasis uit bij volledige overname van NL gascentrales, binnen de bandbreedte waarmee zelf wordt gerekend (2,5 – 3 bcm). Er komt voor de zomer een Kamerbrief over de impact van de productiebeperking op de gasmarkt.

Deze maatregel kan op twee manieren worden ingezet:

1. Preventief om nu tot gasreductie (<10bcm / dag) te komen en het vullen van de gasopslagen makkelijker te maken, en daarnaast tot minder Russische gasimport te leiden
2. Als reactie op een acute crisissituatie, waarbij van belang is dat producenten hebben aangegeven 4 tot 6 weken nodig te hebben om de kolenbevoorrading voldoende op orde te krijgen om langdurig op vollast te kunnen draaien.

Een voorbeeld van onbenutte kolen productie capaciteit op 30 mei

Economische en maatschappelijke effecten PM

Preventief intrekken leidt tot lagere nadeelcompensatie. Er is voor €1,9mrd nadeelcompensatie aangevraagd. Bij intrekken per 1 juli 2022 is de schatting dat e 5.1.2.b nadeelcompensatie moet worden betaald. Bij intrekken per 1 oktober wordt dit 5.1.2.b. Bij intrekken kan worden ingezet om het restant van de reservering in te zetten op een brede tender voor gas- en CO2-besparing. Hiervoor zal overeenstemming met MFIN nodig zijn. In appendix nadere duiding van de kosten.

Het afschaffen zal tot hogere CO2-uitstoot leiden. Voor het jaar 2022 is de verwachting dat de doelstelling van het Urgenda-vonnis ook zonder de productiebeperking kan worden gehaald, voor 2023 en 2024 is dit minder zeker. Een combinatie van intrekken met een gas- en CO2-reducerende voor de korte termijn (vanaf 2023) lijkt daarom voor de hand te liggen.

Uitvoerings- en handavingsaspecten PM

Met opmerkingen 5.1.2 (13): Er is nog detaillering nodig vanuit 5.1.2 e

TLP-Red vertrouwelijk

Juridisch kan het intrekken snel worden gerealiseerd. Er is een wetswijziging nodig, maar wanneer voorafgaand aan die wetswijziging met een Kamerbrief wordt gecommuniceerd dat de wet zal worden ingetrokken en vanaf dat moment niet meer zal worden gehandhaafd is dit voldoende. Operationeel is er sprake van een vertragend effect vanwege de kolenbevoorrading van de producenten.

8. Import verhogen? (structureel of tijdelijk)?

Conclusie **PM**

Doel en effect vd maatregel tav reductie **PM**

Economische en maatschappelijke effecten **PM**

Uitvoerings- en handhavingsaspecten **PM**

9. Rolling Brown-out

Conclusie **PM**

Doel en effect vd maatregel tav reductie **PM**

Economische en maatschappelijke effecten **PM**

Uitvoerings- en handhavingsaspecten **PM**

Met opmerkingen §1.2 (14): Mogelijk zonder effect met zeer grote gevolgen.

Bescherm- en Herstelplan maatregelen (tijdelijk)

GTS kan met haar markt gebaseerde maatregelen een onbalans niet oplossen een vraagt EZK een noodsituatie af te roepen conform het BH-G.

De vraag is op een volume reductie van 9 bcm realiseren onderdeel is van het BH-G. De consensus is dat dit geen onderdeel is van het BH-G en dat het BH-G is ingericht voor kortstondige onderbrekingen.

Of de inzet van een of meerdere van de maatregelen noodzakelijk is, is op voorhand onduidelijk. In eerste instantie zal er vooral een markt ontwikkeling plaatsvinden eventueel ondersteund door de maatregelen die GTS ter beschikking heeft tbv de eerste 2 fases van een gascrisis ("vroegtijdige waarschuwing" en "alarmsituatie"). Ook op deze situaties vindt er voorbereiding plaats.

De inzet van overheidsmaatregelen in geval van een noodsituatie moet gerechtvaardigd en goed onderbouwd worden: Is de maatregel geschikt en noodzakelijk om het beoogde doel te bereiken?

Maatregel 1: Oproep verminderd gasverbruik

De oproep verminderd gasverbruik betreft drie doelgroepen: overheden, bedrijven en burgers. Bij de oproep staat het beïnvloeden van kennis, houding en gedrag centraal. Daarnaast worden er specifieke handelingsperspectieven voor de verschillende doelgroepen uitgewerkt. Ieder handelingsperspectief zal oproepen tot (ten minste) drie concrete acties. DC adviseert daarbij een stapsgewijze aanpak:

1. Eerst acties bij de rijksoverheid en in gesprek met medeoverheden;
2. Oproep aan grote bedrijven en clusters;
3. Oproep aan burgers en mkb.

TLP-Red vertrouwelijk

Conclusie **PM**

- Deze stappen zullen elkaar afhankelijk van de situatie wellicht zeer snel opvolgen, om zo snel mogelijk zo groot mogelijke impact op de gasvraag te creëren. De handelingsperspectieven worden zo vormgegeven dat deze direct uitvoerbaar zijn en dus direct, dan wel binnen 24u, effect hebben op de gasvraag.
- Inzet maatregel kan worden gezien als een noodzakelijke no-regret stap om de inzet zwaardere van maatregelen te rechtvaardigen.

Doel en effect vd maatregel tav reductie **PM**

- De totale gasbehoefte van Nederland is op een normale winterdag 230 mln. m³ per dag. Daarvan is 17% voor de gasbehoefte in de industrie. Voor de overige bedrijven is het onderscheid lastiger te maken. 39% is bestemd voor huishoudens en de meeste bedrijven en gaat via de regionale gasnetten.
- Op een koude winterdag neemt de vraag sterk toe naar 400 mln. m³ per dag. Deze toegenomen vraag komt met name door extra afname vanuit de huishoudens.
- Het effect van deze maatregel is onzeker en hangt sterk af van de bereidheid tot het nemen van maatregelen. Voor bedrijven is het onwaarschijnlijk dat ze in deze fase productiebeperkende maatregelen gaan nemen.

Economische en maatschappelijke effecten **PM**

- De oproep tot verminderd gasverbruik is een vrijwillige oproep aan overheden, bedrijven en burgers. Dit zal voor veel vragen en onrust zorgen onder de maatschappij. Om deze deels op te vangen is inmiddels een Vraag en Antwoord Team (VAT) samengesteld welke – bij instellen van maatregelen – actief DC kan ondersteunen met inhoudelijke beantwoording van vragen.

Met opmerkingen **5.12(15)**: Klopt dit nog?

Uitvoerings- en handhavingsaspecten **PM**

- De oproep tot verminderd gasverbruik is verder vorm gegeven in een communicatieplan, opgesteld door DC. Daarbij geldt voor de oproep voor burgers dat communicatie met pers, een persconferentie met speech van de MP op nationale televisie, online- en radiocampagne, inzet corporate social mediakanalen EZK en andere departementen de daarbij ingezette communicatiemiddelen zijn. Daarnaast zal er een pagina op RO.nl ingericht worden met aparte subpagina met FAQ's, extra uitleg over de maatregelen en tips om gasverbruik te verminderen.
- Het gaat hierbij om een vrijwillige oproep dus geen sprake van handhaving. Parallel aan de oproep aan overheden, bedrijven en burgers in NL zullen buurlanden opgeroepen moeten worden tot het minderen van gasverbruik om het draagvlak te

Maatregel 2a: Oproep tot verminderde gasafname door buurlanden

- Een oproep om in Nederland het gas gebruik te minderen zou gepaard moeten gaan met een vergelijkbare oproep in buurlanden op minder gas uit Nederland betrekken, zeker wat betreft laagcalorisch gas (het gas dat België, Duitsland en Frankrijk exclusief uit Nederland betrekken).
- Indien de oproep zowel L-als H-gas betreft zal ook het VK moeten worden betrokken. Het VK neemt geen L-gas af (wordt niet gebruikt in het VK), maar wel H-gas. Dat het VK geen lid meer is van de EU kan compliceren werken.
- Landen hebben ieder hun eigen noodplan opgesteld, deze is niet altijd openbaar. Onduidelijk is welke maatregelen de lidstaten in deze plannen hebben opgenomen.

Conclusie **PM**

TLP-Red vertrouwelijk

- De effectiviteit van de maatregel wordt in belangrijke mate bepaald door de snelheid waarmee in het buitenland wordt gereageerd op een verzoek van Nederland en de urgentie die daarbij wordt uitgestraald. Om dit te bewerkstelligen is rechtstreeks contact op ministerieel niveau essentieel.
- Daarbij dient er ook rekening mee te worden gehouden dat Nederland voor een belangrijk deel van zijn gasvoorziening afhankelijk van buitenlandse leveringen. (Als wordt geabstraheerd van export kan de Nederlands gaswinning voorzien in 60% van de binnenlandse vraag, de rest komt van import.)
- Inzet maatregel kan worden gezien als een noodzakelijke no regret stap om de inzet zwaardere van maatregelen te rechtvaardigen.

Doel en effect maatregel tav reductie **PM**

- Van de totale gasbehoefte van Nederland van 230 mln. m³ op een normale winterdag wordt 100 mln. m³ geëxporteerd. Dit betreft voornamelijk L-gas (gemiddeld bestaat de Nederlandse gas export voor 2/3 uit L-gas). Dit L-gas wordt niet alleen geleverd aan bedrijven in België, Duitsland en Frankrijk, maar ook aan (door solidariteit) beschermde afnemers aldaar.
- Effect van de afname zal vooral worden bepaald door de urgentie die in de buurlanden wordt gevoeld en de oproep die daaruit volgt aan bedrijven en burgers aldaar.

Met opmerkingen 5.12 (16): Kan dit worden omgezet naar een zaterdag?

Economische en maatschappelijke effecten **PM**

- De oproep tot verminderd gasverbruik is een vrijwillige oproep aan buitenlandse overheden waarbij de wijze waarop zij dit invullen aan hen is. Dit zal waarschijnlijk voor veel vragen en onrust zorgen in die landen.
- Er zijn geen economische en maatschappelijke effecten in Nederland.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten **PM**

- Rechtstreeks contact op ministerieel niveau is essentieel om uitvoering te geven aan deze maatregel. Parallel daaraan (of eventueel) iets later dient contact op DG-niveau plaats te vinden.
- Eventueel contact met het VK vraagt mogelijk speciaal aandacht nu het VK geen lid van de EU meer is. (Het VK neemt geen L-gas af, maar wel H-gas.)
- Afhankelijk van de wijze waarop de maatregel concreet wordt uitgevoerd kan contact tussen GTS en de buitenlandse netbeheerders noodzakelijk zijn om de gasstromen te reguleren.

Maatregel 2b: De Commissie vragen een regionale/EU noodsituatie uit te roepen

- De EU-verordening biedt de Europese Commissie de mogelijkheid om op verzoek van minimaal 2 lidstaten een regionale of EU noodsituatie uit te roepen. De Commissie roept dan de betrokken lidstaten bijeen en verzorgt de coördinatie van de maatregel.
- Tijdens een noodsituatie kan op elk willekeurig moment een beroep worden gedaan op deze maatregel.
- Nederland kan er ook mee te maken krijgen dat andere lidstaten een verzoek bij de Commissie indienen, waarbij Nederland vervolgens wordt betrokken.

Conclusie **PM**

- Deze maatregel zorgt er voor dat de Commissie de maatregelen van alle betrokken lidstaten coördineert waardoor regionale samenwerking minder vrijblijvend wordt.
- De maatregel kan er ook voor zorgen dat het Nederlands handelingsperspectief wordt ingeperkt.

TLP-Red vertrouwelijk

Doel en effect vd maatregel tav reductie PM

- Doordat regionale samenwerking minder vrijblijvend wordt kan er regionale coördinatie ontstaan t.a.v. het dirigeren van de nog aanwezige gasstromen. Dat kan een meer gerichte reductie mogelijk maken.

Economische en maatschappelijke effecten PM

- De maatregel kan tot gevolg hebben dat 'de pijn' min of meer eerlijk wordt verdeeld over de betrokken lidstaten. Vraag is echter of dat ook zo zal worden gevoeld (export blijft doorgaan, terwijl binnenlands moet worden geminderd).

Uitvoerings- en handhavingsaspecten PM

- Voor de uitvoering van deze maatregel zal door de minister, al dan niet tezamen met de ministers van andere betrokken lidstaten, een verzoek moeten worden ingediend bij de Commissie.
- Uitvoering vindt vervolgens plaats via de EU Gas Coördination Groep en een door de Commissie bijeen te roepen crisismanagementgroep (crisismanagers van de betrokken lidstaten).

Maatregel 3: Besparingstender

Het benutten van een tender waarbij bedrijven vooraf (in de zomer) hebben aangegeven tegen welke prijs zij af zouden willen zien van deel van hun normale afname.

Met opmerkingen 5.12(17): 1. Kunnen alle industriële aansluitingen bij GTS zich hiervoor inschrijven? Gaat deze maatregel verder dan die groep en dus meer dan 30 mln m3 mogelijk per dag?

Conclusie PM

- De effectiviteit van deze maatregel is deze winter naar verwachting zeer gering:
 - De maatregel is niet op zeer korte termijn vast te stellen (omvat o.a. staatssteun, vergt goedkeuring EC), in te regelen en uit te voeren.
 - Voorts brengt een dergelijke regeling een risico met zich dat afnemers vrijwillige vraagreductie uitstellen in afwachting instellen of inroepen van tenderregeling.

Doel en effect vd maatregel tav reductie PM

- Een tenderregeling zou mogelijk een goede manier zijn om tegen vooraf bekende kosten te zorgen voor productiebeperking. Hiermee wordt een markt gecreëerd voor productiebeperking/beperking van gasafname.
- Wel is bij een dergelijke regeling de vraag welk effect een besparingstender sorteert. Afnemers die hebben geboden op de tender zullen mogelijk wachten met terugbrengen van vraag naar gas om hiervoor compensatie te kunnen krijgen, waar ze dit anders reeds op basis van de toegenomen prijzen zouden hebben gedaan.

Economische en maatschappelijke effecten PM

- Aanzienlijk vanwege noodzaak tot significante beperking van gasafname die waarschijnlijk gepaard moet gaan met productiebeperkingen bij het betreffende bedrijf. Tendermechanisme zorgt er als het goed is wel voor dat dit tegen de laagst mogelijke effecten gaat.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten PM

TLP-Red vertrouwelijk

- Betreft een maatregel die door EZK moet worden vastgesteld en uitgevoerd.
- Beoogd uitvoerder is RVO.
- Beoogde partij voor toezicht en handhaving is de ACM die op basis van "near real time" data van GTS zicht houden of bedrijven de maatregel ook naleven.

Maatregel 4: Heffing

Het opleggen van extra heffing op gasverbruik waardoor kosten voor bedrijven omhoog gaan en verbruik (waarschijnlijk) wordt verminderd.

Conclusie PM

- Naar verwachting is deze maatregel niet effectief bij schaarste aangezien de prijzen dan al hoog zijn en bedrijven daar al op hebben geanticipeerd.

Doel en effect vd maatregel tav reductie PM

- Het verwachte effect is gering aangezien de prijzen in een situatie dat het BH-G moet worden ingezet al hoog zijn. Bedrijven hebben daar al op gereageerd, verdere verhoging zal waarschijnlijk dan ook beperkt effect hebben.

Economische en maatschappelijke effecten PM

- Bij het uitvoeren van een heffing worden de kosten voor gasafname verhoogd. Het is daarbij de vraag of het mogelijk is om gas dat wordt geleverd aan beschermde gebruikers uit te zonderen van deze maatregel.

Uitvoerings- en handavingsaspecten PM

- Betreft een maatregel die door EZK moet worden opgelegd met behulp van staatsnoodrecht (prijzennoodwet).
- Beoogde partij voor toezicht en handhaving is de ACM die op basis van "near real time" data van GTS zicht houden of bedrijven ook uitvoering geven aan de maatregel.

Maatregel 5: Gedwongen brandstofomschakeling grootste afnemers (industrie)

Naar verwachting (informatie wordt nog gevalideerd) zijn een of meerdere van de grootste gasverbruikers (60 aansluitingen, 5.1.1.c), niet zijnde elektriciteitsproducenten, in staat om over te schakelen naar een andere brandstof of grondstof met als gewenst resultaat: minder gasverbruik. Een andere scope voor maatregel 5 behelst meer voorbereidingstijd.

Conclusie PM

- Omschakelen van op gas gebaseerde processen naar andere processen zal naar waarschijnlijkheid maar zeer beperkt mogelijk zijn. Daar waar het wel kan is het maatschappelijke en economische effect zeer waarschijnlijk beperkter dan voor het volledig afschakelen van bedrijven.
- Bij effectiviteit moet ook worden gezien wat het actuele verbruik is van de partijen die kunnen omschakelen. Wellicht is effectiviteit beperkt omdat sommige bedrijven al afgeschaald zijn door de hoge gasprijzen.
- Ondanks naar verwachting beperkte bijdrage aan het realiseren van de beoogde vraagreductie is het raadzaam om deze maatregel, indien er bedrijven zijn die dit kunnen, in te zetten omdat:
 - Economische en maatschappelijke effecten van deze maatregel beperkt zijn.
 - De inzet maatregel draagt bij aan rechtvaardiging inzet zwaardere maatregelen.
- Moet nader onderzocht worden en zal per sector/bedrijf verschillen.

Doel en effect vd maatregel tav reductie PM

Met opmerkingen §12(18): 1. Partijen die kunnen omschakelen zijn zeer beperkt aanwezig.

TLP-Red vertrouwelijk

- Effect is lager gasverbruik door elk bedrijf dat verplicht wordt om te schakelen.
- Hierbij moet wel worden gezien wat het actuele verbruik is van de partijen die kunnen omschakelen. Wellicht is effectiviteit beperkt omdat sommige bedrijven al afgeschaald zijn door de hoge gasprijzen.

Economische en maatschappelijke effecten PM

- Economische gevolgen van omschakelen zijn waarschijnlijk vooral voor het bedrijf zelf maar kunnen ook in de keten doorwerken. Maatschappelijke gevolgen kunnen betrekking hebben op voorraadtekorten, hogere prijzen, langere levertijden etc.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten PM

- Betreft een maatregel die door EZK moet worden opgelegd met behulp van staatsnoodrecht.
- Beoogd uitvoerder is RVO.
- Beoogde partij voor toezicht en handhaving is de ACM die op basis van "near real time" data van GTS zicht houden of bedrijven ook uitvoering geven aan de maatregel.

Maatregel 6: Gedwongen brandstofomschakeling elektriciteitsproductie

Kolencentrales draaien onder normale marktomstandigheden niet standaard op maximaal vermogen. Hierdoor zou het wenselijk om een substitutie van elektriciteitsproductie van gas naar kolen te bewerkstelligen.

Conclusie PM

- De effectiviteit van substitutie van gas naar kolen is op voorhand niet goed in te schatten en hangt af van de mate waarin kolencentrales wellicht al maximaal draaien gelet op hoge gasprijzen.
- Naar verwachting vindt er als gevolg van de huidige hoge gasprijzen reeds voldoende stimulering van maximale substitutie plaats (verwachte substitutie van enkele miljoenen m³ gas/dag). Reeds om die reden is het niet noodzakelijk om dit doel met behulp van dwingende maatregelen te realiseren.
- De productiebeperking voor elektriciteitsopwekking met behulp van kolen (wet verbod op kolen bij elektriciteitsproductie) vormt naar verwachting evenwel een belemmering om het maximale potentieel van de koleninstallaties te benutten en daarmee een maximale substitutie te bewerkstelligen. Dit vanwege het risico dat het productieplafond vroeg in het jaar volledig benut is en daardoor gedurende de rest van het jaar, indien noodzakelijk, niet met behulp van kolengestookte elektriciteitsproductie aan leveringsverplichtingen kan worden voldaan. Onder meer om deze reden is het raadzaam om in bredere zin te kijken naar de gevolgen van een gascrisis voor kolengestookte elektriciteitsproductie en de rol van de productiebeperking daarin. Onderzocht moet worden of aan deze maatregel geen onoverkomelijke bezwaren kleven vanuit het algemene beleid ten aanzien van kolencentrales, inclusief de besluitvorming tav de Onyx centrale.
- Gedwongen omschakeling betreft – gezien de zeer beperkte mogelijkheden die het staatsnoodrecht biedt om omschakeling af te dwingen - slechts zeer beperkt aantal (ca. 2) afnemers en heeft naar verwachting geen toegevoegde waarde ten opzichte van de voornoemde prijsprikkels.

Doel en effect vd maatregel tav reductie PM

- Effect sterk gedwongen omschakeling is sterk afhankelijk van het weer en de prijzen op het moment dat concreet wordt overwogen om van overweging de maatregel te treffen of niet. Mogelijk worden de betreffende kolencentrales (ca. 2) al (bijna) maximaal ingezet en is er geen winst meer te behalen met deze maatregel.
- Ter vergelijking schommelde het dagelijks gasverbruik voor de elektriciteitssector in week 4 tussen de 10 en 30 mln. m³ gas op een totaal gasverbruik van 230 mln. m³ gas op een normale winterdag.

TLP-Red vertrouwelijk

- De maatregel is mogelijk verminderd effectief doordat de 5.1.1 c in aanmerking komt voor een subsidie om uit bedrijf te gaan. Indien dit gebeurt zal circa 1/5 van het opgesteld kolenvermogen niet meer beschikbaar zijn om een terugval in gasproductie op te vangen.
- Centrales worden 24/7 bemand 5.1.1 b
Navraag is nodig, maar vermoedelijk zou deze maatregel nagenoeg direct een impact kunnen hebben op de gasvraag.

Met opmerkingen 5.1.2.e (19): 5.1.1 c

Economische en maatschappelijke effecten PM

- Economische gevolgen voor producenten van elektriciteit die met deze maatregel gedwongen worden hun eenheden anders in te zetten dan gepland en naar verwachting in de knel komen met de productiebeperking op grond van de Wet verbod op kolen. Daarnaast lopen er reeds meerdere zaken tegen de staat in het kader van kolencentrales en 5.1.2.i
Samenhang met bredere besluitvorming over de productiebeperking op grond van de Wet verbod op kolen dient te worden gezien.
- Geen maatschappelijke effecten te verwachten. Wel weerstand vanuit klimaatbewegingen aangezien zou worden gebroken met beleid ten aanzien van kolencentrales.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten PM

- Dient nader onderzocht te worden. Vermoedelijk zal de onbalansmarkt als platform hiervoor dienen. Producenten zullen dan hier hun vermogen moeten aanbieden (negatief vermogen voor gaseenheden en positief vermogen voor koleneenheden). Er zal op toe moeten worden gezien dat andere gaseenheden niet in het gat springen dat ontstaat.

Maatregel 7a: Gedwongen terug of afschakelen top 60 grootverbruikers aansluitingen

- Een of meerdere van de grootste industriële gasverbruikers (60 aansluitingen, 5.1.1) af te schakelen in het gebruik van gas met als gewenst resultaat: minder gasverbruik.

Conclusie PM

- Maatregel voorbereiden zodat deze snel is in te zetten indien het noodzakelijk is.
- Uitvoerbaarheid neemt toe naarmate het aantal bedrijven dat het betreft minder is en zolang afschaling tot baseload aan de orde is in plaats van volledige afschakeling.
- Moet nader onderzocht worden en zal per sector/bedrijf verschillen

Met opmerkingen 5.1.2 (20): 1. Wordt hier op het moment dat deze maatregel wordt ingezet uitgegaan van de TOP60? Dan is het 80% van 30 mln m3 per dag toch? Voor de verplichte afschakeling is nog niet bepaald welke methode wordt gehanteerd. Ga je bij alle bedrijven gefaseerd terugschakelen of bedrijven in bepaalde sectoren eerst (bijvoorbeeld niet eerste levensbehoefte als eerste). In de bandbreedte is in ieder geval uit gegaan van een terugschakeling tot een veilig minimum (= ± 75%).

Doel en effect vd maatregel t.a.v. reductie PM

- Gasafname van deze groep bedrijven is ergens tussen 20-30 mln. m3 per dag in afgelopen periode. Daarmee nemen deze bedrijven 60% van de totale afname van de grootverbruiksaansluitingen op het gehele net voor hun rekening.
- Effectiviteit is mogelijk beperkt omdat sommige bedrijven al afgeschaald zijn door de hoge gasprijzen

Met opmerkingen 5.1.2 (21R20): * Dit maximale gebruik in de industrie kan behoorlijk gaan variëren. 1) Er lijkt geen rekening te zijn gehouden met een al bestaand prijseffect. Industrie vraag is in de winter net zo hoog als in de zomer?!. Er is sprake van minder gasverbruik in de industrie.

Pagina-einde

Economische en maatschappelijke effecten PM

- Maatschappelijke en economische effect is sterk afhankelijk van de duur van de maatregel. Deze is niet op voorhand te bepalen.
- Maatschappelijke gevolgen zijn aanzienlijk gelet op de vaak cruciale rol die deze bedrijven spelen in de gehele waardeketen. Ook zijn deze bedrijven in sommige gevallen onderdeel van vitale processen³. Maatschappelijke gevolgen kunnen betrekking hebben op voorraadtekorten, hogere prijzen, langere levertijden etc.

³ [Overzicht vitale processen | Vitale infrastructuur | Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding en Veiligheid \(nctv.nl\)](#)

TLP-Red vertrouwelijk

- Lokaal kan er onrust ontstaan binnen de groep werknemers van de bedrijven en in de omgeving van de installaties.
- Economische gevolgen zijn met name voor het bedrijf zelf maar kunnen ook in de keten zwaar doorwerken. Gelet op vaak hoge omzet van betreffende bedrijven zal de verplichte nadeelcompensatie stevig zijn.
- Voor bedrijven speelt ook dat eventuele productiestop sterk ingrijpt in de betrouwbaarheid naar hun afnemers waardoor zij mogelijk ook klanten verliezen.

Uitvoerings- en handhavingsaspecten **PM**

- Betreft een maatregel die door EZK moet worden opgelegd met behulp van staatsnoodrecht. In overeenstemming met een besluit van de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing⁴. Dit is vergelijkbaar met de ministerraad maar dan in de interdepartementale crisisstructuur.
- Beoogd uitvoerder is RVO.
- Beoogd handhaver is de ACM die op basis van "near real time" data van GTS zicht houdt of bedrijven ook uitvoering geven aan de maatregel.
- Afstemming met veiligheidsregio's en omgevingsdiensten over lokale en regionale maatschappelijke gevolgen.

8. Overige niet door solidariteit beschermde afnemers afschakelen

Conclusie

Doel en effect vd maatregel t.a.v. reductie

Economische en maatschappelijke effecten

Uitvoerings- en handhavingsaspecten

9. Solidariteitsverzoek aan buurlanden (BEL, DUI en IER)

Conclusie

Doel en effect vd maatregel t.a.v. reductie

Economische en maatschappelijke effecten

Uitvoerings- en handhavingsaspecten

10. Door solidariteit beschermde afnemers administratief afschakelen

Conclusie

Doel en effect vd maatregel t.a.v. reductie

Economische en maatschappelijke effecten

Uitvoerings- en handhavingsaspecten

⁴ [Nationale Crisisstructuur | Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding en Veiligheid \(nctv.nl\)](https://nctv.nl)

TLP-Red vertrouwelijk

11. Regio's afschalen plus export

Conclusie

Doel en effect vd maatregel t.a.v. reductie

Economische en maatschappelijke effecten

Uitvoerings- en handhavingsaspecten

Scenario: Een jaar zonder Russisch gas in geheel EU

Wat zijn de gevolgen voor Nederland en welke crisismaatregelen zijn mogelijk?

23 juni 2022

Conclusies en aanbevelingen

1. Bij totale uitval van het Russische gas: Gasprijs veel hoger dan nu
2. Bij maximaal aanbod van LNG hoeft er komende winter geen fysiek gastekort in Nederland op te treden: dit komt door nog aanwezige eigen productie en een goed transportsysteem met goede en extra toegang tot LNG en gevulde gasopslagen
3. Systeembeperkingen in Duitsland om gas west – oost te brengen maximeren de export van H-gas tot circa 20 bcm per jaar, waardoor herverdeling met Duitsland geen issue lijkt
4. Indien er sprake is van een volumetekort dan is er een set met potentiële crisismaatregelen beschikbaar; deze crisismaatregelen zijn bedoeld om een set van opties te hebben om vraag en aanbod weer bij elkaar te brengen en daarmee verplichte massale afschakelingen voor langere tijd te voorkomen
5. De mogelijke crisismaatregelen zijn: spontane marktvraag reductie a.g.v. hoge gasprijs, kolencentrales maximaal inzetten voor stroomproductie, back-up volume Groningen inzetten, bij volume overschot in de winter bergingen zo weinig mogelijk laten uitzenden, extra Groningen productie
6. Het is aan de overheid om deze crisismaatregelen mogelijk te maken, voor te bereiden en te prioriteren
7. Deze analyse en de resulterende volumes gaan wij internationaal afstemmen (met UK TSO al gedaan, met TSO's uit België en Duitsland zijn nu gesprekken gaande); politieke afstemming is tevens wenselijk

Inhoudsopgave

1. Ontwikkeling gasmarkt eerste 5 maanden 2022
2. Uitgangspunten en randvoorwaarden voor het scenario “een jaar zonder Russisch gas in geheel Europa”
3. Vraag & aanbod analyse
4. Variaties: potentiële up’s en downs
5. Crisismaatregelen om een mogelijk tekort op te lossen
6. Conclusies en aanbevelingen

Update jan- mei: Marktgedrag ongewijzigd

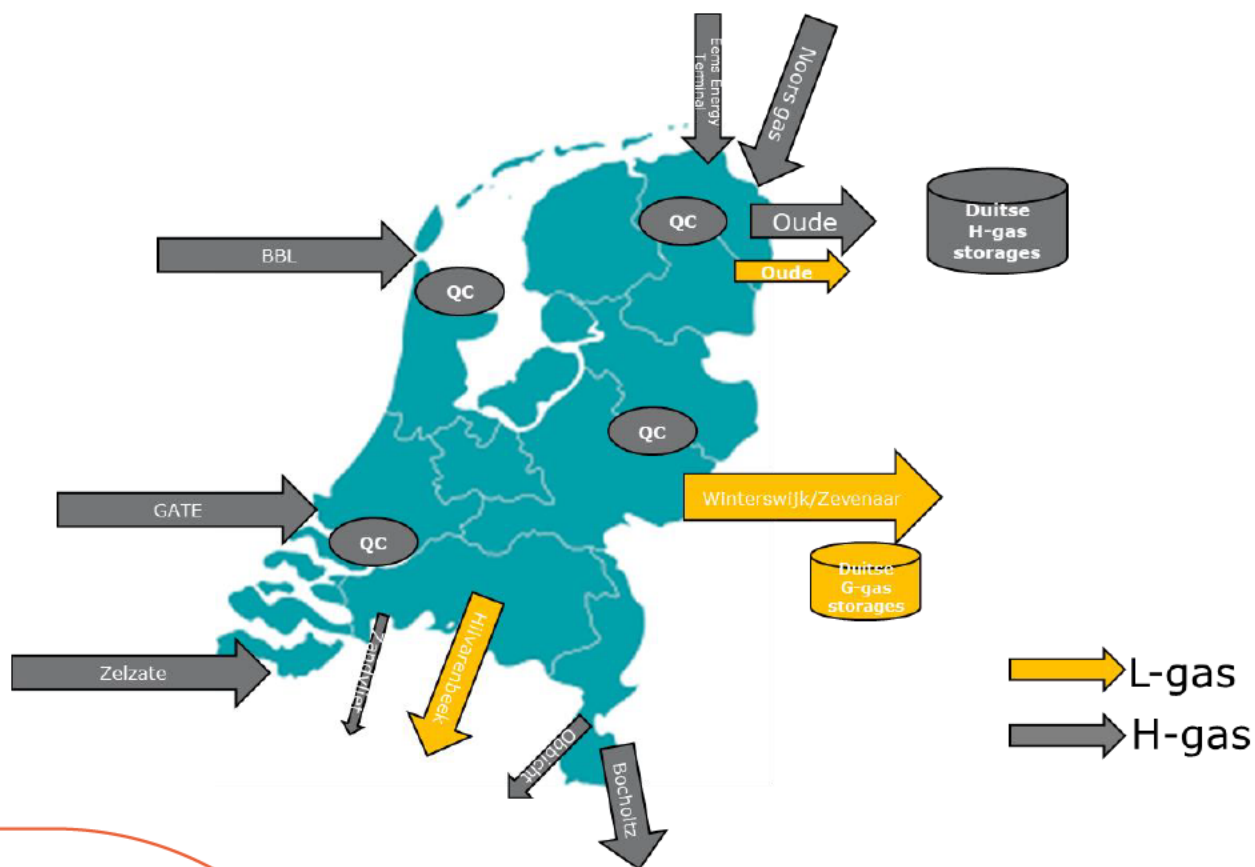
- Nog steeds hoge gasprijzen, gasvraag over de gehele linie 20% lager (gecorrigeerd voor milde winter)
- West – Oost aanbod maximaal
 - LNG aanbod via UK (BBL) en België maximaal
 - LNG via GATE Terminal maximaal
- Noors gas maximaal naar Duitsland (Nederland ontvangt minder)
- H-gas doorvoer vanuit Duitsland naar Nederland minimaal
- H-gas doorvoer via Nederland naar Duitsland hoger, maar nog niet maximaal: 40-50%
- H-gas doorvoer (LNG) van België naar Duitsland maximaal, onze H-gas doorvoer naar België minimaal

Inhoudsopgave

1. Ontwikkeling gasmarkt eerste 5 maanden 2022
2. Uitgangspunten en randvoorwaarden voor het scenario “een jaar zonder Russisch gas in geheel Europa”
3. Vraag & aanbod analyse
4. Variaties: potentiële up's en downs
5. Crisismaatregelen om een mogelijk tekort op te lossen
6. Conclusies en aanbevelingen

Uitgangspunten en randvoorwaarden (1/3)

West – Oost gastransport op maximale capaciteit

Uitgangspunten en randvoorwaarden (2/3)

- Een jaar zonder Russisch gas in geheel Europa
- Periode 1 oktober 2022 – 1 oktober 2023
- Verdeeld in winterperiode (bergingen zenden) en zomerperiode (bergingen vullen)
- Extreem hoge gasprijzen > 200 EUR/MWh
- Gemiddeld temperatuurprofiel
- Marktvraag 20% lager vanwege hoge gasprijzen
 - Volume voor G/L markt (RNB, G-gas Industrie en L-gas export) voor een gemiddeld jaar volgens onze brief van 31 januari 2022 met een afslag van 20%
- Via Duitsland geen doorvoer van gas meer naar Nederland
- Bergingen zijn in de zomer van 2022 voldoende gevuld (80% gemiddeld)
- Bergingen worden in de zomer van 2023 gevuld conform 90% criterium voor 2023 (geaggregeerd)
- Regulier onderhoud meegenomen, langdurige technische uitval niet

Uitgangspunten en randvoorwaarden (3/3)

West-Oost transport op **maximale** capaciteit met **maximaal** aanbod van LNG

- Import via BBL maximaal verhoogd in zomer periode (april 2023 – okt 2023)
- Import België (Zeebrugge LNG en LNG via IUK uit UK) maximaal
- Import LNG via GATE Terminal maximaal
- Import LNG via nieuwe Eems Energy Terminal maximaal (meegerekend vanaf 1 okt as.)
- Import Noors gas bij Emden maximaal naar Duitsland, restant naar Nederland
- Baltic pipeline operationeel per 1 oktober 2022 (max 10 bcm): Noors gas ook naar Polen, gaat ten laste van Noors gas naar NW EU
- Doorvoer van H-gas via Nederland naar Duitsland maximaal (20 bcm)
- Doorvoer van H-gas via België naar Duitsland maximaal
- Duitse H-gas bergingen (zowel aan NL als D net verbonden) vullen via Nederland en zenden alleen in Duitsland

Inhoudsopgave

1. Ontwikkeling gasmarkt eerste 5 maanden 2022
2. Uitgangspunten en randvoorwaarden voor het scenario “een jaar zonder Russisch gas in geheel Europa”
3. Vraag & aanbod analyse
4. Variaties: potentiële up’s en downs
5. Crisismaatregelen om een mogelijk tekort op te lossen
6. Conclusies en aanbevelingen

Volumeoverzicht winter zonder Russisch gas

- Mogelijk H-gas volume overschot: circa 7 bcm bij een **gemiddeld** jaar
- In de zomer gevulde bergingen zijn hierbij wel een voorwaarde (circa 12 bcm)
- Bij een **koud** jaar is marktvraag L-gas markt circa 3,5 bcm groter (met 20% afslag)

Periode Oktober 2022 - maart 2023, bcm (35,17)

Marktaanbod (G-gas entry)		Marktvraag (G-gas exit)		Marktaanbod (H-gas entry)		Marktvraag (H-gas exit)	
Groningen (minimumflow)	2,4	RNB	9,2	KV	6,5	H-gas (QC)	10,2
Norg (80%)	4,8	G-gas Industrie	2,2	GATE	7,5	H-gas Industrie	5,7
Grijpskerk (100%)	2,4	Export	9,7	import N	7,0	Export D	10,5
Alkmaar (100%)	0,5			import B	6,0	Export B (Zandvliet, Obbicht)	1,0
Epe's (80%)	0,8			import UK	0,0		
				Bergermeer (70%)	3,4		
				Duitse H-gas bergingen (gem)	0,0		
H-gas(QC) (pseudo G-gas)	10,2			EEMS Energy Terminal (LNG)	4,0		
balans	21		21		34		27
				Overschot	7		

Volumeoverzicht zomer zonder Russisch gas

- Volume tekort H-gas circa 4 bcm
- Circa 0 tot 20-50 miljoen m3/dag tekort

Periode April 2023 - September 2023, bcm
(35,17)

Marktaanbod (G-gas entry)		Marktvraag (G-gas exit)		Marktaanbod (H-gas entry)		Marktvraag (H-gas exit)	
Groningen (minimumflow)	0,4	RNB	3,6	KV	6,0	H-gas (QC)	17,1
		G-gas Industrie	2,0	GATE	7,5	H-gas Industrie	5,0
		Export	5,7	import N	7,0	Export D	9,5
		Norg (90%)	5,4	import B	7,0	Export B (Zandvliet, Obbicht)	1,0
		Grijskerk (100%)	2,4	import UK	3,8	Bergermeer (85%)	4,2
		Alkmaar (100%)	0,5	EEMS Energy Terminal (LNG)	4,0	Duitse H-gas bergingen (max)	2,8
		Epe's (90%)	0,9				max, (gemiddelde netto is 1,2)
		Zuidwending	0,0				
		Niet gebruikt winter volume bergingen	-				
H-gas(QC) (pseudo G-gas)	17,1						
balans	17		17		35		40
				Tekort	-4		

Inhoudsopgave

1. Ontwikkeling gasmarkt eerste 5 maanden 2022
2. Uitgangspunten en randvoorwaarden voor het scenario “een jaar zonder Russisch gas in geheel Europa”
3. Vraag & aanbod analyse
4. Variaties: potentiële up's en downs
5. Crisismaatregelen om een mogelijk tekort op te lossen
6. Conclusies en aanbevelingen

Grote variaties mogelijk

- Genoemde cijfers zijn onzeker en kunnen sterk variëren
- Afwijkingen ten opzichte van gehanteerde uitgangspunten en randvoorwaarden van sheet 6 en 7 zijn mogelijk
- Mogelijke tegenvallers:
 - Onvoldoende aanvoer van LNG naar Europa of technische problemen terminals: meerdere bcm minder op jaarbasis
 - Geldt voor zowel GATE terminal als Eems Energy Terminal maar ook voor UK LNG terminals en Zeebrugge LNG terminal
 - Baltic pipeline operationeel vanaf 1 oktober 2022, kan max. 10 bcm per jaar transporteren; nog niet duidelijk hoe volume opbouw is.
 - Duitse H-gas bergingen tot 90% vullen via Nederland: 1 bcm extra exit
 - Besparing in de L-gas markt in de zomer lager dan 20%: 1 – 2 bcm
- Mogelijke meevallers:
 - Lagere gasvraag: elke 5% lager ~ 3 bcm bij een gemiddeld jaar
 - Extra H-gas export naar Duitsland: 5 bcm (meevaller voor Duitsland)

Inhoudsopgave

1. Ontwikkeling gasmarkt eerste 5 maanden 2022
2. Uitgangspunten en randvoorwaarden voor het scenario “een jaar zonder Russisch gas in geheel Europa”
3. Vraag & aanbod analyse
4. Variaties: potentiële up’s en downs
5. Crisismaatregelen om een mogelijk tekort op te lossen
6. Conclusies en aanbevelingen

Crisismaatregelen (1/3)

- De crisismaatregelen zijn bedoeld om een set van opties te hebben om vraag en aanbod weer bij elkaar te brengen en daarmee verplichte massale afschakelingen voor langere tijd te voorkomen.
- Het huidige bescherm- en herstelplan is vooral geschikt voor kortdurende crisissituaties, en minder voor langdurige crisissituaties, zoals het hier beschouwde scenario van een jaar lang zonder Russisch gas in heel Europa

Crisismaatregel	Omvang in bcm (35,17)	Opmerkingen
Extra marktvraag reductie 10%	6	totale markt 60 bcm (totale markt NL+ L-gas markt D, B, Fr)
Kolencentrales maximaal inzetten voor stroomproductie	2,6	Vergt besluit EZK (reeds gedaan)
Groningen back-up volume inzetten	1,5	Geeft tijd voor besluitvorming; vergt besluit EZK (reeds gedaan)
Bij volume overschot in de winter bergingen zo weinig mogelijk laten uitzenden	1,5	Vergt besluit EZK
Groningen tot 6 bcm laten produceren	1,7	Vergt besluit EZK (reeds 2,8 minimum flow, 1,5 back-up volume)
Totale omvang	13,3	

Crisismaatregelen (2/3)

1. Extra marktvraag reductie

- Indien Russisch gas voor een lange periode wegvalt (één jaar) dan zullen de gasprijzen nog hoger worden dan nu
- Dan wordt verondersteld dat industrie en huishoudens hun gasvraag "vrijwillig" nog eens met 10% verlagen (van 20% lager naar 30% lager)

2. Kolen centrales maximaal stroom laten produceren

- Scheelt 2,6 bcm gas op jaarbasis omdat gasgestookte centrales niet gebruikt hoeven te worden
- Kolencentrales moeten maximaal kunnen draaien
- Besluit is op 20 juni 2022 door EZK bekend gemaakt

3. Inzet van het Groningen back-up volume van 1,5 bcm

- Formele en ondertekende instructiebrief van EZK nodig (ontvangen)
- Vooral in te zetten bij kortdurende tekorten a.g.v. haperende LNG aanvoer of technische storingen
- Geeft tijd voor besluitvorming overige maatregelen

Crisismaatregelen (3/3)

4. Bij volume overschot in de winter bergingen zo weinig mogelijk laten uitzenden

- Volume in bergingen zoveel mogelijk sparen in de winter
- Dat betekent dat er in het vulseizoen minder gas nodig voor het vullen van de bergingen
- Omvang circa 1,5 bcm

5. Groningen tot 6 bcm laten produceren

- Bij incidentele extra productie tussen 4,5 en circa 6 bcm is de drukvereffening nog de dominante factor (SODM 17 maart 2022)
- Huidige elf productieclusters open houden; intentie op 20 juni 2022 door EZK bekend gemaakt

Inhoudsopgave

1. Ontwikkeling gasmarkt eerste 5 maanden 2022
2. Uitgangspunten en randvoorwaarden voor het scenario “een jaar zonder Russisch gas in geheel Europa”
3. Vraag & aanbod analyse
4. Variaties: potentiële up’s en downs
5. Crisismaatregelen om een mogelijk tekort op te lossen
6. Conclusies en aanbevelingen

Conclusies en aanbevelingen

1. Bij totale uitval van het Russische gas: Gasprijs veel hoger dan nu
2. Bij maximaal aanbod van LNG hoeft er komende winter geen fysiek gastekort in Nederland op te treden: dit komt door nog aanwezige eigen productie en een goed transportsysteem met goede en extra toegang tot LNG en gevulde gasopslagen
3. Systeembeperkingen in Duitsland om gas west – oost te brengen maximeren de export van H-gas tot circa 20 bcm per jaar, waardoor herverdeling met Duitsland geen issue lijkt
4. Indien er sprake is van een volumetekort dan is er een set met potentiële crisismaatregelen beschikbaar; deze crisismaatregelen zijn bedoeld om een set van opties te hebben om vraag en aanbod weer bij elkaar te brengen en daarmee verplichte massale afschakelingen voor langere tijd te voorkomen
5. De crisismaatregelen die EZK kan nemen zijn: spontane marktvraag reductie a.g.v. hoge gasprijs, kolencentrales maximaal inzetten voor stroomproductie, back-up volume Groningen inzetten, bij volume overschot in de winter bergingen zo weinig mogelijk laten uitzenden, extra Groningen productie
6. Het is aan de overheid om deze crisismaatregelen mogelijk te maken, voor te bereiden en te prioriteren
7. Deze analyse en de resulterende volumes gaan wij internationaal afstemmen (met UK TSO al gedaan, met TSO's uit België en Duitsland zijn nu gesprekken gaande); politieke afstemming is tevens wenselijk

Afwegingskader maatregelen langdurige leveringsonderbreking Russisch gas zomer 2022

Aanleiding

Bij een langdurige onderbreking van de aanvoer van Russisch gas in de zomer van 2022 zijn er maatregelen nodig om het functioneren van het gassysteem in NL te waarborgen. Deze maatregelen zijn in te delen in drie periodes: korte termijn (tot ca. 2 weken), middellange termijn (tot max. ca. 4 maanden) en lange termijn (> 4 maanden). Hieronder zijn de beschikbare maatregelen beschreven en waar mogelijk voorzien van kwantitatieve impact op de gasbalans. Hiervoor is een gemiddelde zomerse dag genomen.

Opties en afwegingen:

- NL is onderdeel van de geïntegreerde NW-Europese gasmarkt. Dit houdt in dat NL geen geïsoleerde gasbalans over vraag-aanbod-kwesties kan maken, maar in hoge mate afhankelijk is van de gevolgen die een onderbreking heeft op de import en export (voornamelijk van/naar Duitsland en België).
- In lijn met bovenstaande zijn de gevolgen van een langdurige gasonderbreking in de zomer op de import-export (entry-exit) balans (GTS) in hoge mate onvoorspelbaar. Een scenario voor zomer 2022, afgeleid van 2023, gaat uit van het ontbreken van circa 20-50 miljoen¹² m3/dag tekort (hierna het "dagelijkse zomertekort").
- Tegenover dit tekort kan worden geput uit mitigerende maatregelen die zijn weergegeven in de matrix hieronder. Het volgende wordt daarover opgemerkt.

1. Impact onlangs aangekondigde maatregelen:

- Extra besparingen resulteren in een lager dagelijks zomertekort.
- Het wegnemen van de kolenbeperking resulteert vooralsnog in een grotere kans op ongestoord vullen van de bergingen.
- Impact van de besparingstender is nog afhankelijk van de uitvoering hiervan.
- Aanscherping energiebesparingsplicht, de effecten hiervan laten zich waarschijnlijk pas vanaf 2023 duiden.

2. GTS heeft als laatst mogelijke marktgebaseerde maatregelen:

- Het niet toestaan van het vullen van bergingen, dit scheelt tot max. 0-80 mln. m3/dag. Hiermee wordt het probleem naar de winter verschoven., en
- Het inzetten van de calamiteitenruimte van het Groningenveld (max. 100 mln. m3/dag) tot een maximum van 1,5 bcm.

Deze maatregelen gaan gepaard met het afkondigen van de noodsituatie als bedoeld in het BH-G.

3. Het BH-G omvat vervolgens in de noodsituatie meerdere maatregelen waarvan de kwantitatieve impact zeer moeilijk te voorspellen is. Daar waar dat mogelijk is is de impact weergegeven (zie hieronder en matrix).

- Impact besparingstender: zie hierboven

¹ Dit tekort is gebaseerd op een scenario van een jaar lang volledige onderbreking met een volledige zomer van 2023.

² Mogelijk heeft het opheffen van het productieplafond kolen 10 mln m3 effect wat het te verwachten maximale tekort op 40 mln m3 zou plaatsen.

- Het terug-/afschakelen van de niet beschermde afnemers heeft beperkte impact: totaal verbruik bedraagt ca. 30 mln. m³/dag voor de grootverbruikers (deel van de groep niet-beschermde afnemers), met (zeer) ingrijpende keteneffecten bij gedeeltelijk of volledig afschakelen.
 - Opbrengst van een nieuw winningsbesluit (last resort) Groningen kan tot maximum 100 mln. m³/dag opleveren op basis van de bestaande productiefaciliteiten. Impact zal hier zeer groot zijn (sociaal maatschappelijk/ veiligheid). Diverse adviezen zijn hierover reeds gegeven (SodM, Mijnraad, TNO, etc.)
4. Bij een structureel tekort van aanbod op de gasmarkt zijn structurele maatregelen nodig. Het BH-G is hiervoor niet bedoeld. Hiervoor theoretisch geschikte maatregelen zijn structurele energiebesparing, het definitief overstappen op andere brand- en grondstoffen, het langjarig aanhouden van Groningenproductie. De zeer grote nadelen van de laatste opties, in het bijzonder de Groningenproductie, zijn beschreven in de hierboven benoemde adviezen.

Conclusie

De mate van onzekerheid t.a.v. de gemiste volumes bij leveringsonderbreking van Russisch gas in de zomerperiode is groot. Dit heeft onder andere te maken met de vraag in de markt op basis van de hoge energieprijzen en de warme winter. Het palet aan mitigerende maatregelen bevat enkele maatregelen met onzekere impact en enkele maatregelen met een substantiële impact binnen een zekere bandbreedte. Deze laatste categorie heeft grote maatschappelijke en/ of economische consequenties. Opgeteld is het goed mogelijk tijdig en adequaat te mitigeren voor een onderbreking deze zomer (kwantitatief). Verder geldt dat elke dag dat de levering van Russisch gas doorgaat, zij het in mindere mate, het probleem voor de zomer kleiner wordt omdat de vulling van de bergingen dagelijks doorgaat.

GTS geeft hierbij aan dat bij het wegvallen van Russisch gas in de lopende zomer, gezegd kan worden dat met de genomen maatregelen (opheffen cap op kolen en mogelijkheid van GTS op de korte termijn) er geen tekort meer wordt verwacht op korte termijn.

Buiten de lopende acties lijkt het in dit stadium niet noodzakelijk *extra* voorbereidingen³ te treffen om de benodigde maatregelen sneller inzetbaar te maken.

ENTSOG komt in juli met een Year Outlook (zomer en winter) die een nieuwe basis zal vormen voor update van de NLe situatie. Verder moet ENTSOG op uiterlijk 1 september 2022 een Uniebrede simulatie van gasleverings- en -infrastructuurverstoringsscenario's, met inbegrip van scenario's van een langdurige verstoring van één leveringsbron uitvoeren. Dit wordt ook meegenomen in de voorbereiding voor aankomende winter.

³ Momenteel is een team in afrondende fase van het waarborgen van de vulgraden Bergermeer middels een subsidieregeling en het inschakelen van EBN als aangewezen partij, is Gasunie druk met het realiseren van twee LNG-terminals in de Eemshaven en de uitbreiding van capaciteit van GATE met GATE NV, werkt een team aan de inzet van energiebesparende maatregelen zoals de campagne, werkt een team aan de verbeterde inzetbaarheid van het Bescherm- en Herstelplan Gas a.s. winter met prioriteit voor de tenderregeling (stap 3) en het in kaart brengen van beschermde en niet beschermde gebruikers, werkt een team bij de DGB&I aan een verdieping van de ketengevolgen van afschalen (maatregel 7), werkt een team van K&E samen met DCC aan de dilemmasessie voor 7 juli, is K&E in een verkennende fase voor scenario's a.s. winter en maatregelen voor structurele onderbreking. Heeft Nederland de Vroegtijdige Waarschuwing afgekondigd en is het productieplafond kolenproductie opgeheven.

Matrix opties (genoemde besparingen per dag)

	Korte termijn (enkele dagen tot twee weken)	Middellange termijn (2-4 maanden)	Lange termijn (>4 maanden tot 3 jaar)
Maatregelen GTS	1. Niet vullen bergingen (0-100 mln m3) 2. Calamiteitenruimte (0-100 mln m3; max 1,5 bcm)		
Maatregelen BH-G, in een noodsituatie.	Stap 1 - Campagne (onbekend mln. m3) Stap 2a - Oproepen tot verminderde gasafname door buurlanden (onbekend mln. m3) Stap 2b - De Commissie vragen een regionale/EU noodsituatie uit te roepen (onbekend mln. m3) Stap 3 - Veiling, besparingstender (onbekend mln. m3) Stap 4 - Opleggen extra heffing voor gebruik aardgas (onbekend mln. m3) Stap 5 - Gedwongen brandstofomschakeling industrie (onbekend mln. m3) Stap 6 - Gedwongen omschakelen energieproductie Beslispunt: Niet-beschermd versus last resort Groningen. Stap 7 - Niet beschermde afnemers administratief afschalen (max. 30 mln. m3) Stap 8 - Niet door solidariteit beschermde afnemers afschakelen (onbekend mln. m3) Stap 9 - Solidariteitsverzoek aan buurlanden (BEL, DUI en IER) - Stap 10 - Door solidariteit beschermde afnemers afschalen (onbekend mln. m3) Stap 11 - Regio's inclusief export afsluiten (onbekend mln. m3)		
Groningen		1. Verhoging Groningenproductie (ca. 100 mln. m3/dag.)	1. Voorlopig afzien van definitieve sluiting Groningenveld (ca. 100 mln. m3/dag, max 30 bcm per jaar.)
Structurele maatregelen			1. Structurele besparingen ⁴ , etc. (onbekend mln m3) 2. Structurele aanbod vergroting/verlegging ⁵ (+20 mln. m3)

⁴ Kamerbrief "aanscherping energiebesparingsplicht"⁵ Kamerbrief "Onafhankelijkheid van Russische olie, kolen en gas met behoud leveringszekerheid "
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022Z08305&did=2022D16766

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER ADVISERING

Aan de Minister voor Klimaat en Energie
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

nota

Advies afkondigen tweede niveau gascrisis

Parafenroute

DAI

DBI

Aanleiding

Duitsland heeft begin deze week het tweede niveau van gascrisis ('Alarm') als bedoeld in de verordening gasleveringszekerheid¹ afgekondigd. Dit leidt tot een aantal vragen omtrent het afkondigen van hogere niveaus van gascrisis in Nederland en de gevolgen van het opschalen van een crisisniveau, zowel op nationaal als EU niveau de vraag of en wanneer Nederland overgaat tot het afkondigen van het tweede niveau van gascrisis en of het afkondigen

Advies

Met deze nota wordt u geïnformeerd over:

- 1) De criteria voor het afkondigen van niveaus gascrisis en de maatregelen die in het licht van de reeds getroffen of aangekondigde maatregelen nog kunnen worden getroffen tijdens een niveau alarm en noodsituatie;
- 2) De gevolgen van het afkondigen niveau alarm door Duitsland en beoordeling van het crisisniveau Nederland; en
- 3) De situatie waarin tot het opschalen van het nationale crisisniveau (breder dan gascrisis) kan worden overgegaan.

U wordt geadviseerd op dit moment niet over te gaan tot het opschalen van het crisisniveau tot niveau alarm.

Kernpunten

1. Criteria niveau gascrisis en maatregelen niveau alarm

¹ Verordening (EU) 2017/1938 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2017 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid en houdende intrekking van Verordening (EU) nr. 994/2010.

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken

Auteur

5.1.2.e

T 070

5.1.2.e

5.1.2.e @minezk.nl

Datum

29 juni 2022

Kenmerk

WJZ / 22287357

Kopie aan

Bijlage(n)

Ontvangen BBR

- De verordening gasleveringszekerheid kent drie (in ernst oplopende) niveaus van gascrisis en bevat criteria voor het afkondigen van deze niveaus.

<i>Crisisniveau</i>		<i>Criteria voor afkondigen crisisniveau</i>
I.	Vroegtijdige waarschuwing	1) Uit concrete, ernstige en betrouwbare informatie; 2) blijkt dat er zich een gebeurtenis <u>kan voordoen</u> ; 3) die de gasleveringssituatie aanzienlijk <u>kan doen</u> verslechteren; en 4) die <u>kan leiden</u> tot het ontstaan van een alarm- of een noodsituatieniveau.
II.	Alarmsituatie	1) Er <u>doet</u> zich: a) een verstoring van de gaslevering voor, of b) een uitzonderlijk hoge gasvraag voor; 2) die de gasleveringssituatie <u>aanzienlijk doet verslechteren</u> ; 3) <u>maar</u> de markt nog in staat is deze verstoring of vraag op te vangen zonder gebruik te moeten maken van <u>niet-marktgebaseerde maatregelen</u> .
III.	Noodsituatie	1) Er <u>doet</u> zich: a) een uitzonderlijk hoge gasvraag voor, b) een aanzienlijke verstoring van de gaslevering voor, of c) een andere aanzienlijke verslechtering van de gasleveringssituatie voor; 2) alle relevante marktgebaseerde maatregelen <u>zijn toegepast</u> ; 3) maar de <u>gaslevering volstaat niet</u> om aan de resterende gasvraag te voldoen, en 4) er moeten dus bijkomend ook niet-marktgebaseerde maatregelen worden genomen <u>met name om gasleveringen aan beschermde afnemers veilig te stellen</u> .

- Nederland kan besluiten het tweede of derde niveau van gascrisis af te kondigen indien aan de voornoemde criteria is voldaan.
- Indien door Nederland het tweede niveau van gascrisis wordt afgekondigd voorziet het Bescherm en Herstelplan Gas, in lijn met de verordening gasleveringszekerheid, in het bestrijden van deze crisis met behulp van marktgebaseerde maatregelen, te weten:
 - 1) Inzet eigen gecontracteerde middelen van GTS;
 - 2) Vrijblijvend verzoek GTS aan Neighbouring Network Operators (NNO's) om vrijwillig extra gas te leveren of minder gas uit Nederland af te nemen;
 - 3) Vrijblijvend verzoek GTS aan programmamverantwoordelijken om vrijwillig meer gas in te voeden; en
 - 4) Instructies GTS betreffende installaties voor de opslag van gas of LNG en op binnenlandse entypunten van het landelijk gastransportnet

5.1.1 b

- Indien door Nederland het derde niveau van gascrisis wordt afgekondigd voorziet het BH-G in de in de maatregelenladder opgenomen maatregelen. Omdat verschillende van deze maatregelen reeds preventief zijn of worden getroffen beschikt Nederland in dat geval nog over de volgende in de maatregelenladder opgenomen maatregelen:

Met opmerkingen 5.1.2 a (1): Bespreken DAT

- Maatregel 1: Oproepen tot vermindering aardgasverbruik (herhaling oproep);
 - Maatregel 2a: Vrijwillig verzoek minder gasafname aan buurlanden (overheid tot overheid);
 - Maatregel 2b: Europese commissie verzoeken om regionale noodsituatie uit te roepen;
 - Maatregel 4: Opleggen van een extra heffing voor aardgas;
 - Maatregel 5: Gedwongen brandstofomschakeling van industrieën;
 - Maatregel 7: Niet-beschermde gebruikers afschakelen;
 - Maatregel 8: Niet door solidariteit beschermde afnemers afschakelen
 - Maatregel 9: Inroepen van onderlinge solidariteit tussen EU-lidstaten
 - Maatregel 10: Door solidariteit beschermde afnemers administratief afschakelen; en
 - Maatregel 11: Een deel van het hoofdnet gas inclusief export technisch afsluiten.
- 5.1.1 b [REDACTED]
 - Een niveau van gascrisis wordt beëindigd door het afkondigen van het einde van een crisisniveau door de bevoegde instantie (NL: minister voor K&E). De bevoegde instantie is verplicht de Europese Commissie en de bevoegde instanties van de rechtstreeks met de lidstaat verbonden lidstaten (voor NL: DUI, BE, FRA en PM) hierover op de hoogte te brengen.

Met opmerkingen 5.1.2.e (2): Bespreken DAT: concretiseren voorbereidingstijd maatregelen?

2. Gevolgen afkondigen niveau alarm door Duitsland en beoordeling crisisniveau Nederland

- Dat Duitsland, in het licht van de specifieke gasleveringssituatie in Duitsland, is overgegaan tot het afkondigen van een hoger crisisniveau betekent niet dat Nederland hier automatisch ook toe genooddaakt is.
- Het situatiebeeld in Nederland geeft op dit moment geen aanleiding tot het afkondigen van een hoger niveau van gascrisis en het treffen van maatregelen in aanvulling op de reeds getroffen maatregelen.
- De afkondiging van een alarmniveau door een lidstaat leidt nog niet tot coördinatie op EU niveau op grond van de verordening gasleveringszekerheid.
- Hiertoe kan de Europese Commissie op grond van de verordening pas overgaan indien:
 - 1) een lidstaat een noodsituatie (niveau 3) heeft afgekondigd, en
 - 2) die lidstaat de Europese Commissie verzoekt om een noodsituatie af te kondigen op regionaal of EU niveau.

Met opmerkingen 5.1.2.e (3): Bespreken DAT

3. Nationale opschaling crisisniveau

- Een crisis in de gasvoorziening raakt ook het domein van andere departementen.
- Daarom informeert het DCC-EZK bij een gascrisis standaard het Nationaal Crisiscentrum (NCC) informeren.
- Het NCC besluit in overleg met DCC-EZK of de crisisteams uit de interdepartementale crisisstructuur geactiveerd moeten worden.
- PM aanvullen door DCC stavaza evt nu al activeren interdepartementale crisisstructuur.

Toelichting

Nadere beschrijving bevoegdheden GTS in alarmsituatie

- Op grond van de Transportcode Gas – LNB kan GTS een noodsituatie uitroepen (een alarmsituatie als bedoeld in de verordening) indien er een zodanige situatie van onbalans in het transportnetwerk is die niet via de within-day-market (WDM-transactie) kan worden opgelost.
- Bij het afkondigen van een dergelijke situatie kan GTS besluiten om één of meer van de volgende maatregelen te treffen:
 - inzet van gecontracteerde middelen voor noodsituaties;
 - instructies betreffende installaties voor de opslag van gas of LNG en op entrypunten van het landelijk transportnet;
 - instructies op exitpunten van het landelijk transportnet;
 - Erkende programmaverantwoordelijken zijn verplicht de instructie(s) van GTS op te volgen.
- Een aanwijzing aan GasTerra om meer gas in te voeren uit het Groningenveld geldt als een aanwijzing op een entrypunt.
 - Dit kan leiden tot (tijdelijke) inzet van het Groningenveld voordat andere maatregelen getroffen zijn.
 - Een dergelijke inzet van het Groningenveld valt binnen het huidige winningsbesluit (back-up functie van het Groningenveld) en vindt plaats zonder tussenkomst van de Staatssecretaris Mijnbouw.
- De aanwijzing geldt in principe tot de balans in het transportnetwerk is hersteld.

BH-G maatregel 7 keteneffectenanalyse

Presentatie

6 JULI 2022

Effectief afschakelen met draagvlak

Aanleiding

- Leveringszekerheid gas in het geding
- Afschakeling industrie op een zeker moment noodzakelijk
- Geen precedent, beperkte kennisbasis over de impact

Vraag aan Berenschot

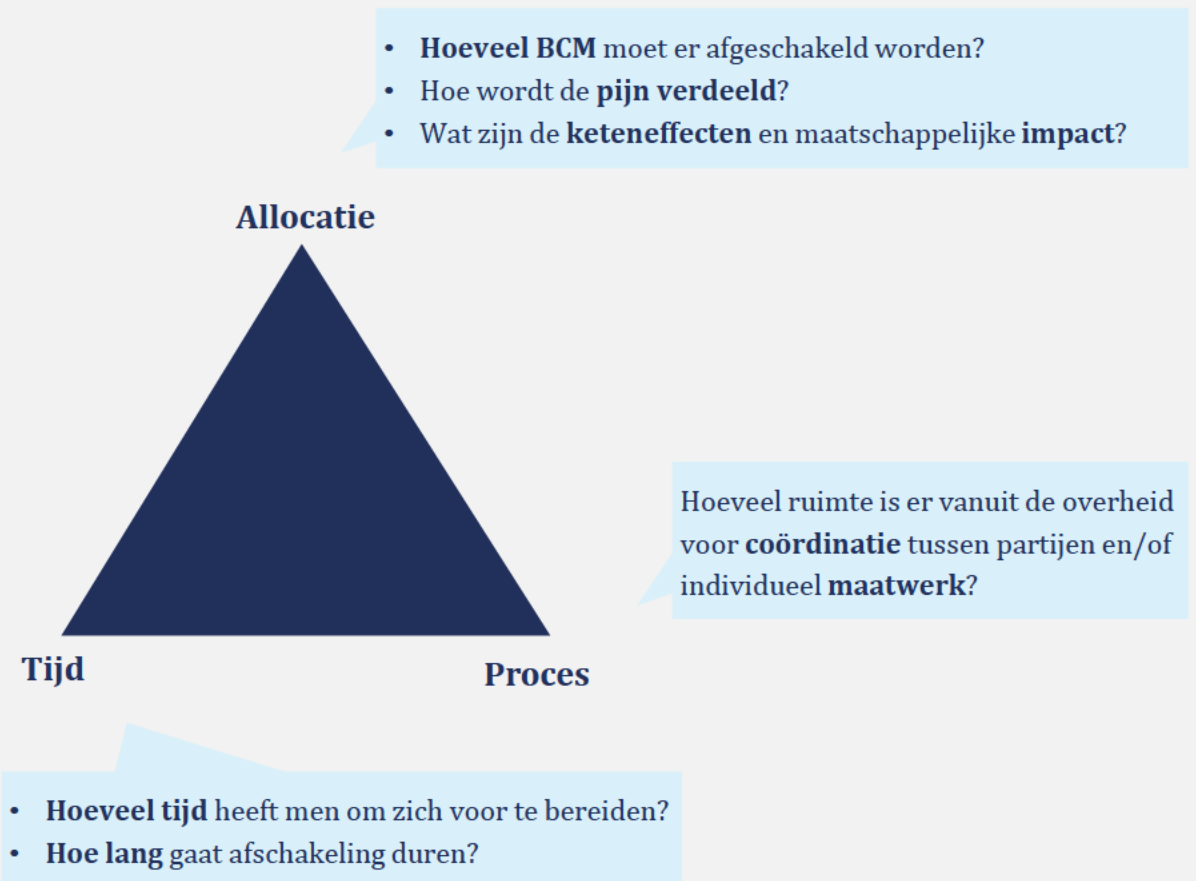
1. Breng de keteneffecten van afschakeling in kaart
2. Draag bij aan een afwegingskader dat voorziet in:
 - een allocatie-methodiek voor afschakeling;
 - uitzonderingscriteria voor afschakeling

Twee opmerkingen vooraf:

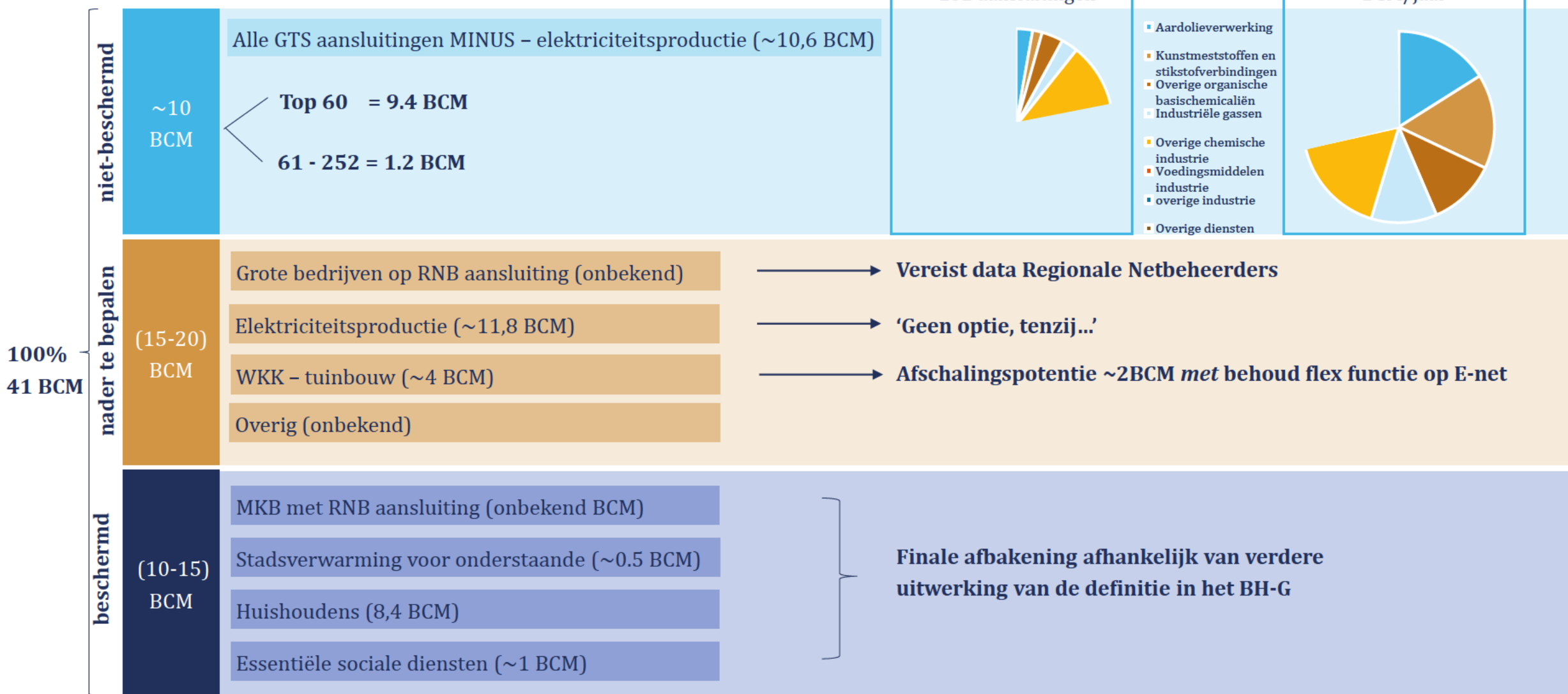
- Analyse op basis van 2020 data (voordat gasprijzen stegen)
- Voor elke conclusie gelden diverse uitzonderingsituaties

Hoofdboodschap

Een effectieve afschakelstrategie adresseert de volgende 3 elementen

De afbakening in cijfers

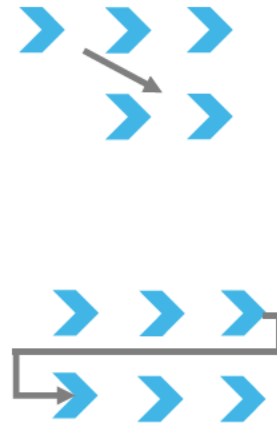

In deze keteneffectenanalyse onderscheiden we drie typen keteneffecten

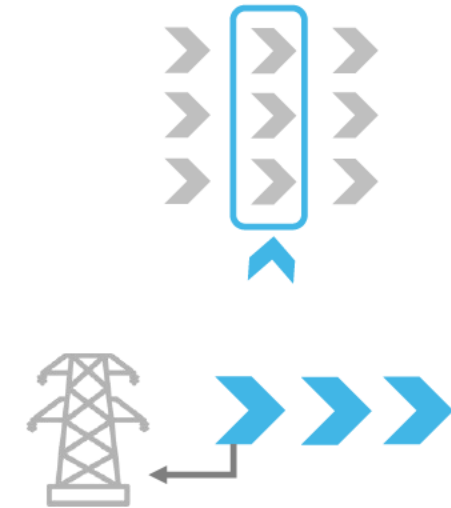
Effecten binnen ketens

Effecten tussen ketens

Indirecte effecten tussen sectoren

Effecten binnen soortgelijke ketens kunnen goed worden afgewogen, basisproducten uitgezonderd

VOORBEELD

TOELICHTING

DOWNSTREAM EFFECTEN

Stilzetten één klein productieproces, kan de rest van de keten sterk raken.

Raffinaderijen

Keteneffecten in de gangbare verschijningsvorm. Directe keteneffecten zijn vaak relatief **voorspelbaar**.

UPSTREAM EFFECTEN

Stilzetten productie leidt tot ophoping eerder in de keten.

Akkerbouw (aardappel en suikerbieten)
Melkveehouders

Veelal van toepassing op **landbouwsector**. Grootschalige inkomstenderving en vernietiging van voedsel.

UITSPREIDINGS EFFECTEN

Stilzetten productie beïnvloedt een zeer groot aantal productieketens.

Naftakrakers, zetmeel

Betreft basisproducten die 'overall in zitten'. Afschalen leidt tot **onvoorspelbare** situaties en potentiële economische ontwrichting.

Bij afwegingen moeten soms de volledige effecten van verschillende ketens worden meegenomen

VOORBEELD

TOELICHTING

VERWEVENHEID TUSSEN KETENS

Verschillende ketens hangen af van één productieproces.

Ureum kan als kunstmest worden ingezet maar wordt tevens gebruikt om emissies wegverkeer te beperken.

Volledige impact vanuit meerdere ketens moet worden meegewogen bij afschakeling.

KETENEFFECTEN VAN BIJPRODUCTEN

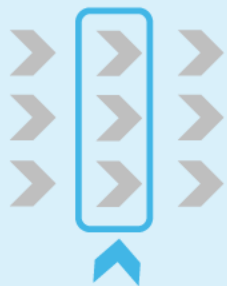
Een restroom van de ene keten vormt het begin van een andere keten.

Een bijproduct van kaasproductie in Nederland is **wei**, het voornaamste ingrediënt in babyvoeding.

Bij het niet meenemen van dit soort keteneffecten worden **onbedoeld andere ketens** ook geraakt.

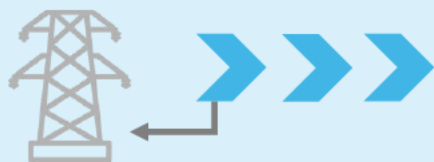
Naast directe keteneffecten zijn soms indirecte (potentieel ontwrichtende) effecten van belang

VERWEVENHEID TUSSEN SECTOREN

Producten zijn cruciaal voor continuïteit van uiteenlopende sectoren.

QUASI-ENERGIEBEDRIJVEN

Grote gasverbruikers (meestal met een WKC) leveren soms elektriciteit of warmte aan het net of nabijgelegen huizen of bedrijven.

VOORBEELD

Stikstof, reinigingschemicaliën, spare-parts

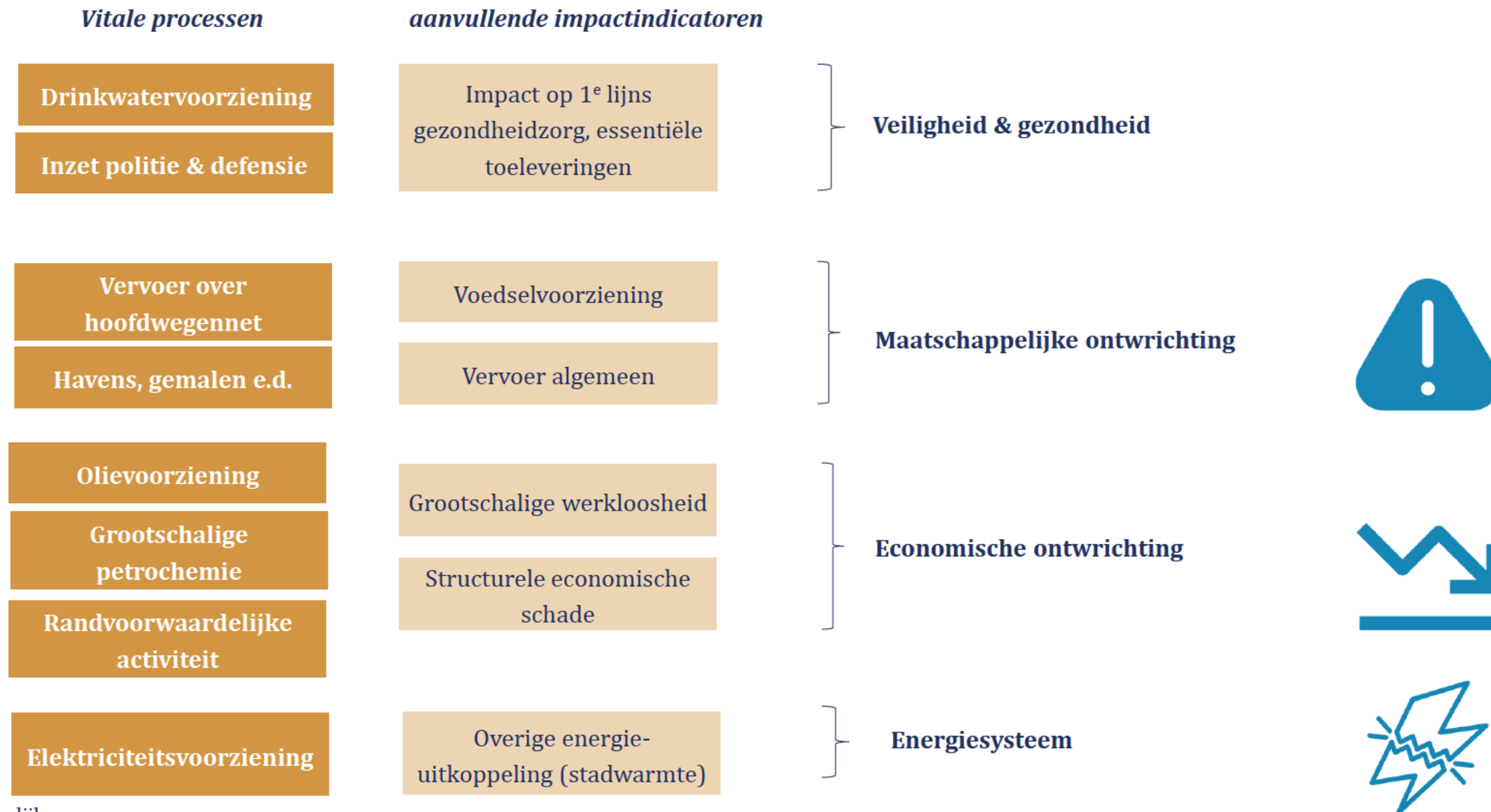
TOELICHTING

sommige productgroepen **springen niet uit het oog** maar leggen in potentie hele bedrijfstakken stil.

Papier industrie, tuinbouw

Het afschakelen van dergelijke bedrijven kan grote **gevolgen** hebben op het **elektriciteitsnet**.

De NCTV ordening vitale processen geldt als vertrekpunt voor het beoordelen van maatschappelijke impact

Keteneffecten per sector

5.1.1.b, 5.1.1.c

Sector overstijgende overwegingen die keteneffecten beïnvloeden

COÖRDINATIE

TIJD

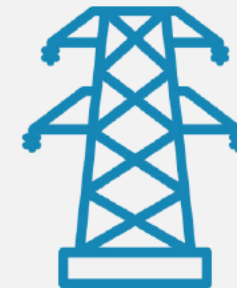
REGELBAARHEID

EU & WERELDWIJDE IMPACT

PROCESINTEGRATIE

ELEKTRICITEIT

Afschakelen en uitschakelen in vier stappen: eerst horizontaal dan sectoraal (2/2)

Eerste suggesties voor een methode van afschakeling

	Stap 1 – horizontaal	Stap 2 – sites	Stap 3 – sectoren	Stap 4 - resterend deel
Wie?	Gehele doelgroep	Afschakelen op site niveau	Afschakelen per sector	Het resterende deel van de doelgroep dat nog niet is afgeschakeld
Hoe?	Iedere sector schakelt 20% actueel verbruik af	Allocatietool selecteert sectoren. Per sector geldt een sectorale afschakelopgave (<i>indicatief 40%</i>). Via sectorafspraken wordt bepaald welke sites afschakelen.	Allocatietool selecteert sectoren. Deze sectoren schakelen volledig af (tot veiligheidsniveau)	Alle partijen in de doelgroep schakelen af tot veiligheidsniveau (<i>indicatief bedraagt totale reductie 75%</i>)
Uitzonderingen? eerste ideeën	• Vitaal proces of ontwrichting • Sites waar reductie gas netto niets oplevert	• Vitaal proces of ontwrichting • Veiligheid	• Vitaal proces of ontwrichting • Veiligheid	• Veiligheid
Schatting afname aardgas verbruik	Ca. 2 BCM = 5,5 mln m ³ /d*	Ca. 3,5 BCM = 10 mln m ³ /d*	Afhankelijk van opgave en weging criteria (<i>en besparing stap 1 en 2</i>)	Ca. 8 BCM = 22 mln m ³ /d* (<i>Is excl. evt. besparing stappen 1-3</i>)

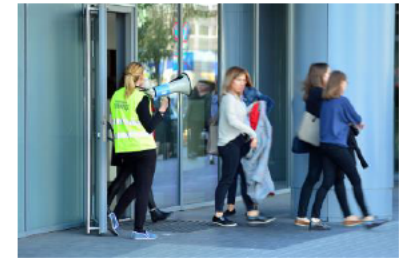
*Berekening is gebaseerd op verbruik eind 2020; voor deel sectoren heeft al veel besparing plaatsgevonden d.m.v. marktwerking / optimalisatie / besparingstender gas. Cijfers gaan over inschatting afname verbruik van GTS-252; eventueel extra reductie voor partijen op RNBs.

Bij effectuering van BH-G 7 draait het om het balanceren tussen tijd, allocatie en proces

Een keteneffectenanalyse laat zien dat:

- Afschakelen met +/- 20% vaak niet direct leidt tot ontwrichting
- Verder afschakelen de facto leidt tot volledig afschakelen
- Voor alle sectoren geldt dat afschakeling tot ontwrichting leidt
- Sites en processen in de industriële clusters fysiek zijn verbonden
- De verwevenheid met het elektriciteitsnet soms groot is
- Het tijdig (4-6 weken) aankondigen van effectuering mitigerend kan werken
- Afschakelen zonder maatwerk de keteneffecten verergert
- Diverse grootverbruikers gasreductie aanbieden oplopend tot enkele BCM's

De juiste balans maakt het verschil tussen een ordelijk en ongecontroleerd verloop

Geordende afschakeling

Ongecontroleerde afschakeling

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis Centrum

Behandeld door

5.1.2.e

T 070 5.1.2.e

@minlnv.nl

Datum

18 aug. 2022

Kenmerk

BPZ-DCC / 22405709

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Departementaal Advies Team

Voorzitter	5.1.2.e
Secretaris	5.1.2.e
Crisisadviseur (DCC)	5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd	19 augustus 2022, 9.00 uur - 10.00 uur
Locatie	
Aanwezig	5.1.2.e (E) 5.1.2.e (E) 5.1.2.e (TOP) 5.1.2.e (DC) 5.1.2.e (WJZ) 5.1.2.e (BBR) 5.1.2.e (AEP) 5.1.2.e (GTS) 5.1.2.e (GTS)
Afwezig	SGG

1. PROCESAFSPRAKEN / ACTUALITEIT

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda
- Mededelingen

2. BEELDFORMING

- Toelichting situatie (DCC)

Gas

- Gastransport is ondanks de beperkingen stabiel.
- Overzicht early warning en alarmfase is ongewijzigd t.o.v. vorige week.
- Overzicht landen zonder RF gas is ongewijzigd t.o.v. vorige week.
- Vullen bergingen: Vullen van Norg is weer opgepakt, Bergermeer heeft gisteren uitgezonden.
- Gasprijzen gestegen, fluctuerend rond de €230 MWh month ahead)
- Spread zomer/winterprijzen: gunstig.

DBT/Regiegroep

- Proces voorstel Berenschot traject is akkoord bevonden
- Draaiboek leveringsstop RF gas zijn wat aanvullingen op gegeven, nieuwe versie ligt hier ter oordeelsvorming
- Stil gestaan bij de MR-brede dilemmasessie welke om 11u plaatsvindt.

Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg

- GTS: Het kan zijn dat door beperkte beschikbaarheid van moleculen EBN de keuze heeft gemaakt om Norg in plaats van Bergermeer te vullen. Na deze meeting wordt een update opgesteld, daarin zal ik aangeven wat de oorzaak is.

De markt worstelt momenteel om moleculen in de EU te krijgen. Er is geen sprake van een fysiek tekort, de situatie niet slechter dan eerst. Het lukt nog steeds om de bergingen gevuld te krijgen. Doordat verschillende partijen proberen moleculen te krijgen heeft dat een prijsopdrijvend effect.

- Vz: De markt functioneert op deze manier waardoor er momenteel hogere prijzen zijn. Dat is in dit geval ook enigszins wenselijk om tekorten te voorkomen. Als Bergermeer door een fysiek tekort in de infrastructuur niet gevuld kan worden moeten we actie ondernemen, wanneer dit een commercieel besluit is, is dat niet zorgwekkend. Goed om nog toe te voegen dat vandaag een stuk besproken wordt om Norg 100% te vullen en Bergermeer zo vol mogelijk. Na de MR komt hier verslag van.

3. OORDEELSVORMING EN 4. BESLUITVORMING

Oordeel	Besluit
Planning BH-G (Bijlage 1, E) • E: Op 15 september is een commissie debat. De kamerbrief staat op een later moment gepland. Oproep om om niet te veel druk uit te oefenen op de leden van de werkgroep. Willen juist verkorten op het proces na oplevering van de brief door de werkgroep. Er was ruimte ingedeeld voor interdepartementale afstemming. Voor 8 september gaat het niet lukken om een def versie gereed te hebben. Als we voor de 15^e willen sturen zal dit een procesbrief met voortgang briefing worden. • TOP: Berenschot levert echter pas 29 augustus het eindproduct op. Deze 100% versie is nodig voor de sessie. We kunnen de sessie niet naar voren halen. • BBR: 15 september staat debat gasleveringszekerheid. • Vz: Staat nog niet in mijn agenda, goed om de deelnemers daar ook kennis van te laten nemen. • BBR: Kunnen we op de 8^e wel stavaza agenderen? • E: De brief kan er niet uit zonder afstemming met andere departementen, en moet eerst langs bwp's. • Vz: Terugkomend op het debat van de 15^e. Welke toezeggingen zijn er gedaan? • BBR: We hebben toegezegd na de zomer terug te komen met de scenario's (GTS en ENTSG). We moeten dus op voorhand iets delen met de TK. • E: Na het eindigen van het onderhoud aan NS1 hebben de kamer ook een brief gestuurd, verwijzend naar het scenario van GTS. Over ENTSG moeten we nog een brief sturen, uiterlijk 1 okt. De vraag is dus wat verwacht de kamer en wat hebben we toegezegd. Vanmiddag zal er een brief over de bergingen uit gaan. • BBR: Het sentiment bij de minister is om toch een stavaza brief te sturen. • Vz: We hebben ruimte om een procesbrief te sturen, wrap-up van de zomer.	

• AEP: Is het handig om het afschakelplan los te zien van de tender en hebben marktpartijen niet meer tijd nodig om op de tender te reageren? Als we eind september iets publiceren en dan half oktober de tender starten krijgen partijen onvoldoende tijd om iets uit te onderhandelen. • Vz: Moet in de scope van het project worden opgepakt. Zegt vooral iets over de planning van het project zelf. Als dit consequenties heeft voor de eind data moeten we de TK inlichten. De dilemmasessie moet gericht zijn op wat Berenschot heeft ontwikkeld daar kan een disclaimer bij over de relatie met de tender. • TOP: Het lijkt me goed als we dit wel zelf toelichten, gezien het ons onderwerp is. • Vz: Dat betekent dat we voor het debat op de 15^e een procesbrief opstellen in combinatie met een wrap-up. Daarnaast moeten we er voor zorgen dat het debat in de agenda staat van de betrokken collega's. • DCC: Welke deadlines houden we aan? • E: In het DAT in de laatste week van augustus staat een conceptbrief gepland, dit willen we aanhouden. Wat mij betreft doen we nu een brief en niet nog een brief voor 1 oktober. • BBR: De afspraak met de kamer is dat ze een week van te voren de stukken moeten ontvangen. Dan moet uiterlijk de 9^e de brief verstuurd worden. De brief op de 8^e bespreken lijkt me goed, dan kan de brief op de 6^e mee in de tas. Mogelijk krijg je dan al voor de 8^e de eerste feedback. • Vz: Misschien een goed idee om een tas eerder al een concept brief mee te sturen. Dan kunnen we pointers krijgen waar de brief heen moet. E coördineert dan deze brief.	E\5.1.2.e Coördineert kamerbrief BH-G
--	---

Draaiboek onderbreking RF gas (bijlage 2 en 3, E/DCC)

5.1.1.b

5.1.1.b

Duiding gasreductie en behoud productie (AEP/TOP)

- AEP: Over dit onderwerp zal ik twee grafieken laten zien ter verduidelijking. Er lijken een aantal verklaringen voor te zijn. Het is aan de ene kant besparing en aan de andere kant fuel switching. Belangrijk om hierbij op te merken dat de economie nu op volle toeren draait, dat betekent dat sommige sectoren harder geraakt worden en dit niet in de cijfers terugkomt want andere sectoren draaien beter.
- TOP: Binnen het werkteam gas wordt vooral gewezen op fuel switching.
- Vz: Ik denk dat relevant is om te zien hoeveel er daadwerkelijk bespaard wordt en hoeveel er komt door fuel switching, ook in het kader van de toename van de CO2 uitstoot.
- AEP: Ook ihkv CO2 uitstoot dit jaar. Nemen we mee.
- Vz: Het hoeft wat mij betreft niet in de scope van het DAT plaats te vinden.
- E\5.1.2.e Er werd in het workstream overleg ook aangegeven dat de fuel switch er toe kan leiden dat marktpartijen aan de grenzen van de milieuvergunningen aanlopen.
- Vz: Wanneer daar sprake van is, is het wel weer een onderwerp voor dit DAT.
- AEP: We kunnen er naar kijken, maar een duiding vanuit partijen zelf voorkeur heeft irt hoog over analyse.
- TOP: We kunnen checken bij de VNVI. Misschien idee om met VNVI (petrochemie) daar mee te praten.

AEP/BenI/E

Pakken extra duiding gasreductie op buiten de crisisstructuur.

Vz: Mocht er een moment komen dat de vergunningen gaan knellen moeten we het weer agenderen voor het DAT. Ik laat aan TOP over om die call te maken.	
Terugkoppeling GTS stresstest (mondeling) - GTS\5.1.2.e Gekeken naar een aantal scenario's en hoe deze uitpakken voor de bergingen. In enkele scenario's zullen de voorraden eerder leeg zijn. We hebben afgesproken te kijken naar hoe we dit kunnen monitoren. Er zit momenteel spanning tussen wat GTS wil, de bergingen zo lang mogelijk zo vol mogelijk houden, en het commerciële proces van Gasterra en andere partijen. Het kost veel geld om het gas in de bergingen te houden. GTS ziet dan potentieel tekort in de zomer t.a.v. vullen bergingen. Kan een probleem opleveren voor de verplichte 90% vulling volgend jaar. - Vz: De wens van GTS staat haaks op het commercieel belang. Er is een kans dat de oplossing er uit ziet als een soort omgekeerde subsidieregeling, geld voor het niet gebruiken van gas uit de bergingen. Snel over nadenken i.v.m. start stookseizoen okt. Dit moeten we gezamenlijk met EZK/EBN/Gasterra oppakken. - WJZ: Is dit alleen een probleem in NL of breder in EU? - GTS: Dit is ook een zorg die ENTSGO geuit heeft. - Vz: Verstandig om het op EU niveau op te pakken maar uiteindelijk zullen we het vooral nationaal moeten regelen. - WJZ: Klopt maar actie ondernemen kan leiden tot marktverstoring, dat moet in EU verband worden aangepakt. - GTS: Voor volgende zomer is een potentieel volumetekort van 7 BCM, doel voor volgend jaar is om 13,5 BCM te vullen. Met een tekort van 7 BCM wordt er dus maar 6,5 BCM gevuld. Zorgwekkend tekort. - Vz: De opgave is dan om 7 BCM in de opslagen te houden. Daar komt het stuk van AEP bij kijken met maatregelen. We moeten dit een spoor geven. - GTS: Gisteren ook gesproken over gas-stokende centrales. Moeten in onze analyses een splitsing maken tussen reguliere industrie en gas-stokende centrales. Het kan zijn dat Tennet bij moet dragen aan de EU-energievoorziening en daardoor de gas-stokende centrales moet opschalen waardoor gasverbruik in NL toeneemt - WJZ: Mogelijk dat we meer elektriciteit i.p.v. gas moeten leveren aan DUI. - Vz: belangrijk. Als de constatering is dat export van energie kan leiden tot impact op de gasmarkt is dat een verslechtering van de scenario's die er al liggen. Zeker iets wat in de context van dit DAT moet. Hier komen dan twee acties uit voort. 1) Is het mogelijk de	Uitstaande acties tav de vulgraden bergingen einde winter worden opgepakt worden nader geduid door Vz via mail aan actiehouders;

invloed van de energiemarkt te mitigeren en 2) kunnen we de scenario's aanpassen op dit potentiële geval. • E\5.1.2.e Goed om ook aandacht te besteden aan de besparing op de energiemarkt. • Vz: We moeten dit goed concretiseren. Daarmee dus de impact op de scenario's en BH-G meenemen. • AEP: Met Tennet besproken, de energiemarkt loopt in elkaar over. • Vz: Ik kijk naar GTS voor het inbrengen van een stuk over wat er gisteren besproken is, met heldere conclusies wat er aan de hand is op de energiemarkt en wat de impact hiervan is op de scenario's. Dit is ook belangrijk voor het informeren van de TK. • GTS: Er staat voor eind september een update op de analyse gepland, daar nemen we dit dan in mee. Ik heb nog geen cijfers op papier. • Vz: Zelf denk ik aan een veel kortere termijn. Zeker gezien de volumes waar over gesproken wordt. • E\5.1.2.e Ook belangrijk om te beoordelen of jullie de getallen onderschrijven. • GTS: Ik vermoed dat deze cijfers komen van Gasterra, die heeft een gesprek met Tennet gehad. Het kan zijn dat de worst case cijfers met jullie zijn gedeeld. • Vz: Het is belangrijk hier een stuk over te maken en te bepalen wat de impact van deze cijfers op de scenario's is.	GTS/E De impact van elektriciteitsproductie uit gas en effecten op de leveringszekerheid in NL wordt nader in kaart gebracht; Uitstaande acties tav de impact elektriciteitsproductie uit gas en effecten leveringszekerheid worden nader geduid door Vz via mail aan actiehouders.
---	---

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Het volgende DAT vindt plaats op donderdag 1 september van 9:30 tot 10:30
- Sluiting